

MONUMENTA
HUNGARIAE HISTORICA.

SCRIPTORES.

XVIII.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

K I A D J A

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

TIZENNYOLCZADIK KÖTET.

PEST, 1866.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

KÉSMÁRKI
TÖKÖLY IMRE

NAPLÓJA 1676—1678. ÉVEKBŐL.

KÖZLI

TORMA KÁROLY,

M. AKAD. L. T.

PEST, 1866.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

ELOSZÓ.

Folyó év tavaszán volt, hogy t. barátom Kornis Ádám gróf, ki már addig is Erdély XVII. századi történetére vonatkozó számos nagyfontosságú oklevelet juttatott atyja, a szenvedélyes történetbúvár Kornis Mihály gróf, gyűjteményéből másolás végett kezeim közé: egy 46 4-r. ívből álló kéziratot — minden esetre, mint állítá, töredékét valamely XVII. századi naplónak — adott nekem át, ohajtván tudni írójának nevét, s azt, hogy eredeti-e e kézirat?

Pár ív átolvasása meggyőzött a felől, hogy e kézirat Tököly Imre naplója az 1676—78. évekről; a kézíratra vetett első pillantás pedig arról, hogy az nem eredeti, hanem Tököly naplójának a múlt század derekán, legkésőbbben pedig vége felé, vett másolata.

Sietve kezdtem a kéziratot másolni, perczig sem akarván közzétételével késni; s már-már végzendő valék a másolatot, midőn a Magyar

Tudományos Akadémia Történelmi Emlékeinek II. oszt. 15. kötetét vevém, mely Tökölynek 1693—1694. évekről szóló naplóját, társunk Nagy Iván közléséből, hozá. Azonnal világos lőn előtttem, hogy a kezeim között levő naplótöredék elejét alkotja a Tökölytől évek hosszú során át vezetett, s nagy gonddal, széles alapon folytatott naplónak; meggyőződtem továbbá a felől is, hogy a Monumentákban adott napló a híres agitátor életét, korának eseményeit felderítő nagy terjedelmű műnek épen végét sem alkotta; hanem hogy az kétségkívül a bukott főnök által 1694-en túl is — tán épen haláláig — folytatva volt; mert ha a 19—20 éves ifjú életének, pályakezdetének három évről ily bőven, derekáról pedig naponkénti foglalatosságai között is oly terjedelmesen vezette napi jegyzeteit, mily széles alapon folytathatá ezeket a tettek mezejéről leszorított, a bizonynyal több idővel, és nagy emlékezetekkel rendelkezhető száműzött?

Tököly ifjúkori naplójának előttünk levő töredéke, mint látjuk, 1676-ki novemb. 28-ától 1678-ki május 16-áig terjed; s miután e mintegy másfél évről szóló napló $11\frac{3}{4}$, a Monumentákban közlött teljes két év pedig $43\frac{3}{4}$ nyomtatott ívet tesz, kétségen kívül van, hogy ha az 1676. előtti évekről — mert bizton hiszem, hogy a fiatal Tököly már 1676. no-

vembere előtt, tán 1671-ben Erdélybe bujdosása alkalmával kezdé napi jegyzeteit leirogatni, s ha a két naplótöredék évei között mintegy 15½ éven át vezetett naplót bírhatók: a XVII. század történeti kútfőinek a mily terjedelmes, ép oly becses, forrásával gazdagíthatna irodalmunk.

Tán nem tartozik a lehetetlenségek közé, hogy a szerencse, mely hazánk két részében majdnem egyszerre hozta napfényre Tököly még eddig lappangott naplójának részeit, ez után is kedvezni fog, s az egész napló történetirodalmunk nagy hasznára előbb-utóbb elékerül¹⁾.

Tököly 1676—78-ki naplója eddig merőben ismeretlen volt²⁾. Létezéséről az erdélyi Kéziratok Társasága³⁾, Benkő Jó-

---

¹⁾ E tekintetben az Iktári Bethlen és Rhédei grófok oklevéltára lenne átvizsgálandó; mert ha lappang valahol e kézirat, úgy bizonyosan a fentnevezett két, mint a Tökölyekkel rokonságban volt család oklevéltárában lappanghat az.

²⁾ Említve van ugyan e cím alatt: „Az Úr diariuma A. 1676. 77. 78., a magyar dolgokról és magáérül“ ama leltárban, melyet Tököly parancsára Bajomi János 1681-ben vett fel a vajdahunyadi várról. L. Tudományos Gyűjtemény 1830. V. k. 37. l.; Árpádia I. k. 63. l.; Schmidt Vilmos, Die Stamburg der Hunyade in Siebenbürgen. Hermannstadt, 1865. 48. l. Sajátos és figyelemre méltó az, hogy Tökölynek ez 1681-ki leltárban említett naplója épen csak azokról az évekről szól, melyekről a közlésünk alatti. Felhagyott volna-e 1678-on túl naplója vezetésével? Nem gondolom.

³⁾ L. A Nyelv- és Irodalomtudományi Társaság Munkái I. k.,

VIII

zsef¹⁾, Kemény József gróf²⁾, s az erdélyi történetirodalmi kútforrások ismeretében oly járatos Mike Sándor semmit nem tudtak. Szilágyi Sándor társunk azonban f. é. július 5-én hozzám intézett levelében határozottan állítja, hogy Tököly sajátkezűleg írt naplója a nagyenyedi könyvtárban megvolt, s hogy e kéziratot ő maga deák-korában látta is³⁾. Az eredeti tehát hihetőleg az enyedi dúlás alkalmával hamvadott el.

Az eredeti, mondom, mert a közleményem alapjául szolgáló másolat gyaníthatólag az egykor Enyeden létezett eredetiről volt véve; a mit bebizonyítani látszik az, hogy a másolatot erdélyi ember, tehát valószínűleg Erdélyben vette, a kézirat nagyobbára az erdélyi tájszólás kiejtése szerint lévén másolva. Hogy történt azonban, hogy e naplónak — tudtom szerint —

178—204. l.; v. ö. Új Magyar Múzeum, 1854., V. f., 403—404. l.

¹⁾ L. Új Magyar Múzeum, 1853., V. f., 217—238. l., V. ö. u. o., 1855., II. f., 152. s. III. f., 185—188. l.

²⁾ L. U. o., 1855., VI. f., 313—316. s. 321—322. l. stb.

³⁾ Benkő Ferencz az enyedi könyvtár kéziratai között Tököly naplójáról nem emlékezik (l. Parnassusi Időtöltés, VII., 36—40. l.); Kemény József gróf pedig, ki az enyedi könyvtárt igen jól ismerte, e naplóról — mint fentebb említők — mit sem tudott. Megeshetett, hogy a kézirat 1848 előtt került a collegium könyvtárába, vagy hosszas ideig ismeretlenül lappangott annak tetemes kézirattárában.

csupán ez az egyetlen másolata létezik, s hogy az, mint más kronistánk s naplóírónk munkája, nem forgott másolatban (legalább Erdélyben) köz kézen, lejjebb látandjuk.

Tökölly naplójának előttiünk fekvő másolata áll 46 4-r. jól megtartott, s írómmal körülszegélyezett, kemény írópapiros ívből, tehát 184 levélből, melyekből azonban csak 181 ½ levél, tehát 363 oldal van beírva. A kézirat első íve hiányzik, s így a szöveg a 9-dik oldalon az 1676-ban november 28-dikán tett napi jegyzet derekán kezdődik, s a 371-dik oldalon 1678-ki május 15-dikén végződik; a másoló a 372-dik oldalon május 16-kára tett napi jegyzet másolatát, sőt általában a másolást magát is a nap megjelölésén kívül abban hagyván. A másolat első íve egyébiránt 1676-ki november 1-ső napján kezdődhetett, mert a meglevő ívek térfogatából következtetve a hiányzó 1—8 oldalra, mintegy 28 napra tett jegyzet férhetett le.

A másolat 1-ső — vagyis az egykori egész 9-dik — oldalának színe jóval barnább mint a többi oldalé, s gyaníthatólag ez volt oka, hogy a kézirat írójának neve sem Kornis Mihály gróf, a szorgalmas oklevélgyűjtő, sem azok előtt, a kik e naplót még élötte láthaták, fel nem tűnt. Úgy látszik, hogy a múlt századi másoló maga is czímirat nélküli csonka kéziratot, s így olyant másolt, melyről — hiányozván az első

ív — nem tudhatá hogy ki kézírata. E körülmény érthetővé teszi, hogy miért nem tűnt fel régebben a kézirat írójának neve, s hogy miért nem lett e szerint maga a kézirat is ösmeretessé; azért t. i., mert az eredeti kézirat maga is csonka volt, s így a véletlen név- és czímtelenné tévén e kéziratot, a másoltatást mint csonka munkáét kívánatossá s keresetté nem tévé.

A másoló munkájában elég figyelmes volt¹⁾, s noha a szókat általában erdélyi, néhol azonban ingadozó hangoztatás vagy tájejtés szerint másolá, de híven másolá. Helyenként azonban az eredetinek magyarországiás tájszólási sajátságait, különösen — mint T ö k ö l y 1693-94-ki naplójában is láthatjuk — a mai é-nek í-vel, a ból, tól névragnak búl, t úl-lal stb. való felcseréléseit meg-meghagyogató. A helység- s néhol a személyneveket elferdítve írta le²⁾, de

---

¹⁾ Így másolatának egy-egy oldalára, a mint látszik csupán annyit másolt le, a mennyi az eredeti egy-egy oldalára volt írva; a másolat sorai is úgy látszik épen ott vannak megszakítva; a hol az eredetiéi is végződtek. Különben alig volna érthető, hogy némely oldal egészen le az írónnal tett körülszegélyezésig be van írva, máson pedig széles, üresen hagyott tér van az oldalak egyik felén s alján hagyva, s a szöveg más oldalra van átvive; sőt több lap, nem terjedvén ki az eredetileg tett szél- és alvonásokig, a szöveg sorai azokon belül még más hasonlókép írónnal tett szél- és al-, tehát ketős körvonalozással van ellátva.

²⁾ Így a franczia segédhad egyik tábornokának neve többféleképen, mint: Clim Leo, Clajn Len, Klislen,

kétségkívül híven az eredeti után. Ezeket nagyobbára kijavítani ¹⁾, s a napló szövegét lehetőleg a mai helyesírás szerint adni — azonban feltünőbb helyesírási vagy nyelvészeti s tájszólási sajátságoknak megtartásával — szükségesnek tartottam.

A mi a napló történeti belbecsét illeti, annak minden esetre XVII. századi történeti kútforrások között jelentékeny hely jutand az írónak úgy subjectiv előadásánál, valamint őszinteségénél, nem különben azon állásnál fogva, melyet a fiatal Tököly a magyarországi bujdosók között elfoglalt. Különösen érdekes fényt vetnek e napló adatai a bujdosóknak Erdélyben I. Apafi Mihály udvaránál való tartózkodásánál; az udvar s főként Teleki Mihály politikájára a magyar kérdésben; általában pedig a bujdosók ügyének folyamára nézve addig az időpontig, míg az elégedetlenek fővezérlete végleg a 21 éves Tököly kezébe jutott, vagyis míg Teleki politikája határozottan nem közeledett a bécsi udvaréhoz.

Történetirodalmunk érdekében nagyon ki-

Klajlen; Würben helyett Virn; Forval helyett Forvald van írva.

¹⁾ A helységneveket általában mai nevök szerint jelöltem meg; csupán Krakó és Hátszeg régies nevét — Karkó, Haczok — hagytam meg.

XII

vánatos volna, ha e napló nagyobb felének megtalálása is mihamarabb sikerülne.

Végezetül el nem mulaszthatom Kornis Ádám grófnak, kinek e napló közrejuthatásában legtöbb érdeme van, előzékeny beleegyezéseért történetirodalmunk érdekében is meleg köszönetemet nyilvánítani.

Csicsó-Keresztúron, December végén, 1864.

TORMA KÁROLY.

1676.

November.

„ . . . . *czí* uram is Moldovábúl Jászvásárrúl, kit még ezelőtt öt héttel küldtem volt be Fejérvárrúl lovakat vásárlani; hozott is három moldvai paripát s *Jordaki* uramtúl is levelet.

29. Vasárnap. Ma jó reggel felkelvén s devótizálván Isten jóvoltábúl másokkal együtt communicáltam, reggeli és déleesti praedikációkat is hallgatván; azonban vacsora felett érkezék *Teleki* uram levele, ki-
ben írja az fővezér halálát, *Boros* az portárúl való megérkezését, és hí is holnapra Kővárba. Ma tiszta közép iránt való idő lön.

30. Hétfő. Az közönséges dolgokra nézve éjfélt után három órakor megindultam Udvarhelyről szaporán is esvén az hó, és Kővárban is ebéd felett tanáltam *Teleki* uramat; azonban érkezének ő kegyelméhez követségben az Kővár-vidéken quártélyozó hadaktúl *Rákóczy Ferencz* s *Kende Márton* uramék, kik is re infecta estve felé elbocsáttatának. Ma nappal is esett az hó; érkezének azonban *Kende Gábor* s *Ketzer Menyhárt* uramék is. Az hadak pedig az *Teleki* uram displicentiájával sem gondolván az vidékre beszavarkoztak.

December.

1. Kedd. Ma napestig is itt lők, eleget beszélvén *Borossal* is az fővezér halálárúl, az mi dolgainknak is

halasztásáról. Ma napestig s az múlt éjjel is esett az hó úgy, hogy eleget szánkázhassék már ember.

2. Szerda. Ma napestig is itt voltam várakozván az *Orlai* uram megtérésére. Ma is esett kevésbé az hó; magam csak az atyafiakkal való beszélgetésben töltöttem időt.

3. Csőtörtők. Ma is itt lők napestig postát küldvén be az udvarhoz; én is írtam; semmi újabb hirt nem hallhattunk. Ma homályos idő lőn napestig is.

4. Pintek. Ma is itt kelle lennem napestig; azonban ebéd felé érkezék *Orlai* uram is Fejérvárról, ki az urnak, nékem is feles leveleket hozott, de az mi dolgainkban csak halasztást tovább is, az ő nagysága az új vezérhez ajándékokkal postájoknak beküldésére s megtérésére való halasztást, mely is nekünk nagy szomorúságunkkal esett.

5. Szombat. Ma is itt töltvén az időt egészen többire az közönséges dolgokról való beszélgetésekben *Kende* s *Ketzer* uramékkal, *Ispán Ferencz* és *Szükei* uram is itt lévén, végre egyébre nem determinálhatók, hanem hogy már várjuk meg *Fajgel* uramat Váradról, és ha megengedtetik solemnis követséget küldjünk be az Portára. Ma is valamint tegnap szaporán esett az hó.

6. Vasárnap. Ma az ur ő kegyelme böjtölvén és csak vacsorát évén reggeli és déleesti praedikációkat meghallgatánk; azonban *Fajgel* uram is Váradról megérkezék, ki is elég contentummal bocsáttatott, szemei előtt veretvén, fogatván, tömleczeztetvén az passa az törökeket, kik az mi magyarinknak alkalmatlanságokra lehettek; az quártély felől sem hozott idegen választ; nékem is *Huszarin* agátul egy janeczár puskát ajándékon. Ma is apródonként esett az hó.

7. Hétfő. Ma jó reggel elbúcsúzván *Teleki* uramtól s ő kegyelme szánat is adatván alám *Kende Gábor* s *Ketzer* uramékkal jókor érkeztem Udvarhelyre, Váralja nevű faluban egy kevéssé falatozván; de Udvarhelyre érkezvén beszélnek *Csuti* uramék egy emberséges embernek Szathmárról való izenetit, és az bükkaljai Szivágyi falusiaknak relatiójokat: *Kis Balázs* negyed század magával lévén az Bükken túl mint akarna mind engem s mind egyetmásomat felverni; kire nézve mindjárt akkor lovaim és egyetmásommal szekereim Cselbe felmentek s magam is vacsora után utat vesztvén ki mentem hálni minden szolgálímmal Nagy-Goroszlóra.

8. Kedd. Ma ebédet evén Udvarhelyen éjszakára Örmezőre szánkáztam tartván az udvarhelyi lakástól. Ma tiszta de kemény idő lön.

9. Szerda. Ma jó reggel felkelvén füröstökömeztem, és ezen hetet temporizálással akarván eltölteni, füröstököm után Görcsönbe szánkáztam; de ott *Seredi* uramat nem tanáltam. Ma nappal is esett az hó kevéssé; ezen éjjel itt is háltam.

10. Csütörtök. Ma is jó reggel kelvén fel, könyörgés után mentem szánon ebédre Zilahra, éjszakára *Kende Gábor* uramhoz Perecsenbe. Azonban mintegy déleesti három óra tájban hozák hírét *Smith* generálnak magyar gyalog, és lovas németekkel Hadad alá való szállását; de nem hihetvén az hírnék, két szolgálmat éjszaka elküldvén, viradtig meg is járták s beszélék 11 órától fogvást mintegy ezer embernek alatta való létét; de *Fajgel Péter* uram az várát megtartván, a németeket is lövén, alóla gyalázatosan elmentek. Nappal hó paraholt, éjjel igen nagy dér lön.

11. **Pintek.** Igen közel lévén Somlyó, látás kedvéért *Franciscóhoz* az somlyai kapitányhoz szánkáztam, s ezen nap helyben is voltam. Ma mind nappal s mind éjjel kemény idő lön.

12. **Szombat.** Ma jó reggel füröstökömet éven egy huzomban mentem Csehbe s ott is háltam, itt tanáltam *Teleki* uramnak két rendbeli leveleit is. Ma is hideg idő lön.

13. **Vasárnap.** Ezen napot egészen itt töltém, reggeli praedikáció hallgatás után sok aprólékos dolgaimhoz s írásimhoz láttam s vacsorán pedig *Ketzer* uramnál lők.

14. **Hetfő.** Jó reggel felkelvén egy rész szeke-
rimnek, lovaimnak s nagyobb rész cselédimnek Erdélybe való beindításokban foglalatoskodtam, az mint hogy mintegy kilencz óra tájban be is indítám őket; az hátramaradott időt pedig Erdélybe irt levelekkel töltém. Ma napestig is tiszta de kemény idő lön.

15. **Kedd.** Ma napestig itt valék Csehben; irtam újabban is oda be egy karkai szabados által; ebéd után érkezék quartélyából *Rákóczi Ferencz* uram is, ki is vacsorán is nálam lön. Ma mind nappal, mind éjjel kemény téli idő lön.

16. **Szerda.** Ez napot is itt töltém Csehben. *Rákóczi* uram ma reggel elméne, „(egy szó hiányzik)“ *Fajgel* s *Nemessányi* uramék is quártélyokba. Ebéd után kimentem lovakon sétálni. Szinte keményen viseli az idő magát.

17. **Csütörtök.** Ma is napestig itt voltam. Délig levelek írásában foglalatoskodtam, melyeket irtam az uraknak Erdélybe, expedáltam is egy „(egy szó hiányzik)“ velek ebéd után, magam pedig sétálni mentem lovon. Ma is kemény tiszta idő lön.

18. Píntek. Ez napot is itt Čsehben töltém készülgetvén az Maramarosba való menetelhez. Ez napon is szinte keményen viseli az tél magát.

19. Szombat. Viradta előtt felkelvén az szánat rakattam és lovaimat nyergeltettem, egy rész szolgálóimat s lovaimat Udvarhelyen akarván hagyni; az alatt füröstökömet is evén Isten jóvoltából megindultam Sziget felé, és hálni mentem Berkeszre, az hová is szinte besetétédve érkeztem nem akarván Czikó felé menni az nagy hegyeken, sokat is kerültem. Ma is kemény és igen hideg, mindazáltal tiszta idő lön.

20. Vasárnap. Jó reggel felkelvén Berkeszről is világos reggel megindultam s ebédre mentem Monostorra, az hol is bizonyosan értém Kapnik felé menvén nyavalyás *Gyulaffi* uram az szorosban az havason az császár részéről való tolvaj talasoktól való megöletését az másik éjszaka viradta felé. Éjszakára magam pedig hálni mentem Oláh-Láposra. Ma is kemény hideg idő lön.

21. Hétfő. Láposról is hajnalban megindulván Istennek hála az havason minden alkalmatlanság nélkül menénk által, jó törött és kemény útja lévén, nóha kevés hó rajta; s éjszakára Szerfálvára érkezénk mintegy déleesti két óra tájban, s ott is hálánk. Az múlt éjjel meleg idő lön, igen is olvadt délig, nappal pedig néha néha paraholt az eső; dél tájban havas fergeteg lön, estve felé újabban eső esett.

22. Kedd. Éjszaka kelvén fel virradta előtt három órával indultam meg Szerfálvárul, egészen elolvadván az elmúlt éjjel az hó, és eső is esvén féltem az előttünk levő vizeknek megáradásátul, az jégnek felbomlásátul, és az elrekedéstül; mindazonáltal Isten kegyelméből még is által meheténk az vizeken,

nóha az jegen felül mélyen folyt már az víz. 5 – 8 óra tájban Szigetre érkeztem s ott is háltam. Ez napon is igen olvadtott, kevésbé esvén is az eső.

23. Szerda. Ma is itt Szigeten voltam, benüléssel töltvén el csak az napot. Ebéden az itt való papok lőnek nálam. Ma napestig lágy és ködös idő lőn; ez éjjel pedig éjjél után eső esett.

24. Csőtörtők. Ma is itt voltam. Az múlt éjjel még is valamennyire felderült s alkalmas derecske is lőn; s nappal pedig tisztán szolgált az nap, s olvadtott az sár.

25. Píntek. Isten jóvoltából az áldott ünnep karácsonyi napokat elérhetvén, kiért is áldassék az ő szent neve, viradta előtt két vagy három órával is felkelvén ezen szent napot devotióval, és praedikációk hallgatásában töltém el. Délig kemény hideg idő, az múlt éjszaka igen nagy dér lőn; délután pedig az nap meleget sütvén olvadtott.

26. Szombat. Ezen napot is templomban való létellel töltém el inkább; ebéden nálam itt való becsületes emberek, vacsorán pedig magam is *Szegedi* urammal lők. Az múlt éjjel nagy, de olvasztó szél lőn; nappal is lágy idő.

27. Vasárnap. Ezen napot is praedikációk hallgatásában tölténk el. Valamint nappal, úgy éjszaka is igen lágy idő lőn.

28. Hétfő. Tegnap vacsorán felesen lévén nálam az szigeti nemes emberekben mulatván velek ma csak kornyadoztam; ebédet sem evém; vacsorán pedig az aknai számtartónál *Szentmiklósinnál* voltam. Az múlt éjjel lágy idő s nappal pedig délután igen esett az eső. Vettem *Ketzer* és *Fájgel* uramék leveleit is.

29. Kedd. Az múlt éjjel talám 4 órakorig lévén fel, ma is napestig csak kornyadoztam. Reggel érkezék *Serobak István* Erdélyből nagy csomó levelekkel, leveleimre hozván választ; azonban más szolgám is *Bergh* más rendbeli levelekkel és *Kis Gábor*; s estve felé érkezének látogatásomra *Bás Mihály* és *Bige György* uramék Husztról, s én is küldtem *Baskai* uram után az úti passussal egy embert sietséggel. Ma is csak lágy idő lön valamint az múlt éjszaka is.

30. Szerda. Ma is asztal felett tölténk egy darabig az időt, az magyarországi atyafiakon kívül lévén más vendégeim is. Az múlt éjjel is lágy idő lön s hó esett ugyan alkalmasint; nappal megint mind elolvadt, mely is nagy sárt szerzett. Csehbe is expediáltam embert szükséges levelekkel.

31. Csütörtök. Az elmúlt éjjel dér is alkalmas lön, de hó is szépen esett, nappal is szállandógált. Ma napestig is Erdélyből hozott levelekre való választételben foglalatoskodtam; Csehből tegnap jött embereket is elbocsátottam; azonban szegény *Gyulafi Mihály* uram temetésére való menésre is készülgettem.

1677.

Januarius.

1. Pütek. Isten jóvoltából ez új esztendő is elérhetünk, melynek minden részeit tegye Ő Szent Felsége szerencséssé, egészségessé és boldoggá, s ingyen való kegyelmességiből az következőket is engedje édes hazánkban eltölteni, és minden akadályokat elhárítani méltóztassék Szent Fiáért. Ma az

reggeli praedikációra felmenvén és ebédet is e vén az magyarországi atyafiakkal, úgymint *Rákóczi Ferencz*, *Szalai Pál*, *Dobai Gábor*, *Bás Mihály* és *Bigye György* uramékkal, ebéd után Huszt felé indulánk, és estve felé hálni érkezénk Tecsőre. Ez éjjel is volt ugyan kis dér s nappal pedig hó is esett aprónként. Erdélybe tegnap irt leveleimmel pedig viradta előtt expedáltam *Szabatkait*.

2. Szombat. Jó reggel felkelvén és füröstökömet helyben Tecsőn evén, füröstököm után megindultam, és déleesti két óra tájban Husztra érkezvén ott is hál-tam. Az múlt éjjel kevés hó esett s nappal is aprónként; nem is volt igen kemény idő. Vacsorán pedig felesen voltak nálam az magyar atyafiakban.

3. Vasárnap. Ezen napot is itt Huszton töltém. Reggel, míg azon czeremónia véghez nem ment, szegény *Gyulaffi* uram temetésén voltam; kit is eltemetvén ebéden felesen az Huszton lakó magyarországi atyafiakban voltak nálam, úgy az kapitány is. Délután csak ben léttellett töltém az időt. Az múlt éjjel alkalmas dér volt, nappal is kemény idő.

4. Hétfő. Jó reggel akartam ugyan vissza indulni, de *Frater István* uramnak sokszori kérésére ebédre felmenék az várba; az hol is jól lakván, azonban délután *Barkóczi Sándor* uram is Magyarországból elérkezvén mentem az ő kegyelme szállására, és magammal elhözvén jutottam éjszakára Mihálkafalvára. Az elmúlt éjjel nagy dér lön, de bezzeg nappal is igen kemény idő.

5. Kedd. Az tegnapi mulatást kiheverni akarván nem szinte idein indulánk meg s érkezénk Taraczközre *Ilosvai Péter* uramhoz, s ott is háltunk.

Az múlt éjjel is alkalmas dér lön, s nappal pedig közép idő lön.

6. Szerda. Jó reggel megindultam *Barkóczi* urammal Taraczközülről, s egy huzomban jöttem Szigetre; az hol is ebéd vacsorával együtt lön. Érkezőnek Csehbül is levelek; azonban magam is postán expedálám *Gellérdet* Erdélybe szükséges levelekkel. Ma nappal közép iránt való idő lön, éjjel derecske.

7. Csőtörtők. Ez mái napot is itt Szigeten töltém várakozván *Barkócziné* asszonyom után. Ebéden moldvai négy ember boérok *Barkóczi* urammal együtt voltak nállam. Nappal aprónként esdegelt az hó, éjszaka sem volt kemény idő.

8. Píntek. Hajnalban felkelvén voltam holmi aprólékos dolgaim között foglalatos, melyeket elvégezvén és *Barkóczi* urammal füröstökömezvén én pusokásokkal s hajtókkal vadászni mentem; de semmi olyas szerencsém nem lévén, az pusokásokat elhagyván megtértem; *Barkóczi* s *Rákóczi* uramék pedig szánon feleségek eleibe Husztra. Ma s múlt éjjel is lágy idő lön.

9. Szombat. Tegnap ember jövéen Udvarhelyről levelekkel, választ tevén elbocsátottam; ebédig — rosszul érezvén magamat — fürödtem; estve felé vettem *Teleki* s *Absolon* uramék levelét. Az múlt éjjel nagy hó esett, ma nappal is majd déleesti három órákorig.

10. Vasárnap. Ma is ebédig csak kornyadoztam s hevertem; az templomba sem meheték. Ebéd után jöve híre *Barkócziné* asszonyom jövetelinek, kinek is nem messze ugyan eleiben mentem, s vacsorára beérkezőnek *Rákóczi Ferenczné* asszonyom is urak-

kal együtt. Ma tiszta idő volt; valóban jó szánút kezd lenni töröt(vén) az tegnapi hó után az emberek az útat.

11. Hefő. Ma ebédig *Barkóczy* urammal és az asszonnyal való beszélgetésben töltöttük időnket; ebéden és vacsorán is pedig ő kegyelmeknél voltam, ezen napot az itallal töltvén el inkább és tánczolásal. Vacsora előtt érkezék *Szabatkai* is udvartúl hozott levelekkel. Ma is közép iránt való idő volt, úgy az múlt éjjel is sem igen hideg, sem igen lágy idő.

12. Kedd. Ma is beszéddel töltöttük inkább az időt; *Barkóczy* uramékon kívül ebéden ma *Majos* uram katonáival, vacsorán pedig *Csernel Pál*, *Sulyok*, *Bir* és *Bige* uramék; érkezék *Farkas Fábián* uram is.

13. Szerda. *Csernel* uramék jó reggel elbúcsúzáván tőlünk, délig holmi levelek s contractusok csinálásában voltunk foglalatások; estig borozással töltöttük az időt; írtam mind urunknak, mind *Kapi* és *Teleki* uraméknak. Ebéden ma is *Barkóczy* uramékon kívül *Majos* uramék voltak nálam. Ma is aprónként esett az hó; az múlt éjszaka pedig lágy idő láttatott lenni.

14. Csütörtök. El akarván holnap menni *Barkóczy* uram feleségestül, mi is holmi dolgaink végezésében foglalatoskodtunk. Vettem *Teleki* és *Absolon* uramék levelét. Ma napestig is szaporán esett az hó, mindazáltal mintegy olvadni is láttatott; de estve felé kemény idő kezdett lenni; az múlt éjszaka is esett kevésé az hó.

15. Péntek. Ma jó reggel felkelvén, és idein förös-tökömezvén is, föröstökem után *Barkóczy* uram az

asszonnyal együtt megindulának; *Rákócziné* asszonyom pedig urastúl itt maradt. Én Szarvasig (Szarvaszó) kísértem őket; onnét megtérvén csak beszélgetéssel töltém ez napon az időt. Vettem *Frater István* s *Ketzer* uramék levelét is; azonban délután hamar érkezék *Bas* uram is Udvarhelyről. Az múlt éjszaka egy kis eső s nappal pedig nagy hó esett.

16. Szombat. Jó hajnalban felkelvén, és szokott dolgaimat végezvén, kimentem nyomon nyulászni, de térdig való és igen nagy hó levén, semmi járását nem tanálhatván az nyulaknak visszatértem, s ebédet éven ebéd után szánkázni mentem; azonban vacsora után már lefekvésemkor érkezék *Csuti* uram is Hunyadról az pénzzel, de már *Barkóczy* uram el menvén, késő az dolog. Az múlt éjszaka egy kis derecske volt, ki miatt valamennyire meg is cserepesedett az hó; nappal pedig szép fényes tiszta idő lön; az nap lealkonyodván pedig fagyni kezdett.

17. Vasárnap. Ma mind reggeli és estveli praedikátiót az szállásomon hallgaték. Minden napi vendégeimen kívül maramarosi ispán uram szolgabírástúl voltak nálam ebéden. Estve felé az holnapi induláshoz készülgettem benlétellel töltvén az időt. Az múlt éjszaka az télnek elein kezdett időkhez hasonló igen kemény idő és nagy dér lön; nappal pedig szép tiszta verőfényes idő.

18. Hétfő. Isten jóvoltából idein ebédelvén Szigetről megindultam; éjszakára mentem Barczanfára, az hová az ispán is elkisérvén becsülettel láttak. Nappal szép tiszta idő lön, éjjel az tegnapihoz hasonló idő.

19. Kedd. Jó hajnalban felkelvén holmi irogatá-

simat végeztem; azonban megindulván ebédre érkeztem Konyha nevű faluba, útban betérvén *Szuhai* uramhoz is Rosalyára, és az ebédlő helyig elhozván. Szokatlan kemény rettenetes idő lőn ma, alig várhattam Rosalyát is érhessem; Konyhán pedig ebédet evén, éjszakára Szacsalra érkeztem. Ezen kemény idő csak délig tartott, és az múlt éjszaka is; délután estve feléig verőfény szolgált.

20. Szerda. Mivel ezen háló helyen az szánat is el kelle hagynom, és az egyetmást az havasi út miatt lovakra költetnem, nem indultam szinte idein; mindazáltal az háló helyre Telcsre mintegy délesti harmadfél óra tájban érkeztem Isten jóvoltából az havason is kár nélkül jöhetvén által. Valamint az múlt éjszaka, úgy ma is nem volt oly kemény idő mint tegnap, mindazáltal így is valóban viseli magát az tél.

21. Csőtörtők. Míg újabban szánra verekedhettem időmulás telvén Telcsen föröstökömeztem. Füröstököm után pedig megindulván éjszakára Demeter nevű szász faluba érkeztem mintegy délesti két óra tájban igen jó szán útunk lévén; és mind ma nappal s mind múlt éjjel alkalmas hideg is lévén.

22. Pintek. Mivel közel van Besztercze ma sem indulék idején az háló helyről, egy s más felé való frásaim is lévén ma jó hajnalban; mindazáltal nem is késtem jó festett szánat is küldvén előmbe az beszterczei bíró, s kilencz óra tájban érkeztem Beszterczére, s az mai napot itt is töltém. Érkezőnek azonban estve felé Udvarhelyen maradt lovaim, szekerem és cselédim is. Ma virradtakor kezdett az hó esni s délig esett is, de délután igen kezdett olvadni, félő egészen el ne hagyjon bennünket az tél, és az hó.

23. Szombat. Csak imígy-amígy érezvén magamat ebéd előtt az fürdő kádban fürödni mentem, és itt is ebédelvén, s ebéd után megindulván hálni mentem Szász-Budak nevű faluba. Mind ma napestig és az múlt éjjel is lágy idő lévén igen olvadt s esett is az hó.

24. Vasárnap. Jó reggel megindulván Szász-Budakról ebédre Nagy-Sajóra mentem. Udvarhelyről hozott két lovam, szán is lévén már velem, szaporán mentem. Éjszakára pedig érkeztem Bátosra. Ez napon is, az el múlt éjjel is igen veszett az hó, ki miatt már is kapcsos szánútunk is lévén eső is esvén.

25. Hétfő. Bátosról is jó reggel indultam meg, ebédre mentem Régenbe, az hol is az régeniek becsülettel látván, azonban ebédtil való felkelésemkor *Bánffi Boldizsár* uram is érkezvén házatul addig békét nem hagyott, míg Beresztelkére nem igirkeztem; és így magam néhányad magammal éjszakára mentem Beresztelkére; nagyobb rész szolgálmat, szekeremet pedig küldtem Sárpatakra éjszakára, úgy, hogy holnap Vásárhelyen várjanak. Ma is egyaránt is, az éjjel is veszett az hó. Régenből pedig szállás szerzés kedvéért leveleket írván, expedialám Gellérdet udvarhoz. Ma vacsorát vigan, és utánna is táncczal töltök el az időt.

26. Kedd. Alig várván az viradtat az két lovon szánkán Szent-Iványra *Gilányi Jakab* uramhoz szánkáztam dolgaim lévén ő kegyelmével; az hol füröstökömezvén is éjszakára mentem Maros-Vásárhelyre. Az múlt éjjel volt még is egy kis derecske, s jobban is csuszhat az szán; de ma egyaránt olvadt s igen el is veszett az hó. Estvére érkezék *Abso- lon* uram.

27. Szerda. Az elmúlt éjjel is alkalmas dér lévén nóha inkábbára kopár az út, de még sem hagyá el az szánakat, s ebédre mentem Ákosfalvára; éjszakára pedig Zágorra érkeztem, s itt is háltam. Az múlt éjjelre keveset alhatván vacsora nélkül csak lefeküdtem.

28. Csütörtök. Nem messze igyekeztván hálni, reggel nem indultam, és ebédre csak Holdvilágra érkeztem, s ebéd után pedig megindulván hálni mentem Szent-Lászlóra. Az múlt éjjel is dér lőn, nappal sütő meleg; egyébaránt ha az éjszakai derek nem járnának, szinte ellhagyna bennünket az szánút.

29. Pntek. Ma Szent-Lászlón föröstökömezvén mintegy 11 óra tája felé indultam csak, és igen lassan mendegelvén, éjszakáló helyre érkeztem Segesd nevű faluba. Az múlt éjjel is nagy dér lőn, s igen meg is fagyott; de délután egyaránt olvadt.

30. Szombat. Ma is Segesden hasonlóképpen föröstökömezvén utánna megindultam, és délután csak hamar az háló helyre Hégen nevű faluba érkeztem. Ma nappal is igen sütett az nap, éjjel pedig kemény idő volt. Éjszaka expedialám újabban levelekkel Szabatkait.

31. Vasárnap. Hégenben az reggeli praedikátiót meghallgatván, és azután ebédet evén, ebéd után megindultam s éjszakára mentem Szelistadtra, az hová mintegy déleesti 4 óra tájban érkeztem. Az múlt éjjel is derekas fagy volt, nappal egyaránt olvadt, és igen is sütett az verőfény.

Februarius.

1. Hettő. 1. Januarii kezdődvén az primás böjti ezen hazának, ez napnak nagyobb részét itt Szeli-

stadton töltém el reggeli praedikációt, és délután könyörgést is hallgatván; estve felé pedig megindulván éjszakára mentem Sáros nevű szász faluba. Ma is nappal lágy idő és locsos út lön; az múlt éjszaka pedig csak közép iránt.

2. Kedd. Ma mihent világosodni kezdett megindulván Sárosról ebéd előtt jókor érkeztem udvarhoz Fogarasba; és mindjárt szemben lévén az fejedelemmel ebéden s vacsorán is oda fel lők. Ez napot csak beszélgetésben töltöttük. Jól megfagyván az múlt éjjel, s nappal pedig mint tegnap egyaránt olvadván.

3. Szerda. Az fejedelem parancsolatjából ez néhány napot itt kelletvén töltenem, ma is csak az ő nagyságával való beszéddel mulattam el az napot. Két rendbéli leveleimet is küldvén Teleki uramnak. Ma is hasonló idő lön mint tegnap.

4. Csütörtök. Mindjárt kedden elküldvén ő nagysága az musikosokért víg lakással s nagy itallal töltők ez napot. Vacsorán az „(egy szó hiányzik)“ voltak egynehányan nálam. Ma is hasonló idő lön mint tegnap.

5. Pntek. Igazán aprilis forma változó tél s idők ezek; mert midőn az napon kin való olvadások miatt szinte elfogyott volna az szánút, újabban az múlt éjjel majd bokáig való hó esék, s ma napestig sem szűnék meg; mely is ha fagyni tanál, derék szánútat csinál.

6. Szombat. Az tegnapi s éjszakai hónap örülvén urunkkal vadászni mentünk, és szinte lealkonyódólag érkezénk vissza, ebédet Felmeren evén. Az múlt éjszaka is többire mind esett az hó, nappal pedig hol zuzmara, hol aprónként hó paraholt; de mind avval is igen kemény téli hideg idő lön elannyira,

hogy alig állhattuk s várhattuk az megtérést. Vacsorán is udvarnál voltam.

7. Vasárnap. Ez elmúlt éjjel is hasonló kemény idő és igen nagy dér lőn mint tegnapon, hogy alig lehetett ez télen is nagyobb; nappal is igen fogas verőfény. Ez napot is udvarnál töltém.

8. Hétfő. Ma is napestig itt helyben, ebéden udvarnál, s vacsorán pedig *Horváth Andrásnál* voltam az városban. Ez napon is s az múlt éjjel is ugyan csak fogason viseli magát az hosszas és unalmas tél.

9. Kedd. Ez napot is udvarnál töltém; délig udvarnál levő dolgaimat végezvén, ebédre pedig lemenék az bejárók vendégségére többekkel együtt, az hol is pausálván egy darab ideig, estve felé újabban felmentem urunkhoz, s vacsorán is ott valék; egyéb-aránt is készülgetvén az holnap meginduláshoz. Ma nappal olvadni kezdett, az múlt éjjel pedig fagy volt.

10. Szerda. Megelégelvén az itt való lakással ebéd után el akarván mennem, aprólékos hátra való dolgaimat végezgettem; ebéden pedig udvarnál fennmaradván, és az fejedelem az italhoz hozzá fogván, csaknem estvéli hat óra tájban indulhaték s érkezhettem nagy későre éjszakával Nagy-Sinkre, az hol is vacsorán nálam voltak urunkhoz expediáltatott magyarországi *Bessenyei* s *Klobusiczki* uramék másokkal együtt. Ez napon is igen kopott az szánút, s az múlt éjszaka sem volt kemény idő.

11. Csőtörtők. Jó reggel felkelvén mindazáltal csak nyolcz óra tájban indulván Nagy-Sinkről, és az magyarországi atyafiak is tőlem elválván, ebédelni mentem Lesesre, s éjszakáló helyre pedig Szent-Ágotára érkeztem. Még eddig jó szánútunk volt ugyan,

de az mint ma is olvadt, és éjszaka is kevés eső esett, szinte is végképpen elhagy bennünket az szánút.

12. Péntek. Ma idejében indultam mintsem tegnap, és nóha nehéz és sok helyeken kopáros és sáros szánúttal ebédre Martonfalvára verdődénk, s éjszaka pedig Bolyába érkezénk *Toldi* uramhoz. Ebéd után valóban alkalmatlan sáros és nem havas útunk lön, csaknem estig esvén az hóval egyvelesleg eső, mely is annyira koptatá az szánútat, hogy csak az oldalokon, hegyen az hónap egy kis láttatja. Az múlt éjjel is lágy idő lön.

13. Szombat. Szánakon lévén az útnak alkalmatlanságára nézve idein megindulék Bolyából, és nóha az elmúlt éjjel mind esett az hó, s alkalmasint be is fedte az földet, de alatta csupa sár lévén, s nappal egyaránt olvadván, ebédre az szánakkal nagy bajjal érkezhetem Nagy-Selykre; az honnét is én csak néhányad magammal lovon mentem éjszakára Soros-télyra *Teleki* uramhoz; az szának pedig több szolgálammal együtt háló helyre érkezének Hassag nevű szász faluba, de annál tovább az nagyobbik szánát egy nyomnyira sem vihették az nagy sártúl s alkalmatlan úttúl; az útakon egyéb nem lévén, sőt még az oldalokon is szinte elfogyott az hó, ma és az múlt éjjel is egyaránt olvadván.

14. Vasárnap. Váltig igyekeztem ma haza Karkóba mehessek; de az úr ő kegyelme semmiképen el nem bocsátott, el akarván vinni az szerdai Csórán leendő *Barcsai Mihály* uram fia keresztelőjére, és az magyarországi atyafiakban is felesen lévén itt, s az végbeliek között is érkezvén követségben *Uri* uramék; és így ez napot az praedikációk hallgatásában

s beszélgetésben töltém el. Ma is alkalmasint olvadt; az éjjel egy kis dér volt.

15. Hétfő. Ma isten jóvoltából mintegy nyolcz óra tájban indultam meg; ebédre érkeztünk „(egy szó hiányzik, hihetőleg *Pokafalva*)“ faluba; éjszakára pedig mentünk Drassóra *Keresztessi Samuel* uramhoz, az hol is becsülettel láttak. Az múlt éjjel nagy dér lön, nappal sütő meleg.

16. Kedd. Ma napestig hasonló idő volt, mint tegnap; az múlt ejszaka is pedig alkalmas dér. Ebédet ettünk Szászsebesben; éjszakára pedig nagy időn Vinczre érkeztünk, estig az új-keresztényeket járván meg.

17. Szerda. Vinczről is könnyörgés után jó reggel megindulván Csórára is nagy időn érkeztünk, az hová is hunyadvármegyei becsületes emberek felesen gyülekezvén, és az keresztelő is véghez menvén késő éjszakáig tánczczal és itallal töltöttük az időt. Ma is nappal szép tiszta idő volt; az múlt éjszaka is pedig lágy idő lön.

18. Csőtörtők. Alig várván, hogy világosodjék, *Teleki* uram is hajnalban Csóráról megindula, s én is pedig közelebb lévén Hunyadhoz Csórán füröstökömezvén jöttem egy huzomban éjszakára Hunyadra; az hol is roszul érezvén magamat vacsora nélkül lefeküdtem. Ma is elég tiszta és szép idő lön; az múlt éjszaka pedig kevés dér is. Vettem az *Bethlen Farkas* uram s *Haller Péterné* asszonyom lakadalmára hívogató leveleit.

19. Péntek. Jó reggel felkelvén isten kegyelméből jobban érezvén magamat aprólékos dolgaimat végezvén, tekinteni ebédre Brettyére, s éjszakára pedig Haczokra mentem, s itt is háltam. Ma napestig

iszonyú nagy de olvasztó szél volt; hogy bealkonyodott pedig kevés eső is esett; az múlt éjjel pedig semmit sem fagyott.

20. Szombat. Messze lévén Illye s oda szándékozván pedig, jó hajnalban megindultam, s füröstököm tájban be szállottam Hosdátan az *Hosdái* uram házához; az hol is falatozván elmentem, és isten jóvoltából mind ily rossz úton is napvilágnál érkeztem Illyére, az hol is vacsorálván csak lefeküdtem s itt háltam.

21. Vasárnap. Az ünnep szentelés kedvéért ez napot itt töltém, holmi oeconomiához tartozó dolgaimhoz láttam s vacsorán pedig *Kis Gábor* uramnál voltam. Tegnap valamely szép tiszta idő, így ma reggeltől fogva estig homályos és esős idő lőn.

22. Hétfő. Sietvén vissza Karkóba, *Teleki* urammal való végezésem szerint jó reggel megindultam, és idein érkeztem Hunyadra. Ma szép tiszta idő lőn, s az elmúlt éjszakán is hasonlóképen.

23. Kedd. Tegnap Hunyadon is végezvén aprólékos dolgaimat, ma reggel megindultam s ebédleni mentem Piskibe, hon nem létében *Barcsay Mihály* uram házához szállván, éjszakára pedig Vajde nevű faluba érkeztem. Ma is szép tiszta idő lőn, s az múlt éjjel egy kis dér; útunk pedig valóban alkalmatlan.

24. Szerda. Vajderúl is jó reggel megindulván ebédre Vinczre, s éjszakára Karkóba érkeztem, itt tanálván *Teleki* ur szolgáját levelekkel; magam pedig fáradt állapottal lévén, vacsora étel nélkül lefeküdtem. Ma is tegnapihoz hasonló idő lőn.

25. Csütörtök. Az fáradság után szokásomon kívül továbbka hevervén *Teleki* uram szolgáját ebéd előtt az választétellel elbocsátám; azonban gondol-

ván hosszas és fáradságos útazásimat egy kis nyugodalmamat „(hihetőleg kimaradt egy két szó)“ ; újabban délután érkezék *Teleki* uram szolgája levelekkel, kiből írja, siessek udvarhoz ; *Kubinji László* uram az portárul s lengyel posta pedig Vassavárul érkezvén ; és így az hátramaradt napot készüléskben töltém el. Érkezék azalatt *Budai Péter* uram is, kinek sok reménykedésre vacsorán is nálam lévén , holnap ebédre Mindszentre ígérkezém.

26. Píntek. Az Fogaras felé való indulást is , de *Budai* uramnak tött ígéretemet előttem viselvén, ebédre Mindszentre mentem által ; az hol is becsülettel lakván Karkóba sem térvén be , késő éjszaka hálásra érkeztem Szászsebesbe. Ma , úgy tegnap^r is jó tavaszi idők lőnek ; mindazáltal éjszaka e napokban egy kis derek is jártak.

27. Szombat. Szászsebesből. jó idein indulván meg, ebédre Nagy-Apoldra, éjszakára pedig Szelistyre érkeztem , *Barcsai Pál* uramat is Szászsebesből magammal hozván el. Az egy útnak alkalmatlan és sáros voltán kívül istennek hála ma is jó idő lön, s az múlt éjjel is pedig egyaránt tartott.

28. Vasárnap. Igen sáros és alkalmatlan útunk lévén az mai napon is jó reggel megindultam, és ebédre mentem Keresztényszigetire ; az hol is jó ideig késvén éjszakára bementem Szebenbe *Barcsai Mihály* uramat is az ebédlő helyen tanálván. Ma napestig szép tavaszi sütős meleg lön ; az múlt éjjel egy kis derecske volt.

Marczius.

1. Hettő. Ez mai napot böjtöléssel és praedikációk hallgatásával akarván eltölteni, kétszeri praedi-

káció után ebédlettem. Azonban feles emberséges emberek lévén asztalomnál s jó venánk érkezvén, egészen is ez napot itt tölténk. Ma is igen szép idő lön s éjjel sem volt semmi hideg.

1. Kedd. Az tegnapi mulatás után roszul lévén igen jó reggel falatozván és *Barcsai* uramék is Fogarasig együtt járván velem, kiindultunk, s ebédre mentem Újfaluba, s éjszakára pedig, nóha estve felé, Kürpödre érkeztem. Ma délután nóha tiszta, de szeles idő lön; az múlt éjjel pedig egy kis dér is.

3. Szerda. Kürpödrül is jó ideim indulván meg ugyan sáros úton, nóha szép tiszta időben ebédre Nagy-Sinkre, s éjszakára pedig beérkeztem Fogarasba; az hol is mindjárt bementem udvarhoz. Ma is szép tavaszi idő lön; az múlt éjjel pedig egy kis dér volt.

4. Csütörtök. *Teleki* uramat s az magyarországiakat felesen udvarnál tanálván, és jó reggel szállásomra begyülekezvén beszélgetéssel töltettük az időt, és közönséges dolgainkhoz láttunk; ebédután is hasonlóképen. Mind ebéden is vacsorán is fen voltam. S az idő is szép tavaszi formába indult; s éjjel pedig derecske is volt.

5. Péntek. Ez napot is boldogtalan dolgainkról való beszélgetéssel töltvén, ebéden is vacsorán is fen lévén udvarnál. Ebéd előtt két szolgámat is Brassóba, ebéd után pedig *Absolon* uramat közönséges akaratból expediálván Sorybe (Stry-be) bizonyos francia emberekhez. Ma is napestig szép tavaszi sütős meleg idő lön, s éjjel sem volt semmi hideg.

6. Szombat. Ma is napestig itt lők udvarnál ebéden oda fen, s vacsorán pedig szállásomon voltam.

Istennek hála szép tavaszi idők járnak, úgy ma is; az múlt éjszaka ugyan volt egy kis dér.

7. Vasárnap. Ez napon is itt udvarnál voltam, reggel praedikációra és ebédre is felmenvén; ebéd után holmi irogatásimhoz láttam, kik miatt az déleesti praedikációt sem hallgathatám. Ma is, úgy múlt éjjel is hasonló idő lön mint tegnap.

8. Hétfő. Ma urunk ő nagysága vadászni kimenve ebédet kin mezőben ettünk; estve felé pedig elbúcsúzván éjszakára én Nagy-Sinkre mentem. Délutánra nagy szél, s estve felé szapora eső volt; s az múlt éjjel pedig ugyan alkalmas dér is volt.

9. Kedd. Nagy-Sinkről tegnap elkísért udvari atyafiak elválván tőlem, mintegy 7 óra tájban reggel indulhaték csak, s az alkalmatlan úthoz képest ebédre Vessződ nevű szász falunál tovább nem meheték; éjszakára pedig Ujegyházra érkeztem. Házomig velem járván *Ketzer Menyhárt*, *Klobusiczki Pál* és *Fajgel Péter* uramék is. Az tegnapi szeles és esős idő után ma szép tiszta tavaszi idő lön, s éjjel is fagyott.

10. Szerda. Ujegyházról is megindulván Isten kegyelmiből ebédre Vurpöd nevű szász faluba, s éjjelre pedig Szelindekre érénk jókor, útunk is sokkal jobb lévén mint tegnap, és az idő tisztán és melegen szolgálván, s az múlt éjszaka is pedig semmi dér nem lévén.

11. Csütörtök. Szelindekről mintegy nyolcz óra tájban indulhatván csak holmi irogatásimra nézve, mindazáltal ebédre Pókafalvára, s éjszakára pedig Tóhát nevű oláh faluba érkezénk, útunk is jó és száraz lévén. Istennek hála szép tavaszi idő lön ma is. s az múlt éjjel volt ugyan egy kis dér is.

12. Péntek. Sietvén pusztá házamhoz jó reggel

megindultam, s felettébb való nagy szél érkezvén bajosan költözheték által az Maroson; mindazáltal magam jókor érkeztem Karkóba ebédre, de cselédem nehezen jöhetvén által majd későcskén érkezheték. Azalatt haza érkezvén újabb nagy szél támadván, s abból hó is származván, napestig szaporán esett; s ugyan alkalmas hó is vagyon. Az elmúlt éjjel volt egy kis derecske.

13. Szombat. Az múlt egész éjjel is mind esett szaporán az hó elannyira, hogy bokaíg már s feljebb elérjen, de állandó úgy hiszem nem lesz. Ma napestig sem volt szüneti az hó esésnek, kívül is egy nagy árvizet reménylhetünk csak. Ez napot nyugvással töltém.

14. Vasárnap. Isten tudja, mit akarjon az hó, mert az múlt éjjel is éjféltil fogvást reggelig, s reggeltül fogvást délután harmadfél órakorig mind esett; estve felé ugyan valamennyire tisztult. Ma ebéd után csak az írásban munkálódtam, foglalatoskodván az reggeli és estveli praedikációk hallgatásában is, itt töltvén ezen napot is.

15. Hétfő. Ma jó hajnalban felkelvén újobban tegnap hátramaradt leveleknek írásában foglalatoskodtam, expedálván jó reggel *Köszegi Istvánt* is Huszt felé. Az múlt éjjel szép tiszta idő s hideg sem volt; megviradván pedig szapora eső kezdett esni, s délig tartott, mely eső is alkalmasint elapasztotta az havat. Ez napot is itt töltém.

16. Kedd. Tegnap emberséges emberekkel kevéssé mulatván, napestig kornyadoztam, és hevertem utánna; ebéd után pedig fürödtem, s *Teleki* uramnak rescribáltam; azonban holmi aprólékos dolgaimhoz is láttam. Az elmúlt éjszaka lágy idő volt, s nappal

sem volt hideg; mely miatt is napestig igen olvadt s esett az hó.

17. Szerda. Ma az újabb unalmas s alkalmatlan utazásomhoz való készülétemben töltém az időt, ebédre *Gilányi Jakab* is érkezvén. Ma is jó tavaszi idő volt; az hó is többire az éjjel mind elolvadt hogy láttatja se sok legyen, mely is nagy sárt és árvi-zekeket szerze.

18. Csütörtök. Jó hajnalban felkelvén csaknem nyolcz óráig végezhetém dolgocskáimat, és aztán Isten jóvoltából megindulván, *Ketzer* uramék is velem lévén, ebédet ettem *Mihályfalván*; éjszakára pedig *Borostyán* (?) nevű oláh faluba érkeztem. Istennek hála reménységen kívül való jó útam kezde lenni, mert az tegnapi jó idő az múlt éjszakai szelecske, s az mai meleg idő alkalmasint szikkasztja az utakat.

19. Pntek. Ma napestig is sütös meleg lön, éjszaka is tavasz formán. Ebédre *Sorostélyra*, s éjszakára *Röszre* mentem.

20. Szombat. Röszről is könyörgés után megindulván az nagy sarok és alkalmatlan út mia ebédre majd későcskén érkezhettem *Argyesre*; az hol is az szekerek után sokáig várakozván, s ebédet sem éven megindultam, és éjszakára *Bendorf* nevű faluba mentem. Ma napestig igen szép és meleg idő lön; éjjel pedig az elmúlt napokban, úgy most is derecskék is járnak.

21. Vasárnap. *Bendorfon*, lévén velem praedikátor, az templomban hallgatván praedikációt, és utánna mindjárt megindulván. Ma is hasonló szép tiszta idő lön mint tegnap, és az múlt éjjel is.

22. Htfő. Jó reggel felkelvén, s könyörgés után megindulván, ebédre *Nádpatakra* s estvére be *Foga-*

rasba érkeztem Isten kegyelméből, mindjárt fel is menvén udvarhoz; vacsorán ott is voltam. Ma is igen süített az meleg, hogy majusban elég volna; éjjel is pedig nem volt semmi dér.

23. Kedd. Ma napestig is itt Fogarasban voltam. Igen kedvetlen idő volt. *Bethlen Farkas* és *Ketzer János* uramék érkezének ide. Ma napestig itt voltam; egy kis eső is volt; az múlt éjjel pedig kiseded derceke is.

24. Szerda. Ma estve felé mind beérkezének az tanácsurak s egyéb országbeli rendek is, az magyar atyafiakban és az minapi gyűlésen itt lévő magyar követekben is felesen, most kelletvén agitáltatni mind az magyar dolgoknak, s mind az *Béldi Pál* és *Bethlen Miklós* rab urak dolgainak. Ma is szép tiszta idő volt; éjjel pedig egy kis dér. Ebéden is, vacsorán is fen voltam.

25. Csölörtők. Ma az erdélyiek az rab urak szabadulásokban, mi pedig magunk dolgainkról való beszélgetésben foglalatoskodtunk; és így ez napot is itt töltém. Szép tavaszi idő lévén ma is; éjjel sem volt semmi dér.

26. Péntek. Ma is hasonló formában telék el az nap mint tegnap; egyik részről sem mehetvén az dolog conclusumra. Ma egy kis eső is volt. Azonban érkezék Strybül *Absolon* uram levele, kiben írja az Lengyelországban lakó francziai király residensétől *marchio de Bethuntól* expedált követek útban vannak, és vasárnap estvére ide Fogarasba érkeznek. Az múlt éjjel pedig ugyan alkalmas hideg lön.

27. Szombat. Ez napot is hol egygyel, hol más-sal való beszédben töltém; magam is az közönséges dolgokhoz látván. De úgy látom még sem az urak

nem szabadulnak, sem az mi dolgainkban még válasz nincsen; és így telék el ez nap is. Igen szép tavaszi idő volt, s éjjel se dér.

28. Vasárnap. Ez napot isteniszolgálatban töltünk közönségesen is; én pedig estve felé holni irogatásimhoz is láttam. Érkezőnek napleszálláskor hat óra után az francziai követek is *Absolonnal* együtt; azonban nagy részin az emberekben is eloszlanak, és az tanácsurakban is az két *Haller* és *Bethlen Farkas* ur. Egészen az nap szép tavaszi módon szolgált mind nappal, s mind éjjel.

29. Hétfő. Nóha tegnap sokunknak kérésére is az rab uraknak az fejedelem megengedni semmiképpen nem akara; mindazáltal már ma engedelmeskedni láttatik ő nagysága, s nagy reménység megszabadulások iránt. Mi is pedig az portára menő követeinknek expediáltatásokban s expeditiójuk concipiálásában fáradoztunk. Igen szép tavaszi nap lön ma is. nóha az múlt éjjel volt egy kis hidegecske is.

30. Kedd. Az mai napot is dologgal és irogatással töltünk el. Reggel az egész magyar itt benlévő atyafiakkal együtt az franczia köszöntésére mentem, kik is praesentálván marchio *de Bethune* levelit udvarhoz felmentenek. Estve felé magánosan is elmentem hozzájuk, és eleget beszélgetvén véllek, vacsorára az palotára mentem. Ma napestig szép meleg idő, és éjjel sem lön hideg.

31. Szerda. Ma^{is} munkával és egyéb követek expeditióját néző foglalatossággal töltök az időt; de részemről, és kivált az erdélyi urak részéről az urak szabadulásokban való mesterkedéssel; az mint hogy Isten kegyelmiből mindaddig szólánk ő nagyságának, hogy nemcsak megigirte, de vacsora tájban az rab-

házból mind *Béldi Pál*, s mind *Bethlen Miklós* uramékat városon levő szállásokra ki is bocsátotta bizonyos ezerekből álló kezesség alatt. Igen szép tavaszi időlön ma is; éjjel egy kis dér is volt.

A p r i l i s.

1. Csütörtök. Ez hazának már régen bevött szokása szerint az mai nap böjtöléssel, és háromszori templomba való járással telék. De Isten megbocsásson mind az erdélyi magyar dolgokban interessatus urak, s mind velem együtt az magyarországi atyafiak az elmúlt napokban lött discursusinkat arra vettük deliberatióba s effectumba, az mint hogy mind az m. fejedelem részről, s mind az mi részünkről Lengyelországba az francziai residenshez menő követek nemcsak denomináltattak, de plenipotentiájok, instructiójok és egyéb missilis levelek meg is íratattak; az portára menő követeinknek kezekbe is adatódván az reájok szóló instructio s azon portára szükséges missilis levelek. És így Lengyelországba uramék részéről mégyen *Macskási Boldizsár* uram, az mienkről pedig *Farkas Fábán*, *Fajgel Péter* és *Absolon Dániel* uramék, az egyik követ franczia is együtt járván vélek, az másik pedig megtérésekig udvarnál resideálván. Az portára pedig részünkről mennek *Kende Gábor*, és *Ketzer Menyhárt* uramék, kapitihájul pedig *Kubinyi László* uram. Igen szép meleg időlön ma is; az múlt éjjel sem volt semmi hideg. Az francziáknál ma is voltam.

2. Péntek. Az fejedelemtől még tegnap búcsúzván el az közönséges dolgokra nézve ebédig ma sem meheték el hofmester uramnál lévén ebéden. Ebéd után

azért én is megindulék, és éjszakára Nagy-Sinkre menék; az hol is vacsorán az királybirónál voltam. Istennek hála ma is szép meleg tavaszi idő lön; éjszaka is meleg volt.

3. Szombat. *Baranovszki* uramat szükséges dolgaim végett kelletvén expediálnom Szigetre, és onnan most is Ungvárra *Barkóczy Sándorné* asszonyomhoz, szekereimet jó reggel előküldtem ugyan, de magam az sokféle expeditióra nézve Lengyelországba is irván követeink által, későn indulhaték; mindazáltal ebédre Mártonhegyére, s éjszakára Holeczmány nevű szász faluba érkeztem; s ez mái nap is éjszakával együtt szép tavaszi módon szolgált.

4. Vasárnap. Igen sietvén haza Illyére, jó hajnalban megindultam, és ebédre igen közel Szebenhez Hemersta lt (Hammersdorf) nevű szász faluba, s éjszakára pedig majd későcskén Omlásra érkeztem, nagy lévén az mai jövés. Ma is szép melegen szolgált az nap, estve felé azért beborult, s valamenyire paraholt is az eső; az múlt éjszaka is meleg lön.

5. Hétfő. Omlásról jó reggel indulánk meg, és kilencz óra előtt érkeztem Drassóba *Keresztesi Sámuel* uramhoz; az hol is egynehány óráig lévén éjszakára még is Szász-Piánba verdődtem, s ott is háltam. Ma reggel is mintegy esőre állott az idő, de ebéd tájékától fogvást aztán csaknem estig szaporán esék az eső; az múlt éjjel pedig szeles, de tiszta idő lön.

6. Kedd. Piánbúl is jó reggel megindulánk és egyhuzomba mentünk Piskibe *Barcsai Mihály* uramhoz; az hol is sokat mulatván s déltájban is érkezvén, estve felé még is elmenék, és késő sötét éjszaka érkezhetém Solymosra *Barcsai István* uramhoz; de az ebéditől roszul lévén csak lefeküdtem, többire semmit

sem éven. Ma szép tiszta tavaszi idő lőn ebéd után estig; de délig igen hideg és nagy szél volt; az szerint az múlt éjjel is.

7. Szerda. Jó hajnalban mindjárt felköltem; és hamar is megindulván kilencz óra tájban érkeztem Isten segítségéből Illyére *Szalai Pál* urammal együtt; s ez napot nyugovással is töltém; szép tisztán szolgálván az nap, s az éjszaka is tavaszi módon.

8. Csütörtök. Ma az utazásban való fáradságot reggel sokáig való heveréssel pótlám ki. Azonban ebédre érkezének hozzám *Józsika Gábor* és *Barcsai István* uramék; kik is jól lakván estve felé elmenének. Ma napestig szép verőfény szolgált, nóha fogas, éjszaka pedig csendes idő lőn.

9. Péntek. Jó idő lévén ma reggel kimentem vala nyulászni; de csakhamar megtérék, eső is esett kevéssé. Ebéd után csaknem estig homályosan is tartott, éjszaka pedig egy darabig hideg szél volt.

10. Szombat. Ma napestig nagy eső volt hideggel telyes, ki miatt csak bennültem; valóban meg is ázott az föld. Holmi levelek írásával s olvasással töltöttem időmet. Az elmúlt éjjel is esett az eső, és szél is volt.

11. Vasárnap. Ez nap praedikációk halogatásával mulék el. Napestig nagy szél tartott. Ma is holmit irogattam, s időmet bennüléssel töltöttem. Az múlt éjjel is kedvetlen és homályos idő lőn.

12. Hétfő. Jó reggel ki akartam vala vadászni menni de szapora apró eső kezdett esni, mely is csaknem ebédig tartott; délután pedig feltisztulván és szép tiszta meleg idő lévén ugyancsak kimentem, s nyul fogatásból elég szerencsénk is volt. Az éjjel csendes idő lőn; hajnal felé kezdé borúlni.

13. Kedd. Nóha reggel szeles idő volt, de délután estig igen melegen sütvén az nap s tiszta idő is lévén, vadászni ma is kimentem, s hat óra felé meg is tértem. Az múlt éjjel pedig volt egy kis hideg is.

14. Szerda. Ma is tegnaphoz hasonló szép idő volt, szikkad is az föld. Az múlt éjszaka meleg lön. Ma is kimentem vala; s vettem *Teleki* uram levelét is.

15. Csütörtök. Ma vallásunknak régi bevett szokása szerint Isten kegyelmiből communicáltam másokkal együtt reggel; s estve felé homályos idő volt, eső is kezdett kevéssé esni. Az múlt éjszaka pedig meleg idő volt, nóha szél is volt.

16. Nagypéntek. Ez mai szent napot is Isten panaszul ne vegye megszentelők, reggel praedikációt hallgatván, s délután passiót énekeltetvén, s napjában csak egyszer is éven. Az múlt éjjel csendes és rekkenő idő volt; nappal pedig többire homályos, és eső is kezdett esni. Délután érkezék levéllel s valami gyermek lovakkal *Serobak István* is Udvarhelyről. Azonban hozák szegény *Hosdátí Ferencz* uramnak is tegnap déleesti négy s öt óra között ez világból való kimulását karácson túl fogva való betegsége után.

17. Szombat. Ez napot csak bennüléssel töltöttem igazán aprilizálván az idő, és egynehányszor hozzá fogván az eső az eséshez; néha megtisztula, mindazáltal így is valóban megázott az föld. Ma metszetlen és fékes lovaimat füre, és czövekesre eresztém. Az múlt éjjel is csendes és lágy idő lön

18. Vasárnap. Legyen áldott Istennek szent neve érette az áldott husvétí napokra türhető egészségben és az hazának csendességében érhetők; ez mai napot kétszeri praedikáció hallgatással és becsülettel töltém

el. Nappal és az elmúlt éjjel is egy darabig csendes és tiszta idő lön; de estve felé eső is esett.

19. Hefő. Nyavalyás *Hosdát*i uramnak szerdán lejendő temetésére igirkezvén, azonban az postames-ter uram lakadalmára való úthoz is készülvén, reggel praedikátiót hallgatván, ebéd után *Sej Gábor* házánál is mulattam egyideig; estve felé pedig holnap i útamhoz készülvén. Reggeltől fogvást déleesti egy óráig szép tiszta idő lön, azután szaporán és sokáig esett; estve felé ugyan újobban is feltisztult.

20. Kedd. Isten kegyelméből Illyérül jó reggel megindultam *Szalai* uramat házomnál hagyván, és ebédet Kisgesen „(tán Kérgesen)“ evén, nagy időn érkeztem Hunyadra; az hol is estig dolgaimat végeztem. Ma napestig igen szép tiszta meleg idő lön; éjszaka is meleg volt.

21. Szerda. Ma is kilencz óra feléig szükséges dolgaiban foglalatoskodtam; azonban föröstökömezvén Hosdát-ra az temetés helyire több becsületes emberekkel általmentem; az hol is hosszas czeremoniák után szegény *Hosdát*i *Ferencz* uramat eltemetők. Eltemettetése után pedig semmit se késvén éjszákára Porkiszra (*Perkász*) verdődtem. Ma szép melegen és sütősen szolgált az nap; éjszaka is pedig tavaszi módon viselte magát.

22. Csőörtől. Ma is könyörgést hallgatván ugyan jókor indultam, és ebédre Csórára, éjszákára pedig érkeztem Péterfalvára; az hova is leveleim is érkezvén, feles dolgokon mentem által, némely tiszteimnek is dispositiókat adván. Ma is hasonló idő volt mint tegnap; nóha az Maros mellett túl nagy esők láttattak, mindazáltal minket meg nem áztattak.

23. Pntek. Karkai és illyei tiszteimet reggel

elbocsátván ma sem későn indultam, s ebédre Nagy-Apoldra, éjszakára pedig Keresztényszigetre mentem. Azonban még reggel érkezének holmi tábori katonák is az *Majos* uram levelével. Ma is napestig, és az múlt éjjel is szép tavaszi módon szolgált az nap; Istennek hála útunk még is száraz és törett vagyon.

24. Szombat. Sietnem kellettén az *Székelj László* uram lakadalmára ugyan idein indulék meg, és hogy annál többet mehessek, sidejébben szállhassak, csak egyvégben mentem; sokat is kerülván alkonyodólag érkezhettem csak Szent-Ágotára. Ma nagyobb, részint hegyes és sáros de nagy útat is jöven, lovaim igen elbágyadtak. Az idő mindazáltal mind nappal, s mind éjjel szép melegen, s tavaszi módon szolgált.

25. Vasárnap. Nem várakozhatván előttem álló útam miatt, az praedikáció után innen is megindultam, s ebédre Nethusra, éjszakára pedig „(egy szó hiányzik)“ verdődénk. Istennek hála ma is, és éjszaka is szép napunk lön.

26. Hétfő. Sirató estíre én is másokkal együtt *Székelj László* uramtól Erkedre mára hivatvatván, igen reggel nem indultam, és szántszándékkal való kerüléssel ebédre Szász-Keresztúrra érkeztem; az hol is postamester uramat az udvari ifiakkal együtt tanálók; de ő kegyelme semmit sem késvén, azonban én is ebédemet végeztem, hálni nagy idein beérkeztem Erkedre; az hol is annak rendi szerént az vacsora víg lakással telék el. Ez nappal s éjszakai idő is szépen szolgált.

27. Kedd. Isten kegyelmiből valóban alkalmas idők szolgálnak az mostani lakadalmaskodásra is. Tegnap az hivatalosokban feles főrend és urak is

gyülekezvén be, ma mintegy tíz óra felé indulánk meg csak szép rendesen Erkedről; és noha csak egy mérföldnyire van az lakadalmoskodó hely, de felettébb lassan menvén, és az dispositiók közben igen gyakran meg is állván, csak déleesti két óra felé érkezhetünk Dersre; az hol is az fejedelem képét *Bánffy Zsigmond* uramat közönségesen szállására kísérvén eloszlanék; s míg az vőlegény esküdtetése s ajándékok praesentálása véghez ment, elkésődvén az idő, hat óra tájban ülhetünk le csak asztalhoz, és az sok ital s táncz után éjfél után oszolhatánk el.

28. Szerda. Az tegnapi mulatás után nem szinte jól érzem magamat. Jó reggel felkelvén holmi dolgaimban foglalatoskodtam. Azonban az lakadalmi háznál másokkal együtt füröstökömezvén kilencz óra tájban, mintegy déleesti másfél óra tájban megindulánk Dersből, és az násznépivel együtt és sötétedve érkezünk Szász-Kézdre; az hol is az italt, valamint tegnap, nem tágitottuk. Ma is egész nap, éjszakájával együtt szép tavaszi módon vis „(nehány szó kimaradt)“.

29. Csütörtök. Szász-Kézdről is mintegy reggeli hét óra tájban indulánk; egy végtében megállapodás nélkül menvén érkezünk háló helyre Sáros nevű szász faluba; az hová is idein szállva meg asztalhoz is gyertya nélkül ülünk le; s vig lakással töltvén az időt, itt is éjfél után fekehetünk le. Az mult éjszaka (eső) lön, nappal pedig igen sütő meleg; nőlia délután mintegy fertályóráig záporosó is esett.

30. Péntek. Sárosról Isten jóvoltából szerencsésen megindulánk és Szász-Medgyesre kerülvén, az városon által is menvén, délelőtt érkezünk az *Székelv László* vőlegény úr házához Pócselkére; az hol is

délesti három óra tájban ülven le az asztalhoz, sokáig való ital után eloszlánk, és ez napot is szerencsésen eltölténk, kiért is áldassék Istennek szent neve. Az múlt éjszaka, és ez mai nap is rekkenő lön.

M a j u s.

1. Szombat. Az ország rendelése szerint ez mai nap is böjti, de az böjtre nézve utolsó is lévén, meg kell vala üllenünk, de közönségesen is elúnván az hosszas vendégeskedést, farsangolást kicsinytül fogvást nagyig mind eloszlánk; és elbúcsúzáván gazdánktól én éjszakára jöttem Hosszú-Aszó nevű szász faluba. Ma is napestig igen sütetett az nap; éjszakán is tiszta idő lön.

2. Vasárnap. Könyörgést hallgatván Hosszú-Aszórúl jó reggel megindultam, és ebédlő helyre mentem Karácsonfalva nevű oláh faluba, az hol is feles írásimat végezvén *Berkest* Maramarosba expedialám, s majd majd későcskébben indulhatván, mindazáltal jókor érkeztem Karkóba. Ma igazán nyári és felettébb is meleg idő lön; az múlt éjszaka is rekkenő volt.

3. Hétfő. Aprólékos dolgaimat végezvén, itt Karkóban éven ebédet, s ebéd után megindultam sietvén az gyógyi fürödőbe, egy huzomban mentem Alkenyérre; az hová is vacsorára érkezék *Orlai* ur Borberekből. Ma délig nyári idő lön; de délután valamivel rettenetes szél kezdett lenni, és estig is tartott, alig maradhattunk magunk is az nagy por miatt. Az múlt éjjel pedig tiszta meleg és csendes éjszánk lön.

4. Kedd. Jó reggel felköltem, hogy hamarább

érhessem az fürdőt; de az Gyalmár mellett való Maros tartóztata sokáig bennünket, képtelen nagy szél lévén valamint tegnap, úgy ma is délig, és az múlt éjszaka is, de az mint hallom országszerte is még ezen két nap. Bajosan, mindazáltal még is minde-
nestül fogva által költözénk, és mintegy reggeli kilencz óra tájban érkezénk; kétszer, és alkalmas ideig fürödvén ezen nap, és csak egyszer is évn.

5. Szerda. Ezen napot egészen itt az fürödésben töltém, ma is kétszer fürödvén. Azomban feles irogatásim is voltak *Rhédei Ferencz* uramhoz s másokhoz ide jövőn az ő kegyelme szolgálja levelekkel. Ma igen szép tiszta meleg idő lön; az múlt éjjel is pedig meleg és csendes idő lön.

6. Csütörtök. Ez nap is szép melegen és sütösen szolgálja. Ezt is kétszeri fürödéssel töltém, és itt helyben. Ma is tegnaphoz hasonló szép napunk lön; az múlt éjszaka is csendesen viselé magát.

7. Péntek. Ez napon is egészen itt valék, sokfelé való irással. Azonban ma is kétszeri fürödéssel töltvén el ez napot is. Ma is szép meleg nap lön, úgy éjszaka is.

8. Szombat. Ma is itt az fürdőben valék, csak egyszer fürödvén, és nem is lévén igen jól. Maramaros felé is expediálám *Pikkát*. Azonban *Nalóczi* uramnak is vettem Bábolnáról levelét, kiben hí házához holnap estvére; oda is ígérkeztem. *Teleki* uramhoz is expediálám szabadosomat. Ez napon igen meleg idő lön; az múlt éjjel is szép harmatos idő.

9. Vasárnap. Reggel és ebéd után is praedikációt hallgatván Isten kegyelmiből megindulánk, és Bábolnára érkezvén, *Nalóczi* urammal ott is haltam. Ma igen rekkenő meleg volt; magam is rosztul és bágyad-

tan voltam majd déleesti négy órákorig, igen menvén az hasam. Az múlt éjjel is tiszta csendes idő lön.

10. Hetfő. Jó reggel felkelvén Bábólnárúl búcsú vétlen jöttem el, és roszúl lévén az tegnapi mulatás után az kéméndi savanyúviznél ebédlettem, az hol is sok savanyúvizet íván, többire napestig ma is hasrágás- és menés volt egyaránt rajtam; de mindazáltal szerencsésen vacsorára Illyére érkeztem. Ma is napestig rekkenő meleg lön; hanem délután vagy egy óráig esett ugyan szapora eső. Az múlt éjszaka is pedig szép harmatos tiszta idő lön.

11. Kedd. Ez napot nyugovással, heveréssel, és étlenséggel töltöttem; fürdés gyomorfájás lévén ma is rajtam, csak kornyadoztam. Igen szép idő és meleg lön napestig; az múlt éjjel is pedig tiszta és csendes idő lön.

12. Szerda. Tegnap estve felé nagy köhögés esvén reám, igen roszúl voltam miája, mert az fejem is két felől igen nyilallt; ki miatt ma is csak koplálással vettem eleit tovább lehető betegségemnek. Azonban *Teleki* uramnak is vettem egy kötés levén (tán levelét). Ez nap is szép tiszta, és az múlt éjszaka is csendesen szolgált.

13. Csütörtök. Az harmadnapi kornyadozástúl, s étlensigtül elbágyadván áert akarván kapni, jó reggel felköltem, és vadászni mentem; az hol is az szörnyű hévséget s rekkenő meleget megúnván visszajöttem, és sötét estig víg lakással s mulatással töltetük az időt. Az múlt éjjel is csendes idő lön.

14. Péntek. Istennek hála ma jobban érzém magamat. Délután az Maroson mentem által sétálni s csaknem estig oda voltam. Ma is igen meleg rekkenő idő volt; az múlt éjszakán is szép tisztán szolgált.

15. Szombat. Ez napot csak bennüléssel s olvasással töltöttem el; kimentem ugyan kevésbé vadászni is, de mit sem késvén mindjárt megtértem. Ebédén Józsika Gábor uram lön nálam. Ma is nyári meleg lön; éjszaka is szép csendes idő.

16. Vasárnap. Ez napon annak rendi szerint Isteniszolgálatban foglalatoskodánk. Homályos idő lön estve felé, nappal pedig meleg világos idő lön. Az múlt éjszaka is csendesen viselé magát. S érkezék *Teleki* uram szolgája is estve felé levelekkel.

17. Hétfő. Az múlt éjjel is csendes idő lön; hanem virradta felé hajnalkor esett szép záporoső, de csak egy óráig ha tarthatott. Nappal pedig napestig változó idő lön, mert három ízben is kezdett az eső esni, de mindjárt tiszta és fényes napra fordult. Egyébiránt valóban kívántatnék az eső mindenféle vetésre.

18. Kedd. Jó reggel elkészültem vala, hogy menjek vadászni, de mindenfelől beborulván Istennek hála szép és szapora esőnk lön, és majd déleesti három órákorig tartott, ki miatt is vadászatunk elműlék. Hanem estve felé *Józsika Gábor* uram instantiá jára vacsorára mentem Branyicskára, s ott is háltam. Az múlt éjjel is nagy eső volt.

19. Szerda. Jó reggel felköltem, és vadászni mentem vissza Illye felé, de rosszúl lévén az tegnapi mulatás után, és esőre is állván az idő, az vadászokat oda hagyván íziben eljöttem, és haza érkezvén megint ujobban esett az eső, mely is estig tartott. Az múlt éjjel is esett egy darab ideig, alkalmasint meg is ázott már az föld. Mát csak heveréssel s aluvással töltöttem el inkább.

20. Csőtörtők. Ma holmi aprólékos dolgaimhoz s olvasgatásimhoz láttam. Mind az múlt éjjel s mind (nappal) képtelen nagy és estig tartó szél lévén.

21. Pintek. Jó reggel kimentem vadászni Jófön (?) túl; sok szép helyeket járván semmi szerencsénk nem volt; estve felé térheték meg csak, és hátramaradt részét ez napnak mulatásban s borozásban töltenék el. Ma igen szép csendes nyári idő lön; az múlt éjszaka is hasonlóképpen.

22. Szombat. Ez napot is itt Illyén benn, és mezőn való kijárással is töltém el. Érkezhén *Teleki* uramtól is levelem, kiben írja ma egy hete virradóra szegény *Szuhai Mátyás* uramat Maramarosban Rosalyán az szathmári talpasok 180 maga házánál megölték és lövöldözték volna. Szánja és irgalmazzon Isten neki, ily véletlenül kelle ily hazánk tagjának bujdosásában elveszni. Ma is szép csendes időnk lön; hasonlóképpen az múlt éjjel is.

23. Vasárnap. Az mai nap devotióval mulék el; gyalog sokat is sétálván, azonban *Teleki* uramnak is rescribálván. Ma is meleg nyári nap lön.

24. Hetfő. Ez nap is szép melegen szolgálván, és az múlt éj is csendes lévén, mezőre való kinsétálással telék, semmi újságot nem hallhatván.

25. Kedd. Igen szép nyári meleg nap volt ma is; már is igen kiszáradt az föld, az kiben kívántatnék az eső. Többire csak mezőben ide s tova való járással s lovaim föresztetésével mulék el töllem az nap. Az múlt éj is csendesen viselé magát.

26. Szerda. Ma igen meleg nyári nap lön; az múlt éjszaka is csendes idő volt; de estve felé beborúlt, és szomorú és esőre álló idő láttatott lenni, de

nem esheték semmi is. Mát csak benlétellel, és olvasással töltém el.

27. Csőtörtők. Ez napot is az illyei házomnál töltém; érkezvén leveleim is az országgyűlésének pro 30 praesentis terminálása felől; melyre nékem is fel kellett vennem fáradságot Fejérvárra készülgetvén. Azonban déleesti három óra után estve felé rettenetes nagy s iszonyú szél lön, majd egy óráig s annál is tovább tartó, mely is az hegyeken s némely faluk határán jégesőt, ide alá pedig kevés ideig tartó szép esőt szerze. Az múlt éjjel szép csendes idő lön, napal is három órakorig sütös meleg lön.

28. Píntek. *Semsei* uramék tegnap búcsúzáván el tőlem, ma reggel visszaindulának az táborra. Magam pedig hajnalban kimentem az Bozra (?) vadászni; az hol is szarvasokkal igen szép multságom lön. Ketteit sok üzetés után elszalasztók; az harmadikat pedig elfogatók; melylyel is ebédre Illyére megtértem. Reggel kedvetlen esőre álló idő lön, azután estig szép meleg nyári idő, eső is kezdett két ízben is esni, de kevés ideig tartott. Ma sem levelem, sem hírem sehonnán sem érkezett.

29. Szombat. Ma is de nem igen reggel kimentem vadászni; de nagy szél kezdődvén szőlőmet tekintvén meg megtértem. Ma napestig is hives és szellős idő lön, bizvást kelhetett az mente. Isten oltalmazzon dértül. Az múlt éjjel is nagy hideg idő lön. Érkezik *Török Mátyás* is levelekkel.

30. Vasárnap. Ma is délig hideg és nagy szél is volt; délután pedig csendesedvén estve felé meleg kezdett lenni. Ez napot is itt és praedikációk hallgatásában töltvén, s délután az szállás, és idein korán

élés beszállítás kedvéért *Baranovski* uramat Fejérvára küldvén. Az múlt éjjel is hives lön.

31. Hefő. Elakarván Isten kegyelméből holnap indulnom, holmi dolgocskáimhoz s készülgetéseimhez láttam. Ma Istennek hála szép meleg nyári nap lön; és ez éjszaka is csendes idő lön.

J u n i u s.

1. Kedd. Jó hajnalban felkelvén meg is indulék Fejérvár felé. Útomban az Boz nevű helyt meg is vadászván ebédre az kéméndi savanyúvízhez, éjszakára pedig Fóltra mentem, betérvén ebéd után *Nalácsi* uramhoz is Bábolnára. Ma délig csendes és tiszta nyári idő lön; úgy az múlt éjszaka is. Délután pedig sötét estig derekasint vert bennünket az eső.

2. Szerda. Ma is jó regg indulék meg egyhuzomban menvén Vinczre, az hol is az újkeresztényeknél evén ebédet, délután három óra tájban érkeztem be Fejérvára még együtt tanálván az országot. Ez elmúlt éjjel is az estétől fogvást viradtig, és ma is délig mind egyaránt és szaporán esett az eső, valóban nagy sárt is csinálván, és 'az földet is megáztatván. Ide érkezvén *Teleki* uramhoz és udvarhoz is mindjárt felmentem. Délután estig homályos de nem volt esős idő.

3. Csütörtök. Ez napot egészen itt Fejérváron töltém. Ebéden udvarnál, vacsorán pedig szállásomon lévén. Ma délután az ország is eloszla, megtiltván egészen semmifelé fejedelem az múlt esztendőkből vert új pénzt senki az országban el ne vegye. Jöttek hírünk s leveleink mind portára s mind Lengyelországba küldett atyánkfiaitól az múlt két három napnak forgása alatt; kik is Istennek hála jóval bíztat-

nak. Az Lengyelországba mentek pedig bizonyosan cum effectu, és pro 29 praesentis Radnótra való meg-
téréseket s elérkezéseket írják. Már is az urakban
sokan eloszolván elmentek, úgy *Teleki* uram is estve
felé. Ma csaknem estvéli hat óráig eső ugyan nem,
de homályos idő volt; hat óra felé pedig kevés ideig
tartó ragya volt; és az múlt éjjel is nemsokáig
tartó eső.

4. **Píntek.** Ez napot is itt Fejérváratt többire
heveréssel töltém. Tegnap reggel én is az itt resi-
deáló francziai követ látogatására menvén, már ő is
eljött hozzám. Udvarhoz is ebédelőtt felmentem; dél-
után pedig csak az szállásomon contineáltam maga-
mat, holmi írogatást is tevén, és ebédután *Szalai* s
Gyurkács uramék is Illyére visszamenvén az inne-
pekre. Ma két ízben is, de nem soká tartó eső volt;
az éjjel is pedig volt egy kis eső.

5. **Szombat.** Ma is délig Fejérváratt voltam; dél-
után pedig az áldott innepekre nézve kimentem Kar-
kóba. Délig tiszta és meleg idő, délután pedig egy
kis ideig szapora eső kezdett esni; jókor is érkeztem
Karkóba.

6. **Vasárnap.** Legyen áldott Istennek szent neve
érette az áldott pünkösdi napokat is megengedte ő
Szent Felsége érnünk mind ennyi alkalmatlanságok-
ban is. Isten könyörüljön Szent Fiáért rajtunk, s
adja az következendőket édes hazánkban kegyesen,
és szerencsésen eltöltenünk. Ez napot praedikációk
hallgatásában mulatánk el, különben is igen meleg
tiszta nyári idő levén; hasonlóképpen az múlt éjjel is
szép csendes idő lön.

7. **Hetfő.** Ma is délig itt mulaték Karkóban, prae-
dikációt is hallgatván. Délután pedig bementem újb-

ban udvarhoz Fejérvárra; az hol is vacsorát magam szállásán övém. Ma is szinte estveli hat órakorig szép nyári idő lön, estve pedig felettébb való szapora eső lön.

8. Kedd. Napestig itt lők Fejérváratt, két ízben is feljárván udvarhoz. Az múlt éjjel is egy kis eső lön. Voltam az francziánál is, holmi dolgaimat is végeztem. Ma pedig napestig szép idő tartott.

9. Szerda. Istennek hála ma napestig szép meleg nyári idő lön. Ebédig itt lönk Fejérváratt; ebédután pedig az fejedelem, s az francziai követtel az gyógyi fürdőbe megindultunk, és éjszakára vadászva érkezénk Vinczre.

10. Csütörtök. Jó reggel felkelvén urunk megindula, és ebédig vadászván Alkenyéren ebédlett ő nagysága, s hálni pedig az fürdőbe beérkezett. Igen sütös meleg lön, és éjjel is tiszta nyári idő.

11. Péntek. Napestig is az gyógyi fürdőben lakánk, fürödvén kétszer én is; s avval múlték el az nap. Egyébiránt az múlt éjszaka is, ma is meleg idő lön.

12. Szombat. Ez napot is fürödéssel tölténk el; hasonló szép meleg nyári napunk lévén ma is mint tegnap, úgy az múlt éjszaka is.

13. Vasárnap. Itt valék ma is napestig, ma ő nagyságával csak egyszer fürödvén. Szárazságra hajlandó rekkenő idő, és igen meleg lévén ma is. Eléggő is hívám ő nagyságokat Hunyadra, de nem jöhetvén el, az francziai követet, és az udvariakban is felesen bocsátott el holnap velem ő nagysága. Semmi olyas hírek eddig nem érkeztek.

14. Hétfő. Isten kegyelmiből jó reggel megindulánk az fürödéből, és egyhuzomban Hunyadra verdő-

dénk, az hol is sokat mulatván, ez nap szép melegen, és az múlt éjszaka is nyári módon esősen telék el.

15. Kedd. Az tegnapi mulatás után majd roszerű lévén, és kivált az francziai követ, majd későcskén kelheténk fel, és a mia későn is indulhatánk Haczok felé; az hova is vadászva menvén ebédre ugyan több becsületes emberekkel együtt ugyancsak elérkezénk; és ugyan Haczokon évén vacsorát is ott is hálánk. Ma napestig sütős és igen meleg nyári nap lön; s az éjjel is csendes tiszta idő volt.

16. Szerda. Ma jó reggel felkelvén az franczia barátságáért Ulpia Trajanát mentünk látni; az honnét is visszatérvén, egyhuzomban mentünk és sötétre Hunyadra. De déleesti négy óra felé érkezheténk csak; az hová feleségestül több becsületes emberek is concurrálván *Hieronymus András* deák nevű becsületes ember szolgáltnak szolgáltatam ki lakadalmát; s ezen napot vígan és sok tánczczal töltvén el. Ez nap is egészen szép tisztán szolgált; hanem déleesti három órától fogván mintegy két óráig kimondhatatlan és hirtelen muló záporosó volt, mely is hamarjában nagy árvizet, és sok károkat szerze. Az múlt éjszaka pedig csendes és tiszta volt.

17. Csütörtök. Az tegnapi mulatás után majd inkább mindnyájan kornyadozván lévén sokáig hevertünk; mindazáltal ebéd felé ugyan csak felkelénk, és asztalhoz leülvén ebéd felett ma is alkalmas ideig mulatván, annak rendi szerint az menyasszonyt az véle levőkkel magam (egy szó hiányzik) s Hosdátra elküldtettem; és magam is az francziával s több velem levő udvari becsületes rendekkel elindulék, és éjszakára mentünk Aranyra. Ma igen szép és nyári meleg nap lön; és az múlt éjjel is tiszta idő volt.

18. **Péntek.** Világos viradtig tánczolván Aranyon így az szállásunkon csak félfertályig sem voltunk, hanem mindjárt beülvén az szekérbe elindulánk, és ebédet Balomiron éven, és az francziát is Fejérvárra az szállására kisérvén, s udvarhoz is felmenvén éjszakával ugyancsak Karkóba verdődém, ebédre holnapra várván *Teleki* uramat az asszonnyal együtt. Ma is igen szép tiszta és melegen telék el az nap; és az múlt éjszaka is szép csendesen.

19. **Szombat.** Sokáig heveréssel s aluvással töltvén reggel az napot az sok fáradsághoz és alkalmatlansághoz képest, azonban ebédre érkezék *Teleki* uram is magyarországi companiájával együtt; ebéd után pedig ugyan csak be kelle ő kegyelmével udvarhoz mennem; és Fejérváratt is hálék. Ma, és éjjel is úgy szolgált az idő mint tegnap, semmi eső nem lévén.

20. **Vasárnap.** Ez napot egészen itt mulatám el; helyben tanálván *Macskási Boldizsár* és *Fajgel Péter* uramékat az fejedelem ő nagysága és részünkrül Lengyelországba marchio *de Bethunehoz* expedíált követeket, kik is Istennek hála kívánságunk szerént való válaszszal jöven *Farkas Fábián* uramat egy francziával hagyták el magoktúl az pénzzel, és egyéb ezen dolgokhoz tartozó (egy szó hiányzik); melyre, nézve egy részét ezen napnak Isteniszolgálatban, és más részét az beszélgetésben s egyéb dolgaimban töltém. Szépen s melegen szolgálván ez nap is, úgy az éj is.

21. **Hetfő.** Az méltóságos fejedelem alkalmas időtül fogva vendégségbe hozzám ígérkezvén, ma ebédre hozzám kijött, és én is Karkóba; az hol is sokáig vígan mulatozván s végre elmenvén, estve felé én újebben Vizaknára *Naláczi András* főhof-

mester úr fia lakadalmára indulék, és alkonyodván Csesztvéhez tartozó réteken megszállék, s ott is hálék, elkésérvén azért ő nagyságát is egykevéssé. Ma is hasonló nyári szép napunk lön; és éjjel is csendes idő.

22. Kedd. Jó hajnalban az mai napon lejendő lakadalomra nézve megindultam, és úgy mentem azért, hogy mind az násznépet az városon kívül, *Teleki* uram lévén násznagy, s mind az koszorúzókat még az (egy szó — hihetőleg „város“ — kimaradt) előtt tanáltam; mely is végezödvén, ceremóniával menénk be Vizaknára; és négy óra tájban ülven le asztalhoz, éjfél után bomlánk el. Istennek hála minden alkalmatlanság nélkül múltván el ez nap is tölünk, és tisztán s melegen; az éjszaka is szép csendesen.

23. Szerda. Messze lévén Péterfalva az háló hely, jó idein az sok ceremóniához képest megindulánk, és falatozni *Teleki* urammal Szerdahelyen mégis megszállánk; az hol is keveset késvén jókor érkezénk Péterfalvára, és ott is hálánk. Ma szapora és jó darabig tartó eső lön; de az múlt éjjel tiszta idő volt.

24. Csőtörtők. Ma reggel sem sokat késénk, hanem megindulván Isten jóvoltából, és egyhuzomban menénk Bábolnára az örömatya házához; és ez napot vígan töltök el. Ma délig mind rekkenő meleg vala; délután pedig esős idő volt, úgy az éjjel is.

25. Píntek. El akarván az urak és főrendek bomolni, ebédre *Nalácsi István* uram bennünket megmarasztá, s ebéden itt is lönk. Ebédután pedig *Bethlen Farkas* és *Teleki* uramék feleségestül több főrendekkel velem együtt megindulának Hunyad felé, és ott is hálának; nagy jó kedvvel ésvígan mulatozván

el ez nap hátramaradt részét; és tisztán is múlván el ez nap, s az éjszaka is csendesen.

26. Szombat. Az tegnapi mulatás mián majd többire mind rosszúl vagyunk; mindazonáltal ma is ebédre az urak itt lőnek nálam, *Bethlen Farkas* és *Elek uramék* menvén el csak reggel. *Teleki uramék* is pedig közönségesen ebédután elsietének Aranyra, és nálam csak *Pécsi Lőrincz*, *Kemény Boldizsár*, *Szepesi és Csernel Pál uramék* maradván. Ma napestig tartó rekkenő meleg lőn; és az múlt éj is csendesen mülék el.

27. Vasárnap. Hátramaradt dolgaimat végezvén reggel Aranyra mi is megindulánk, és *Toroczka István* uram leánykája keresztelésében én is egyik koma lévén, ez napot egészen itt töltök. Meleg idő lévén, ma is és az múlt éjjel is tiszta idő lőn.

28. Hétfő. Aranyról is Isten jóvoltából megindulánk, és ebédre újobban Bábolnára betérünk; az hol is alkalmas ideig mulatván ebédután mind is elménénk. Sok időt foglalván be az Maroson való általköltözés, mindazáltal Isten kegyelmiből jókor érkezünk Víncre, nóha az Maros partján az késés mellett nagy és alkalmas ideig tartó eső lévén valóban is megvere bennünket; estvefelé mindazáltal tisztulásra fordúlt. Áldassék Istennek szent neve ma aratott búza kalangyát is láttam.

29. Kedd. Ma lévén Borberekben az *Mikó István* uram lakadalma *Balpataki* uramnál, és ott is *Teleki* uram viselvén az násznagyságot, sokáig várakoztunk az vőlegény és násznépe után; nagysoká ők is közelítvén *Teleki* urammal eleikbe kimentünk, és vélek megegyezvén Borberekbe bekisértük; az hol is *Teleki* uram szállásán falatozván annak rendi szerint az lakadalmi ceremóniák is azután kis idővel véghezmentek,

elég tisztességes és feles vendígből álló lakadalom lévén. Éjszakára pedig az várba Vinczre mentünk. Déleesti három óratul fogva sötét éjszakáig nagy eső esvén.

30. Szerda. *Teleki* uram némelyekkel elmene; én pedig feles becsületes emberekkel az gazdának és az örömatyának sok reménykedésekre nézve ez napon is megmaradék, annak rendi szerént füröstökömet és ebédet is evén, és vígan sok tánczczal töltvén el ez napot. Ma nem esék eső, hanem valamint az éjjel, ma is tiszta idő lön.

J u l i u s.

1. Csötörtök. Mihent valamennyire megvilágosodék Borberekből az *Orlai* uram házátul megindulék, és ebédre Karkóba érék, s ott is hálék. Paraholni kezde ma is az eső; és fellegetes idő, az múlt éjjel pedig eső nélkül való csendes lön.

2. Píntek. Holnapra szólván az radnóti gyűlésre való commissiók, az közönséges jóra nézve megindulék ebéd után, és hálni mentem Szentkirályra *Bánffi Zsigmond* uramhoz. Ma napestig sütös meleg és tiszta nyári napunk lön, nóha az múlt éjjel esett kevésbé az eső, és néhut eső is volt.

3. Szombat. Sietvén Radnóra jó reggel megindulék, és sarok is nagyok lévén nóha csak paripán vagyok, de szaporán nem meheték; és az ebédlő helyre Landorra déltájban, az háló helyre pedig Radnóra 4 óra tájban délután érkezheté, mind melegen és sütösen s tisztán viselvén az idő magát; hanem Radnóthoz közel hogy volnék szapora zápor- és köeső vere meg bennünket; de ez sem sokáig tartott, és estvefelé tisztán fordúlt; éjjel is úgy.

4. Vasárnap. Mát egészen itt töltém. Már is egynehányan az urakban megjöttek; de az mi dolgainkkal *Teleki* uram után várakozánk. Az végbeliectül is követek jöttek. Mintegy délig szép idő tartott, de délután esős és homályos idő kezdde lenni, ki mia az déleesti praedikációra sem meheték fel, egyébiránt is mulatván sokáig ő nagysága az estve. Az éjjel pedig csendes idő volt.

5. Hefő. *Teleki* uram, leánya *Apafi Miklósné* asszonyom betegsége miatt, bejövetele holnapra haladván, udvarnál levő magyarországi atyafiakkal együtt az én szállásomon tartánk együtt conferentiát az dolgokrúl. Isten kegyelmibül beérkezvén tegnap estve az franczia követtel és az pénzzel *Farkas Fábrián* uram is; ki is egész relatiót tévén *Fajgel* urammal, Istennek áldassék érette szent neve kívánt válaszszaal tértek meg. Melyre nézve is magunk közzül választánk követeket az m. fejedelemhez, adjungálván melléjek az végbeli követeket is. Ma szép tiszta idő volt. Magam minekelötte udvarhoz mentem volna az francziához mentem, s onnét úgy tértem udvarhoz, ott ebédelyén és vacsorálván is.

6. Kedd. *Teleki* uram is beérkezék jó reggel, és az mi követeinknek is lön audientiájok. Én az tegnapi hosszas italátúl ő nagyságának igen rosszúl voltam, ki miatt az palotán sem voltam; hanem ebédután menék az *Teleki* uram szállására. Ma igen szép nyári nap lön. És az mi választételünk is halad ben forogván az temetés előtt az dolgok. Az múlt éjjel tiszta és csendes idő volt.

7. Szerda. Ez napot is az sok discursussal egészen itt töltök várván jó reménységgel az kívánt vá-

laszt. Igen szép nyári napunk lévén ma is, és az múlt éjjel is szép tiszta világos éjszaka lön.

8. Csötörtök. Tegnap s tegnapelőtt mind csak kornyadoztam, melyre nézve is csak az szállásomon continuuskodtam, nóha beszélgetés kedvéért az francziához s *Teleki* uramhoz feljártam. Ma pedig ebédre felmenvén újebben az mulatáshoz foga az fejedelem. Ma esős időnk lön, de kevésbé tartó; és az múlt éjszaka is volt egy kis eső.

9. Péntek. Isten kegyelméből úgy látom jóra fordulnak az dolgok az tanácsban conclusumba menvén mi is megsegíttessünk, és *Kapi* uram is bizonyos respectusokra nézve az adóval maga menjen be az portára. Mi is egész napot magyarok az beszélgetésben töltünk. Ma szép nyári napunk lön; úgy az múlt éjjel is.

10. Szombat. Szinte elúnván itt az lakást ma az fejedelem ő nagysága az tanács eleibe negyed magammal behivatván bennünket az megsegítésnek modalitási az francziai követ jelenlétiben megmondattattak; kiért is áldassék Istennek szent neve. Maga *Teleki* ur jó reggel elméne Szent-Péterre; én is pedig az publikumokban levő beszédemet az francziával végezvén, az végbelikövet atyafiakkal *Serédi, Orlai, Macskási* uramékkal azonkívül ebédre menék *Kutyfalvára Pekri* uramhoz. Az végbeliek is sietvén principalissokhoz az dolgok determinatiójával, és az lengyel hadakhoz posta menvén, én is estvefelé megsza badulhatván éjfélutánig mind mentem; és szállván meg Magyar-Lapádon, s viradtig ott is hálván. Délután kezdett egy kis eső esni; ki is megállván, estvefelé újebben szaporábban; egyébaránt szép csendes, és tiszta éjszaka lön.

11. Vasárnap. Ebédelőtt jóval haza érkezém Karkóba; de az indulásnak rövid terminusára, és sok készülétemre nézve itt is kevés dolgaimat végezvén, mintegy déleesti két óra után ugyancsak elindulék Illye felé; és az vinczi réteken ettem vacsorát, és ott s háltam. Ma tiszta idő, és szép nyári takarodó napunk lön; és az múlt éjjel is csendes és tiszta idő lön.

12. Hefő. Jó regg megindulék az vinczi rétekről, és Csóra felé menvén magam, de *Barcsai* uramék közzül egyet sem tanálván, ebédre Szászvárosra érkezém; az hol is ebédet evén és délest aluván is keveset, követém utamat Hunyadra. De Piskinél *Barcsai Mihály* ur előmbe jövéen be kelle mennem. Az honnat is csak késő estve jöheték el, és az pestesi réteken voltam viradtig. Hasonló szép napunk lön ma is mint tegnap; az egy, hogy délután kezdetin kevés eső (kezdet) lenni.

13. Kedd. Felébredvén, és fel is öltözvén hat óra előtt mentem be reggel Hunyadra; az hol is az mint lehetett dolgocskáimat jó rendbe vévén délután ugyancsak eljövék, és háltni Németibe szállék meg. Istennek hála ma is szép takarodó napunk lön; és az múlt éj is szép világosan szolgált.

14. Szerda. Jó regg költem fel, és ebédelőtt jóval hajték Illyére. Itt lévén napestig dolgaimhoz és az készüléthez láttam. Ma is hasonló idő lön mint tegnap.

15. Csőtörtők. Mát is dolgaim körül való foglalatosságban töltém el; táborba menő háttas lovaimat is abrakra fogatván, mezőre is aratókhoz és az lovakhoz kijárván, s reggel is pedig az alkalmatos időhez képest vadászni kevésbé kimenvén, és hamar megtérvén.

16. Píntek. Jó reggel felkelvén az dolgokhoz és készüléthez láttam, és ebédre az Bos nevű kaszáló rétek helyéhez mentem szénát takartatván s kaszálattatván; az hol is ebéden megesömörölvén, ebédután fürödni is tanálván, csak elíg meheték haza rettenetes rekkenő meleg is lévén; estvefelé pedig az hideg is derekasint ellelvén vacsorát sem ettem. Az meleg déleesti 4 órakorig tartott, azután nagy szél támadott, és az hegyeken nagy eső is esett, de végre hat óra felé az is elműla.

17. Szombat. Az tegnapi csömör miatt ma is csak kornyadoztam, mit sem évén napestig; mindazáltal magamat felvervén ugyancsak kimentem az aratókhoz, s az mint lehetett készülgettem. Igen szép takarodó idő lön ma is nappal; éjjel pedig tiszta holdvilágos.

18. Vasárnap. Ez napot Isteniszolgálatban tölténk, és holnap akarván eltávoznunk készülgetvén is. Tegnap *Józsika Gábor* itt lön nálam. Ma is pedig hasonló napunk lön.

19. Hefő. Isten jóvoltából jó reggel táborozásba való menetelemet ezen házomtól elkezdém, magam csak egynehányad magammal menvén Hunyad felé; és ebédre Németibe, éjszakára mentem Hunyadra; nagyobbbrészt pedig szolgálímat, cselédimet helyén hagyván rendeltem, holnap reggel induljanak s menjenek igyenesen Karkóba. Vettem estvefelé *Kapi* uram levelét is az Haczokon lejendő gyűlés felől. Ma napestig szép takarodó nyári napunk szolgálá; az éjszaka is pedig csendes és tiszta lön.

20. Kedd. Sokféle foglalatosságimra nézve ez napot akaratom ellen is itt kelle töltenem elég dolgom lévén. Érkezek *Barcsai Ábrahám* uram is ebédre

és *Kendeffi László* uramék is vacsorára. Ez nap is szép nyári nap lön; az múlt éjjel is pedig eső nem volt.

21. Szerda. Itt való házaimnál is dolgaimat rendbevéve, és ebéden itt is falatozván Isten kegyelméből mindenestül fogvást elindultam; és lassan akarván járni háltni csak *Padra* mentem; az hol is vettem *Teleki* uram levelét. Istennek hála ma is hasonló szép napunk lön; úgy az éj is mint tegnap.

22. Csőtörtők. Lévén holmi iratásim *Padrúl* nem szinte idein indulhaték, és lovaimban, szekereimben hogy lassabban járjanak az alsó útra küldvén magam ebédre mentem Csórára *Barcsai Péter* uramhoz; az hol is sokáig mulatván éjszakával ugyancsak Karkóba verdődtem, és ott is háltam. Ma is igen szép nyári takarodó nap lön; tisztán szolgálván az múlt éjszaka is.

23. Píntek. Radnótra igyekezvén *Teleki* uram holnapra, az mint lehetett itt is dolgaimat rendbevévén, és holnap *Baranovski* uramnak is vezetéek lovaimmal és némely szekereimmel megindulni parancsolván Szilágy felé, magam is délután megindulék és éjszakára Magyar-Lapádba verekedém, együtt lévén *Orlai* és *Szalai* uram is velem; és mind magam s mind egynehány szolgálám csak postalovakon indulván. Ma is tiszta időnk, és az éjjel is az lön.

24. Szombat. Virradta előtt indulván Magyar-Lapádrúl, azonban az lovak étetésével Forró mellett magam is falatozván kevéssé déltájban érkeztem Radnótra, mindjárt fel is menvén udvarhoz. Vacsora tájban érkezék *Teleki* uram is. Hasonló szép takarodó időnk lön ma is, úgy éjjel is mint tegnap.

25. Vasárnap. Ez egész napot inkábbára az franciai követekkel, kik is most udvarnál hárman van-

nak, és az *Teleki* urammal való beszédben töltém. Az minapi elvégezett deliberatumok recenseálódván sem az udvart, sem *Teleki* uramat azoktól idegennek nem látom. Van csak hátra innét elbúcsúznunk, és némely requisitumok szereztessenek még meg. Egy kis kö-eső volt, de inkábbára szép csendes tiszta idő lön; szép holdvilágos lévén az múlt éjszaka is.

26. Htfő. Ez napot is sok pro et contra való discursusokban tölténk el; mulatván az fejedelem ő nagysága is; és az idő is mind nappal éjjel szép csendesen viselvén magát; nagy meleg is lévén.

27. Kedd. Az tegnapi mulatás után nem érzém szinte jól magamat; mindazáltal *Boros* nevű postának portárul való megtérését hallván, felverém magamat; és kevésbé az francziák látogatására menvén, azután felmentem udvarhoz, s *Teleki* ur szállásán tanáltam már kíszen portárul nékem írt leveleket, írván az mi követ atyánkfiai mind urunknak s mind *Teleki* uramnak, kikben is megtérésekig való megindulásunkat felettébb disvadeálván bizonyos ratióra nézve. Tudósítások valóban alkalmatlanul esett, sok scrupulust az emberekben és majd az dolognak elbomlását szerzván. Mindazáltal addig addig disponálván ő nagyságokat és ő kegyelmeket, láttatnak előbbi resolútiójokban constansoknak lenni. És ez nap többire ebben tölt, ebédután mulatván újobban is az fejedelem ő (nagysága). Időnk is ma igen szép és meleg szolgált. Irtam én is az portán lévő atyafiaknak holnapután menvén újabb posta. Azonban én is elbúcsúzáván az fejedelemtől, és fejedelemasszonytól ő nagyságoktól solemniter, és *Teleki* uram is hazamenvén, én még az francziai követek szállására mentem, és onnét is sok beszéd után déleesti 4 óra után szabadul-

hatván meg tőlek is elbúcsúztam. Déleesti két óráig szép meleg takaródó idő lön; azután rettenetes szél, és szörnyű sűrűséggel köeső kezde lenni s esni, elannyira, hogy az ablakokat is berontotta, s jó darab ideig is tartott, s meg is esett az radnóti szőlőnek. Azután estig homályos idő, s az múlt éjjel pedig tiszta idő volt.

28. Szerda. Tegnap estvefelé indulván meg Radnótról az múlt egész éjjel jöttem sohol nem állapodván meg, s reggeli nyolcz óra tájban érkeztem Karkóba, útamban kevésbé Mindszentre *Budai Péter* uramhoz is betérvén. Ez napot egyéb és gyónáshoz való készülletben töltém. Ma megint tiszta és szép meleg nyári idő lön.

29. Csőtörtők. Isten ne vegye panaszúl másokkal együtt communicáltam jó reggel, s azután mindjárt *Baranowski* uramtól el nem küldett nagyobb rész szolgálmat újabban expediálám Beszterczeszékbe quartélyba *Csuti* urammal; magam is pedig ebédután Kövend felé megindulék, és hálai mentem Orbóra. Igen szép nyári napunk lön ma is; az múlt éjjel is csendes idő lévén.

30. Pintek. Orbóról is megindulván reggel, ebédre Inakfalvára, s ott déli álmot aluva, éjszakára Kocsárdra érkeztem. Kevés ideig szép meleg nap tartván, de mind előtte az ebédnek s mind utánna esőre kezde az idő fordulni, de nem sokáig tartó; az múlt éjjel pedig csendes és tiszta éjszakánk lön.

31. Szombat. Kocsárról Gyéresre akarván menni, de *Rhédei* ur ott nem lévén, igyenesen mentem ebédre tordai puszta házamhoz, és ez nap ott is hálaltam. Az út igen megnehezedett, mert az múlt éjjel képtelen szeles záporosó lön, ki miatt Kocsárdon

éjszaka az csürben sem maradhattam meg, valóban nagy sárt is szerze, nóha ma reggel szép takarodó meleg nap lön.

Augustus.

1. Vasárnap. Igen reggel meg nem indultam, mert közel lévén az hálóhely Kolozs, még elsőbben Tordán falatoztam, *Bethlen Miklós* és *Vér György* uramék is szállásomra jöven; evén mindazáltal megindultam, és nagy időn érkeztem Kolozsra az kamaraházhoz szállván, és még mezőben is az lovakat alkalmas ideig etetvén, s ott is hálván. Igen szép s rekkenő meleg lön ma is; és éjjel is csendes idő.

2. Hétfő. Az éjszaka vevén *Rhédei Ferencz* uram levelét Kolozsvárról 8 vagy 9 lóval az ő kegyelme kérésire s egy hintóval magam mentem ebédre Kolozsvárra, s ott is háltam. Szaz mi kevés lovas és szekerek maradtak el pedig tölem, azok hálni mentek Székre. Ma napestig szép meleg tiszta idő lön, és az múlt éjjel is; hanem estvefelé paraholt egy kis eső.

3. Kedd. Jó reggel felkelvén elsőbben holmi dolgaimhoz láttam; azután *Rhédei* uram is megindulván és sietvén Radnótra portárul való posta újabb érkezésére, én is pedig Kolozsvárról távul való útamát continuálván ebédre mentem Válaszútra, éjszakára pedig nóha majd besötétedve érkeztem Ormánya. Ma napestig igen szép és rekkenő meleg lön; estvefelé kezdett egy kis eső lenni, de az is hamar elmúlt.

4. Szerda. Ormányról igen reggel meg nem indultam; mindazáltal szinte ebéd tájban érkeztem Dézsre, és ott az kamaraházhoz szállottam, és ott sokáig késvén éjszakára csak közel és oda is Kaplyonba nagy

időn érkeztem. Azonban ugyan Dézsről is küldtem *Rokuszi* uramat *Alvinczi István* uramhoz valami szekeres lovakért. Ma is igen szép és meleg nyári idő lön és egész napestig is tarta; az múlt éjjel is csendes és tiszta éjszakánk lön.

5. Csőtörtők. Igen jó reggel érkezvén meg *Alvinczi* uramtól, de az szekeres lovakat csak megnézve és el nem hozván, újabban visszaküldtettem *Szent-Margitára*; és már magam délig itt *Kaplyonban* várakoztam, ebédet is éván. Azonban *Rokuszi* is elhozván az lovakat más egy paripával együtt, és mindeztől meg is vévén, éjszakára mentem *Sósmezőre*. Ez nap is igen szép meleg de rekkenő idő lön; s hasonlóképpen az múlt éjjel is nyugodalmas éjszakánk lön.

6. Píntek. Ezen faluból is jó regg megindulván ebéd tájban *Nagy-Búnra*, éjjelre pedig nagy időn *Kővárba* érkeztem; az hol is semmi idegen embert nem tanálván, udvartúl s az portárúl hozott levelekből értém, semmiképpen nem bátorságos ben levő köveiteink újabb mássok előtt az indulás, sőt urunk is *Székelly László* uramat küldvén be az portára *Vajda László* postamesterrel együtt ő nagysága sem bátorkodhatik megtérésekig vagy tudósításokig az dologhoz hozzányulni; és így hetekre haladván az dolog, tovább mitévő leszek magam sem tudom. Ma is Istennek hála és az éjszaka is meleg tiszta nyári időnk lön.

7. Szombat. Jó reggel felkelvén dolgaimhoz látam; sok gondolkodással töltvén az dolgok halasztása miatt időmet, megizenvén ő nagysága, az fővezérnek míg válasza nem jó semmiképpen az indulás nem leszén. Érkezik azonban *Gyulaffi László* urfi is *Erdélyből*, és *Pap Israel* uram is elől jött végbeli ha-

duk közzül Csehbül, kinek utánna érkezének az egész hadak. Ma hajnalban nagy köd volt, s mintegy két óráig tartott; azután egész estig napmeleg, és az múlt éjjel is csendes s tiszta idő volt.

8. Vasárnap. Ma is napestig csak sok discursus-sal és gondolkodással, azonban Isteniszolgálattal is telék el az nap. Érkeztén *Vesselényi Pál* uram levele is Tasnádról az hadak közzül, ki is írja elérkezéseket, és az fejedelem ordinantiája szerint való készségeket, és mivel Tasnád táján sokan nem subsistálhatnak, az hadak bejönnek az Szilágyságra. Ma is reggel hasonlő ködös idő lön reggel, mely is eloszolván napestig szép meleg idő vala; az éjszaka is szép tisztán mülék el.

9. Hétfő. Ma reggel is az völgyeken nagy köd lön, de elmülék, és napestig szép tiszta időnk lön. Érkezék az francziáktól is levél, kiben írják szerdán ide való jöreteleket. Azért benn is lévén ma is csak ezen dolgokon való zsibongásban fárasztánk magunkat. Nékem pedig úgy látom míg már egyfelé válik az dolog itt kell continuuskodnom. Az múlt éjjel pedig nagy szél volt.

10. Kedd. Jó reggel érkezék *Barcsai Mihály* uram is Erdélybül, szolgálait és vele levő hadát kin levő falukon hagyván. Én pedig ide s tova való sokféle irásban töltém el ez napot. *Csulai Gáspár* uram is *Barcsai* urammal lévén. Úgy látom szaporodnak az hadak, csak volna valami.

11. Szerda. Istennek hála szép nyári napok szolgálnak, s ma ugyan felettébb való rekkenő meleg is lön. Azonban délután hozván híret az francziák jövetelének, maga *Teleki* ur s én is másokkal együtt kimentünk eleikben, s úgy kísértük be. Lötete is az úr,

Révérénd betegségére nézve udvarnál maradván, és *Forvald* s *Clém Leo* jövőn ide tovább való conferentia kedvéért. Az múlt éjjel is csendes idő volt.

12. Csőtörtők. Már az francziai követek is ben lévén, az vellek való beszédben s magunk között való conferentiában tölténk sok időt. Érkezenek azonban az végbeliektől is az urhoz követek; kik is már mindnyájan az Szilágyban lévén az kiknek itt jószágunk vagyon is valóban pusztúl miajok. Az francziákkal mind ennyi sok discursusunk után is még semmi determinatióra nem mehetünk, nóha mind ebéd előtt mind utánna eleget tractálánk vellek. És ez nap így telék el rekkenő meleg lévén; és az múlt éjjel is, nóha déltájban volt egy kis eső.

13. Píntek. Ma is eleget beszélénk. Érkezenek az nemességtől is követek. Együtt lévén *Teleki* uram is velünk, az francziai követek szállásán sok beszéddek után determináltuk az végbeli követek és az nemességtől valók is *Monoki*, *Toldi*, *Fekete János* uraimék principálissokhoz visszatérjenek nagyobb részint az portárúl hozott leveleknek parájával, és gyűlést tartván az tovább való dolgokrúl concludáljanak; mivel az francziai követ sem akar különben fizetni az magyar hadaknak, hanem hogy egy corpusban és táborban legyenek, s úgy mustráltassa meg őket; és így az követek is elmenvén magunk dolgain tovább is eleget törődénk. Az nap pedig ma is rekkenő melegen szolgálá; estvefelé volt ugyan egy kis eső.

14. Szombat. Eleget nyughatatlankodtatók ma is az dolgokon elménket, de mind jobbnak tanálók azt az portára nézve az francziai pénzfizetés fejedelem nevezeti alatt volna; kiben én, az úr s mások tetszésébül váltig is fáradozám; de egyébre magát semmi-

képpen reá nem veheti, hanem hogy az quartélyban, ha nem tábori helyen, és bár akár mint fizessenek az hadaknak csak bár egyik közzülök ignoto nomine et vestibus láthassa szemével az hadak mustáját s fizetéseknek módját. Mely declaratióval mene el ebédután *Nemessányi* ur is, és azért is, hozhasson bizonyos hírt az gyűlésnek kimeneteliről. Az múlt éjjel is hives idő lön; ma pedig napestig is tiszta nyári idő lön.

15. Vasárnap. Jó reggel felköltem s holmi irogatásimhoz láttam. Azonban Isteniszolgálatra is adánk magunkat, nagy időt foglalván az calvinista atyafiak reggel celebrált communiójok is. Azután csakhamar leülénk asztalhoz. Ebédután pedig érkezének udvarból s másонnan is leveleim, s abban foglalatostkodtam. Ez nap is szép csendesen s rekkenő melegen telvén el; és az múlt éjjel is csendes idő volt, nóha hajnalfelé az nagy köd az völgyeket igen elfogta volt.

16. Hétfő. Az mai napot bennüléssel és beszélgetéssel töltém el inkábbban, tévén holmi aprólékos dispositiócskákat is Udvarhelyre szolgálaim közzé, úgy parancsolván arról is, szerda estvére hozzák be az lovakat, ki akarván mennem Udvarhelyre. Hajnaltúl fogva vagy két óráig nagy köd lön; azután elmúlván szép tiszta nyári nap lön; úgy az múlt éjjel is csendes éjszakánk lön. Ma reggel *Bánffi Farkas* uram is bejött vala quartélyából; de éjjelre meg visszament Szurdokra.

17. Kedd. Érkezének ebédelőtt *Pekri* és *Vai Mihály* uraimék is, *Pekri* uram az maga hadát az külvő falukon hagyván. Azonban levelek is jöttek Lengyelországból is marchio de *Bethunetől* s *Absolontól* nekem és *Teleki* uramnak szólók is. Az felső várat is

megjárnók. Valóban szép meleg nyári nap lön ma is, és így múlt el.

18. Szerda. Kapunyitáskor mindjárt érkezék az hadak gyűléséből *Nemesságyi* uram, utánna érkezvén ebédután az magok specialis követjek az hadaknak s nemességnek *Fűi István* uram; az kik is beszélék francziai nevezet alatt az magyarság fizetést venni egyáltalában nem akarván, és hogy közönséges gyűlésekből követeket expedáltak volna udvarhoz oly resolútióval, az ő nagysága kegyelmes válaszáat mindnyájan az Szilágyban megvárják, de kéri ő nagyságát azon, az indulást és megsegéltetést tovább már ne halassza. Egyébaránt ha még is ő kegyelmek kintelenek magok is szabadulásoknak csendes útaihoz nyulni, ő nagysága nélkül is, és ha szinte az portai választ és ő nagysága birodalmában meg kellenék várniok is: de egyáltalában Isten őket úgy segélje azután még is haladván az dolog senki után nem váraoznának, hanem magok látnak az magok dolgához; postakövetet *Veres Bálintot* is expedáltak volna az portán levő követinkhez, ha ő nagysága megengedi. Azonban hogy vacsorához ki akaránk menni érkezének újabb levelek Lengyelországból, melyek is replikák az radnóti determinatióról írt levelekre. Ez nap is szép melegen, az éjszaka pedig csendesen viselé magát.

19. Csütörtök. Nekem igen jó reggel behozák az lovaikat igen közel lévén az éjszaka háló helyek; de az tegnap hozott levelekre nézve délután indulhattam csak; és így ebédig eleget discurálánk az dolgokról, kitetszván *marchio de Bethune* és *Absolon* levelekből holnapra öt regimentnek az mi segítségünkre Scotya tájékára való érkezések, és hogy még is az

hadak kiindításáért Strybe érkeznek *Absolon* uram. De mindennyi pro et contra való discursusokhoz képest is az portai írásokra nézve egyébre nem végezhethénk, hanem hogy egyik az francziák közzül, úgy-mint *Clajn Len* bemenjen Stryba, és ott az mint legjobban lehet az portárul való tudósításig tartsa jó dispositióval az hadakat. *Teleki* uram az Erdélyből jött hadaknak megfizessen s tartsa kinn az vidékén quartélyban, az magyar hadak conclusumok szerint már az Szilágyságban subsistálván. Így menvén véghez az dolgok én is mintegy déleesti két óra tájban indulhattam csak Kővárból az fejedelemnek és az marchionak való írásom mia; és mivel hintón is voltam, nóha azon nem sokáig mentem, éjjel előtt egy vagy másfél órával ha érkezhettem csak Udvarhelyre, igen sötét lévén az nagy erdőken, és az nagy záporosó is valóban megáztatván bennünket, nóha napestig igen szép, és rekkenő meleg is lön. Az hintóm pedig az éjjel az erdőken halt, az kereke is eltörvén.

20. Píntek. Ez éjjeli nyughatatlanságból kihevrvén magamat igen reggel nem költem, és mivel az szekereimmel is *Marczi* uram csak ebéd tájban érkezheték, így ugyan hintón csak ebéd után indulék meg Cseh felé; igen megesősedvén délután az idő, nóha az múlt éjjel nem felettébb sokáig esett, hat óra előtt valamivel érkezhettem Csehbe *Ketzerné* asszonyom vendége lévén. Azonban vacsora felett rosszul kezdtem érzeni magamat elannyira, hogy aztán el is lele az hideg, ki miatt le is kelle fekünnem betakaródzván derekasint.

21. Szombat. Istennek hála jobban érzém magamat, ebédet s vacsorát is jól éven. Ma szép tiszta nyári nap lön. Irtam *Teleki* uramnak Kővárba, és holmi aprólékos dolgaimhoz láttam.

22. Vasárnap. Jó reggel felköltem holmi írásim is lévén s ebédet is evén; ebédután pedig estvefelé midőn már nem is gondolom vala újabban rám jöve az hideg, ki igen elbágyasztván le is fektete. *Nemes-sányi* uram ez órában térvén Zilahról ez éjjel újabban visszament; és *Fajgel* uram is érkezék Kövorből. Az idő ma is szépen és melegen szolgált; az éjjel is tiszta idő volt. De az én nyavalyámból látom harmadnapig hideg következik.

23. Hefő. Ma reggel felkelvén még jobban érzém magamat. Erdélybe akarván szolgálmban expediálni sokat írogattam. Azonban ebédre érkezék mezei gyalog kapitány *Apagyi Sámuel* ur; vacsorára pedig *Petróczi* urfiakkal *Puzi Gáspár* uram, s megakarván előzni az holnapig hideget váltig való itallal töltéink (az) éjszakának jobb részét. Ma is napestig meleg nap lön; ez éjjel is tiszta idő volt, de reggel hivesedék is már az idő.

24. Kedd. Az tegnapi mulatás mia igen rossz voltam mintegy délig, azután meg jobban kezdék lenni. Érkezék reggel *Teleki* úr levele is sietséggel, kiben írja Szathmárról jött volna bizonyos híre egyáltalában az Majthénynál levő német tábor Hadadnak elrontására, és én miánnam Csehnek felfelverésére igyekeznek, másnonnan is lévén híre az németek felől. Tréfára nem vélvén délest három óra tájban Csehből kijöttem, s éjszakára lovon lévén nagy bágyadva s nehezen is érkezék Udvarhelyre. Az hideglelés lovon ültemben jöven reám igen elbágyasztott, sokat is és sok ízben hanyván mig ide érkezhetém; az minthogy mindjárt le is feküdtem. Azonban vacsorára érkezék *Szőcs János* mezei kapitány is. Idő ma is meleg, nóha homályos volt; reggel pedig hivesecske.

25. Szerda. Ma az hideglelésnek rendi szerint megint jobban voltam. Ma is nálam lön *Szőcs János* némely katonákkal ebéden. Vacsorát pedig, hogy annál is inkább üres gyomorral tanáljon az hideg, nem ettem. Napestig igen szép meleg nyári nap lön; az múlt éjjel is tiszta idő volt, nóha reggel kicsiny ideig tartó nagy köd volt. Vacsora tájban érkezék Lengyelországból nékem *Absolontúl*, marchiótúl, úgy *Fajgel* uramnak az közönséges dolgokban leveleink *Teleki* ur küldvén Kővárból; de *Petróczy* urfiakkal együtt *Fajgel* uram még ma reggel menvén el Kővárba, ígysietséggel, egyébiránt is clavissal levén írva, visszaküldtettem. Írtam *Teleki* és *Vesselényi* uraméknak.

26. Csütörtök. Ebédet ma sem évén; úgy tetszik könnyen múlám el az hideg mellől; érzettem ugyan valamennyire, de ebédután az mezőre is kimentem lovon; az hol *Vesselényi Pál* uramat tanálván harmad magával, az közönséges dolgokról fáradtig beszéltem. Estvefelé pedig valami orvossággal is éltem; vacsorán egy kis levecskét is evén. Reggeltől fogva estvefeléig tiszta idő volt, de estvére esősedni kezdé.

27. Péntek. Ez éjjel egész viradtig, és ma napestig is aprón de sűrűn esett az eső is, az idő ki miatt meg is hivesedett. Én az múlt éjjel az falun kívül 4 vagy ötöd magammal hálván — az minthogy az más éjjel is nagy vigyázással és alkalmatlansággal ide be félvén non putaremtúl, az német sem lévén messze, és *Kis Balázs* nevű szathmári magyar hadnagy is ezen falura szándékozván, — beteges állapothoz képest nagy alkalmatlanságom nélkül. Estvefelé érkezék *Klobusiczki Pál* uram levele is Zilahról, kiben írja az német mindenfelé hadaival magát conjungálván Domahidáról táborostúl indult volna meg,

melyfelé? nem tudják. Vacsora tájéka felé valamenynyire megállott az eső, de úgy is egészen befellegesedett az ég.

28. Szombat. Az múlt éjjel homályos idő volt ugyan, de az eső is virradtig esett; nem hálván az éjszaka is az faluban; ma pedig napestig meleg és tiszta idő láttatott lenni. Ebédet nem ettem, és kádban sokáig fürdöttem félvén az hidegleléstül; az mint-hogy Istennek hála el is múltam, nagy főfájással ugyan. Vacsoraelőtt érkezének *Baranovski* uramék is hátramaradt minden lovaimmal, szolgálimmal az besztercei quartélybúl. Elérkeztek vacsora felett *Petróczi* urfiak is Kővárbúl, hozván leveleket is. Ma napestig szép meleg és tiszta idő volt; reggel ugyan nagy köd volt.

29. Vasárnap. Ez éjszaka újobban egy berekben hálván szerencsémre eső még sem volt. Hajnalban egy darab ideig nagy köd lön, azután eloszolván szép és meleg idő lön napestig. *Petróczi* urfiak elmenének quartélyokba, én pedig nehányad magammal Örmezőre bátorságnak okáért, az lovakat Udvarhelyen hagyván az cseléddel együtt, hanem derekasabb lovaimat s portékámat küldvén el csak Csehbe. Isten kegyelméből egészségben érkeztem Örmezőre, s ott is háltam, az hideglelés is már jobban elmúlván.

30. Hétfő. *Szalai* uramat még tegnap bocsátván el Zilahra az magyarság gyűlésére, mely is holnap leszén, magam ez napot itt töltém várván az gyűlés kimenetelit. Azonban estvefelé érkeztek bőven levelim Kővárbúl is. Úgy látom az német tábor indulásában még eddig semmi sincsen. Időnk ma is szép melegen szolgálja; de az múlt éjjel nagy zápor-eső lön.

31. Kedd. Ez napot is itt Órmezőn töltém, ma lévén az magyar atyafiaknak gyűlések itt akarván várni kimenetelit. Ma is sok irogatásim voltak az közönséges dolgokban. Ma napestig szép meleg nap szolgálta; az múlt éjjel pedig újobban is nagy eső lőn.

September.

1. Szerda. Mind vártam mit végeztek legyen az gyűlésben; azonban ebédtájban érkezék közzülök *Szalai* Pál uram referálván az dolgokat. Úgy látom az hadak továbbra is quartelyokban az Szilágyban, várakoznak mig az portárul vagy valami nem jó, és ezen gyűlésbe újobban Erdélybe expediált követ atyjokfiai meg nem térnek. *Radics Andrást* is portárul jövő útjában hagyták az debreczeni emberek. Kolozsvárrul is vévén tegnap *Rhédei* uram leveleit azokra és Kővárba való választételeket és udvarhoz is expediálván *Gellértet*, levelekkel töltém el az napot; s czélomszerént innen ma el nem mehetvén itt hálék. Ma reggel elkelhetett az mente; hogy feljőve az nap szép tiszta meleg idő volt; és az múlt éjjel sem volt eső.

2. Csütörtök. Az közönséges dolgokra jobbnak itélvén Kővárba való felmeneteletem, jó reggel megindulván ebédet ettem Lemény nevű oláh faluban, és Kővárba mintegy három óra tájban délután érkezvén *Teleki* uramat kin tanálván, és az francziai követ is kijövé, *Radics András* még sem érkezék, kit is már itt várok meg. Idő ma is igen szép volt, az múlt éjjel is csendes, de hives idő volt.

3. Péntek. Ma napestig is várám ha mi újabbat érthetnék; de se *Radics* uram, sem más nem érkez-

vén, csak az francziával való beszélgetéssel telék el az nap; váltig obtestálván mind ötet s mind minket az lengyelországi hadak, legyen meg hamarébb az vélek való conjunctio. Irtam mind én s mind ő Lengyelországba. Ma igen szép tiszta meleg időnkön; az éjszákák már hivesek lévén, az éjjel is tiszta de hives időlön.

4. Szombat. Ez napot csak veszteglésben töltém. Déleesti 4 óráig homályos és kedvetlen idő lön; ezután sötét estig nagy záporosó lön; az múlt éjjel hives de csendes éj volt.

5. Vasárnap. Az tegnapi elkezdett esőtől fogva ez múlt egész éjjel mind szaporán esett az eső virradtig, de ma sem állta meg estig, mely már is nagy sárt szörze. Érkezik estvefelé hírünk, hogy *Radics* uram is már közelvaló faluban hálna az következő éjjel. Egyébaránt hogy im esős volt az idő, beszélgetésben, irogatásban tölténk el ez mai napot, és Isteniszolgálatban is.

6. Hétfő. Az elmúlt éjjel is mind esett az eső, csak már is nagyok az vizek, és csak délelőtt 8 órakor ha megállott úgy is nagy ködnek meglételével; estig aztán szomorú idő lön, nem is esett. Azonban ebédelőtt jóval érkezék igen betegen *Radics András* is az portárul, ki is az követektől mind közönséges s mind magános levelet hozván nekem szólót. Irják s referálja is, az magyarok magok affelől porta hire nélkül is cselekedhették, és az francziai pénzt felvehették volna. Bár azt irják vala eddig is *Kende* uraimék, s jobban lettek volna az dolgok. Azonban beszéli azt is, az követek magok is csakhamar már elérkeznek, és ő is az fővezér tihajátul úgy bocsáttatott, biztasson bennünket s mondja meg nevével nekünk, követ atyánkfiai minden bizonynal

jó válasszal bocsáttatnak, és már mit sem késnek; *Székelý László* uramat is az Dunánál tanálván, reményli 23 augustusban mehetett Constantinapolyba.

7. Kedd. Ma udvarhoz és máshova való írással mulatván el az napot, iratván *Radics* urammal is az magyaroknak az dolgokrúl; de hogy jobban referálhasson, és magát *Vesselényi* uramat is az dolgokrúl való finalis determinatióért ide való jövetelre inducálhassa, *Radics* uram beteg levén *Szalai* uramat küldettük el ebédután Zilahra; el is ment. Azonban estvefelé érkezék *Vesselényi Pál* uram szolgája is, *Teleki* uramnak, az francziai követnek s nekem szóló levelekkel. Az idő pedig ma szépen és melegen szolgál; és az éjjel is csendes de hives időnk lön, közelítvén már egyébiránt is az őszhez.

8. Szerda. Kiváltképpen való dolgok interveniálván és az közönséges jót illetők, ma sok beszélgetésem volt *Teleki* urammal is, az francziával is, melynek is végét ma nem szakaszthatók, haladott holnapra. Idő ma reggel hives és homályos, azután kevésel tiszta és meleg idő volt; éjszakánk is csendes és eső nélkül való lévén.

9. Csütörtök. Ma is napestig ugyan azokban töltünk el az napot. De már *Szalai* ur is oda lévén, estvére ő kegyelmének is meg kell jönni. Azonban hozák levelét is (ő) kegyelmének, kiben írja ma estvefelé bomlik az zilahi bujdosó magyarok gyűlése, és már holnapnál elébb ide nem érkezhetik. Reggeleken őszi ködös idő jár, napestig pedig ma is meleg idő volt; éjszaka is csendes.

10. Péntek. Tegnap végezvén *Teleki* urammal és az francziával való beszédemet, determinatióba ment, az fejedelem is három ízben hivatván levele által

magához, ma csak beinduljak ő nagyságához. Reggel azonban érkezvén *Szalai* uram az gyűlésben lett dolgokkal; kívül is *Nemessányi* uramat expedíálták az lengyelországi hadak után, és urunknak s *Teleki* uramnak is assecuratiót küldtek, ha magokban indulnak is meg de az ő nagysága emberét valamikor küldi acceptálják, és in futurum is az nemzet költségeiről refusiót teszen. Így én reggeli kilencz óra tájban indulhaték csak meg, és csak késő alkonyodván érkezhetém Csehbe *Ketzerné* asszonyomnál lévén vacsorán, és ahhoz is csak lovon menék látására, és hogy azokban s némelynél is portékámban udvarhoz is vigyek magammal kellett kerülnem. Kövártúl fogva engem valóban megvere Jederig az nagy záporosó; ott falatozván, és ebédután is csaknem Csehig mind esett az eső, és valóban megáztata bennünket. Sötétedve azért megállván tisztára fordult, az mint az éjjel is csendes idő lön.

11. Szombat. Aprólékos dolgaimat Csehben is végezhetvén, és jó reggel főrostökömet évén Isten jóvoltából Radnót felé megindultam, megszállván Udvarhelyen is míg szolgálaim nyergelhettek, készülhettek, konyhakocsimat megrakhatták, és irásimat is Kövárba küldendőket végezhettem, kihez képest ma tovább Szurdoknál nem mehettem. Ma reggel újabban eső kezdett esni, nappal ugyan csaknem déleesti 4 órákorig apródonként mind esett, de éjszaka csendes idő volt. Már egy darab időtül fogva estve reggel hives idők járnak, és elkél az mente.

12. Vasárnap. Az elmúlt éjszaka csendes de hives időnk lön. Alig várván Radnótot érhessem nem is igen alhattam. Azonban virradta előtt mintegy két órával érkezék *Vesselényi Pál* uram is hozzám Zilah-

ról; kivel is az közönséges dolgokról sokat beszélgetvén, és maga is ő kegyelme az m. fejedelemmek bőven irván, izenvén, az sok beszélgetés miatt előbb, míg derekasint meg nem világosodott Szurdokról meg nem indulhattam. Mindazáltal az mint lovam léphetett ebédre mégis Pánczélcsehen, onnan Derse nevű oláh faluba, éjszakára pedig majd 11 óra felé Kötelenbe érkeztem; az hol is virradtig aluván ma napestig meleg tiszta időnk lön.

13. Hefő. Jó messze lévén Radnót mihent megvilágosodott megindultam, és ebédre „(egy szó hiányzik)“ megszállván Isten jóvoltából Radnóra hat óra tájban érkeztem midőn szinte az étket fogták volna; és felmenvén urunkhoz vacsorán fenvoltam, ő nagyságával eleget is beszélgetvén, de az derekasabb dolgokat holnapra halasztván. Vacsora után iddögáltunk is. Napfeljövételitől fogvást leszállásáig meleg és tiszta idő lön; az elmúlt éjjel is szép holdvilág szolgált; reggeleken s estvéken mindazáltal hives idő jár.

14. Kedd. Ez napot egészen itt töltém. Isten kegyelmiből sok ratiocinálásom persvasióm után ő nagysága reávévén magát az lengyel hadakkal való conjunctio megtételére. Ma is ő nagysága mulatott. Udvarnál senki idegen az franczia *Révérendnél* nem lévén, kivel is az szállásán mind tegnap s mind ma eleget beszéltem. Idő ma is szép meleg szolgálá, és az éjjel is tiszta és holdvilágos volt.

15. Szerda. Mára convocáltatván ő nagysága az tanácsurakat, és hogy ő nagysága személyében én expedíaltassam az conjunctióra parancsolván ő nagysága, az expeditiók igen titkon való concipiálásokban, megíratásokban fáradoztunk; az minthogy ma nagyobb ré-

sze el is végeződött. Ma is ebédután mulatott ő nagysága és én is itt töltém ez napot. Az tanácsurakban pedig több *Bethlen Farkas* uramnál ma nem is jött be. Időnk ma is tiszta és meleg volt; az múlt éjjel is pedig csendes éjszakánk lön.

16. Csőtörtők. Jó reggel felmenvén udvarhoz, ebéd-előtt ő nagysága engem csak expedíált; és nóha az tanácsurakban is már *Bethlen János*, *Kapi György Haller János* és *Rhédei Ferencz* uramék is beérkeztek, kiknek is ezen mi dolgainkban való discursusokat magam hallván úgy kell vala reportálnom Kővárba is, de várakozásomat semmiképpen ő nagysága meg nem engedé; és nóha mindjárt indulnom kell vala, de némely expeditióknak el nem készülhetése miatt, némelyeknek pedig subscriptiójok, pecsétlések restálván, azután való várakozásom, ezen dolgokrúl *Révérenddel* való finalis beszédem, és *Kapi* s *Rhédei* uraiméknak is szállásomra való jövedelek s beszélgetések indulásomat szinte 4 óra tájban délutánra húzták-vonták, de úgy is szolgálmat kelletvén némely levelekért hagynom magam pedig nagy záporosöben megindulék, s csaknem estig vere is, és mintegy 8 óra tájban érkeztem Méhesre. Déleesti 4 órakorig meleg nap lön, és az éjszaka is csendes lön.

17. Píntek. Az múlt éjjel Méhesen csak annyi ideig késvén míg az hold feljött egész éjjel jöttem, és virradtig Szent-Gothárd nevű magyar faluba érkeztem; sietvén az mint lehet éjszaka ugyan Mócs nevű mezőségi városban is szállván le egy házhoz míg kaulautz kaphattunk. Szent-Gothárdon is csak míg az lovak az abrakot megették és nem tovább subsistálván egymásután mentem. Reggel újjobban lenni kezdvén az eső egyhuzomban mentem Kaplyonba, és ott sem késvén hat óra előtt jutottam Kápolna nevű oláh

faluba, az hol is nagy rágás lévén gyomromban egynehány óráig subsistáltam, és vacsorát even jó álmod is rántottam. Ma reggel hogy kezdett egy kis eső lenni, de egyébiránt napestig az reggeli s estveli őszi hidegeken kívül meleg és tiszta időnk lön.

18. Szombat. Az holdvilág feljövén mintegy éjfélután két órakor megindultam, és Nagy-Bun aránt virradva meg, Kis-Bunon pedig kevés ideig abrakolván az lovakat reggeli hét óra s nyolcz óra között érkezvén be Kővárba, az hol *Teleki* urammal mindjárt szemben lévén az m. fejedelem leveléttöbb az én expeditiómhoz tartozó levelekkel ő kegyelmének praesentáltam, nagy bőven emlékeztetvén az közönséges jóknak előmozdításában való sok hütit és fogadását ő kegyelmének. Megértvén azért ő kegyelme az ő nagysága parancsolatját sok pro et contra való discursusok után majd estvefelé postát küldett generalis *Vesselényi Pál* uramhoz, és egyéb vezér s végbeli hadakhoz, ki által is hivattat ő kegyelmekben ide. És ez nap ebben tölt. Istennek hála napestig szép nap szolgálván, úgy az múlt éjjel is; hanem reggel kezdé eső esni.

19. Vasárnap. Ma csak az sok beszédben tölténk az időt. Én pedig reggel s délben nyugovással is ki akarván heverni az mult napokbeli postálkodást. Az hadak és nemesség követei még sem jönnek; de hogy *Majos Ferencz* uram 17 hatszáz (így) válogatott lovassal elment, hogy magát egy lengyel haddal conjungálja, nincsen kétség benne, kivel *Farkas Fábian Szalai Pál* urammal, és *Szuhaí Gáspár* abauj vármegyei zászlója alatt levő nemességnek mintegyhetven lovasával, egyébiránt is kapitányok lévén, elmentenek, ezelőtt ötöd nappal pedig *Nemessányi Bá-*

lint is, hogy az lengyel hadakat az dolhai völgybe kihozza. És ha ezen urunk ő nagysága dispositiója meg ne tartóztassa, maga *Vesselényi Pál* uram is holnap az hátramaradott mezei haddal, és nemességgel megindul. Ma kedvetlen homályos, és hives idő volt; az múlt éjjel pedig nagy köd lön.

20. *Hetfő.* Jó reggel az dolognak *Teleki* uramtól való kitanulására az nemességből *Klobusiczki Pál* és *Ubrizi Pál* uraimék bejövének, és az mezei hadak között is egy hadnagy; kikkel is mind *Teleki* uram s mind én beszélgettem; de az végbeliektől még se érkezvén senki, halasztatának azokra az dolgok. *Csanádi István* hadnagyot pedig *Teleki* ur expedialá vissza *Vesselényi Pál* uramhoz. Érkezének Lengyelországból is levelek, és nekem is az marchiotól s *Absolontól*. Időnk egyébiránt tiszta és napfényes volt; de már fogas kezd lenni. Az múlt éjjel is hasonló ködös lön.

21. *Kedd.* Jó reggel felköltem, és holmi írásomhoz s dolgaimhoz láttam. Az végbeliektől sem érkezvén délig senki is, elég impatiensek lévén *Forvald* francziával együtt; mindazáltal délután vagy két órával ugyancsak beérkeztek az ónodi kapitány *Tályai György*, és az szendrei kapitány *Uri István* uraimék két végbeli hadnagygyal, és egynehány főbb legénynyel együtt; kikkel is *Teleki* ur sokat beszélgetvén az nemesség és mezei hadak követjei jelenléteken, proponálta kegyelmes urunk ő nagysága parancsolatját s dispositióját. De az végbeli követek princípálissoknak s közönségesen mindnyájoknak quartélyokba Túr s Vinné felé való megtéréseket feleségek s gyermekek lakása s azokról való dispositiótétel kedvéért ajánlván, egyébiránt acceptálák az ő

nagysága dispositióját. Az nemesség és mezei hadak követjei pedig az választ principálissokra halasztván az dolog ebben múlt, és halasztásba ment. Nappal szép meleg idő lön; estve, reggel is, az éjjel is hives idők szolgálván.

22. Szerda. Jóval ebédelőtt elbocsátván *Teleki* ur az követ atyafiakat, és hogy resolútiójokat én is hamarébb értvén magamat ahhoz tudhassam alkalmaztatni, *Klobusiczki* s *Ubrizi Pál* uraimékkal is úgy beszélvén, magam is mintegy két órakor délután Kővárból kiindultam elbúcsúzván *Teleki* uramtól is, és késő éjszaka érkeztem Csehbe *Fajgel* urammal együtt. Istennek hála időnk ma is tiszta, és elég meleg is volt; az múlt éjjel sem volt eső.

23. Csütörtök. Váram az választ Hadadból, de nem jöve, ott levén maga *Vesselényi Pál* uram is, és az mezei lovas- és gyalog tisztek is. Azonban déleesti 4 óra tájban érkezék hozzám *Forvald* uram is Kővárból Hadad felé menvén; ki is csak míg valami keveset falatozott tovább nem késvén, vele lévén kísérésére *Szőcs János* uraimék is, innen elment. Hihető Hadadban is az resolúcióval ötet várják. Ma napestig meleg lön; reggel nagy köd, s estvefelé pedig hives is volt.

24. Péntek. Mind csak azon dolgokon való gondolkodással töltém az időt *Teleki* uram levelét is véve kiben írja, urunknak ő nagyságának az volna parancsolatja, magunkat közönségesen is az lengyel hadakkal ne conjungáljuk, hanem várakozzunk az portai resolúció után. Vettem *Kende* és *Ketzer* uraimék portárul írt leveleket is, kiben is az szokott mód szerint most is elég biztatás, reménység vagyon, de semmi bizonyos determinálás ide vagy kijövedelek-

nek, vagy pedig töröktől való megsegítésünknek. Estvefelé érkezék újabban *Forvald* az francziai residens, *Klobusiczki* is *Mikolai Boldizsár* urammal követtségben pedig *Vesselényi Pál* uramtúl; de az beszélgetést holnapra halasztván mulatással, itallal tölténk. Ez nap is melegen szolgálja naplementig; és az múlt éjszaka csendes és tiszta lön.

25. Szombat. Jó reggel felkelvén, én az *Klobusiczki* uramékkal való beszédhez, az franczia pedig maga írásához fogott. Kik által is resolválja *Vesselényi Pál* uram magát engem urunk ő nagysága képében örömet „(egy szó hiányzik)” velle együtt úgy hiszi az mezei hadak is, csak generalisi tisztiben s ahoz tartozó dolgokban tőlem ne háborgattassék. Kiknek is én hogy ahoz nem szólok, és tisztibe magamat ő kegyelmének különben nem avatom csak az mennyire az méltóságos fejedelem személyének, méltóságának s interestentiájának előttem való viselése fogja kívánni, resolválván magamat, s azután itt együtt füröstökömezvén is ebéd tájban innen mind vissza Hadadba mentek; én pedig vacsora idejéig az franczia kísérésébül megtérvén, sok udvarhoz való írással töltém el ez napot. Vacsora tájban vévén újabbban is már Hadadból *Vesselényi Pál*, az franczia, és *Klobusiczky* uram leveleit, kiben is *Klobusiczky Pál* ur írja resolútiómmal az generalis contentál; maga Hadadba kéri hogy holnap menjek az dolgokról való finalis beszédért; az franczia pedig írja, determináltak már magokban Isten vellek lévén az jövő hetfőn az gyalogság induljon, utánna való kedden pedig én is kimenjek közékbe, s magok is meginduljanak az conjunctióra. Vacsorátúl hamar felkelvén rosszúl érzém magamat, ki miatt mindjárt le is feküdtem. Isten

kegyelméből az szőlőre valóban meleg napok járnak ; éjszaka azért hives, de tiszta lőn az múlt éjjel is.

26. (Vasárnap.) Tegnap az francia tölem való elválása után vevém *Teleki* uramnak újabblevelét, ki-ben írja 24—25 praesentis *Majos Ferenczéknek* az lengyel hadakkal való conjunctiójokat; és már az keddi mi indulásunkat is tudván. Ez éjjel mind urunknak ő nagyságának, az tanácsuraknak és egyebeknek is ezen fenforgó dolgok, és az magam az jövő kedden kimenő igyekezetem felől is bőven irtam, és ugyan az múlt éjszaka az levelekkel egyik szolgálmat postán el is küldtettem; magam pedig közönséges dolgokra nézve jó reggel általmentem Hadadba hivattván is *Vesselényi* uram. Az hol ebédet évén, és délután is sokáig mulatván mentek az beszédek ilyen determinatióba az sok pro et contra való discursus után: 1) Nóha kedden az conjunctióra mindnyájunknak is el kell vala indulnunk, de az végbeli hadak elméi igen megvesztegetődvén Kővárban, nem csak magok mentek vissza quartélyokba, de az mezei lovas- és gyalog hadak is, és egyebeket is az conjunctióra az kik intendálhattak hitető szókkal bejövő útjokban visszatérítvén, s in universum az elmenendő had 400 lovasra, és 800 gyalogra alig telhetvén: alkalmasabbnak ítültük, *Forvald* vagy hatszáz gyaloggal s azokkal *Apagyi Sámuel* mezei gyalog kapitány uram, és vagy kétszáz lovas, s azokkal *Medi, Gulyás* és *Szűk György* mezei hadnagyok menjenek el, s renoválják az conjunctiót. 2) *Vesselényi Pál* uram menjen ki az Ér mellé, és gyűjtse mindenütt az mint tőle lehet az hadat s várja (verjen helyett) tá-bort. 3) Én menjek udvarhoz ezen dolgoknak relatiójával, ott az ő nagyságára bízott dolgokban újabb s

megerősítő-, és az végbeliek felkelésére szóló parancsolatokat extrahálván, egyéb közönségesjót illető dolgokban is munkálódjam, és megtérvén udvartúl sietséggel magamat egy bizonyos helyen *Vesselényi Pál* urammal conjungálván: fogjunk Isten kegyelméből egy értelemmel az munkához. És így menvén véghez az beszédek én éjszakára visszamentem Csehbe. Ma is szép meleg nap szolgálván, és az éjjel is tiszta idő lévén.

27. Hétfő. *Teleki* uramtúl érkezvén újabban levelem s avval együtt egy barátom által iratott ő nagysága intimációja, kiben is az m. fejedelem parancsolja, előmbe adott instructióban csak járjak el; legyen Istennek hála pedig, hogy nem változtak az dolgok. Azonban ebédre érkezék újobban *Forvald* francia, és velle együtt *Petróczi István*, *Klobusiczki Pál* uraimék, és vagy két magyarországi alábbvaló nemesember, kiket is az tegnapi beszéd szerint már is *Medi* és *Gulyás* hadnagysága kísér, ebéden nálam lévén, ebédután pedig mind nekem s mind az francziának sok írogatásunk lévén, estvefelé Isten kegyelméből innen is elindulának kikisérve én is, és már *Apagyi* uram az maga gyalogival Czikórúl várván őket; az francia pedig némely dolgait, lovait, szekereit nálam Csehben hagyván s könnyűszerrel és lóháton menvén el. Ma is napestig meleg idő lön; reggel s estve azért hives időcske lön.

28. Kedd. Elkészülvén az végezés szerint, Isten jóvoltából én is reggel megindulék, és hintón járván ebéden Udvarhelyen falatoztam keveset; azonban hogy onnan is el akarok vala menni érkezének *Teleki* uramnak két rendbéli levelei, kikben elég mocskosan ír (egy szó hiányzik) az mi végezéseinket, és vele való comoediás játszásunkat; írván arról is, hogy urunk ő nagysága pa-

rancsolja, küldjem ő kegyelme kezébe az nékem adódott patenseket. De én csak abban hagyván, és választ se téven siettem, és hálni mentem Csernek nevű oláh faluba; az hová is érkezének *Bánffy Gábor* uram szolgálai valami erdélyi ezen mait (?) illető levelekkel. Ma szép idő lön napestig; reggel volt ugyan egy óráig tartó kis esőcske.

29. Szerda. Csernekről jó reggel megindulván, az hírekre nézve valamint lehetett siettem, és ebédet Zsukon evén, éjszakára még is Aranykút nevű oláh faluba érkeztem, *Orlai* ur az ebédlő helyre jöven hozzám; ott is alkalmas ideig késvén sötétben érkezheténk az háló helyre. Időnk ma is tiszta és meleg lön; az múlt éjjel sem lévén eső.

30. Csütörtök. Aranykúton három óráig ha mulatván csak, egy szabóálmát is aluván, megindultam igen sötét lévén nem szolgálván az holdvilág, virradta előtt Czikud nevű faluhoz érkezvén; eső is kezdvén esni míg az lovak is egy keveset ehetének hajnalig jó álmot rándítánk; és onnan is megindulván reggeli kilencz órakor érkezénk *Orlai* urammal együtt udvarhoz; ebédet fenn evén, látom igen conturbatus állapottal vagyon ő nagysága; én azonban jóakaróimtúl kitanulván *Teleki* uram mint vádaskodott ellenem az fejedelem ő nagysága előtt, hogy én tudniillik nem az ő kegyelme tetszésével, akaratjával jöttem ezelőtt ide Kövárba, és hogy Csehben kitudja mit tractaltam *Forvalddal* etc. Ebédig sem ő nagysága se én nem hozván semmit elő, ebédután felmenvén udvarhoz, és magátúl hozván az dolgot elő ő nagysága az mint Isten nekem is tudnom adta bőven declaráltam világosítván az dolgot. Melyeket is megértvén ő nagysága egészen megengesztelődött; várakoztam én már

csak *Udvarhelyi* ur megtérésére, kit is Kővárba *Teleki* uramhoz küldett tegnap. Ma is szép idő lőn, az eső sem esvén nappal, és az múlt éjjel is csak kevés ideig tartott.

October.

1. *Píntek*. Ma napestig az fenforgó dolgok s akadályok elhárításával lőn az fejedelemmel ő nagyságával sokáig és két ízben tartó beszédem; és nóha én bennem nyugodván meg ő nagysága s nem egészen híven az *Teleki* uram relatiójának engem csak újabban is az dolgoknak s előmbe adott instruciójának végbenvitelére elküldett volna, de részszerint mind ő nagyságának tetszvéen s mind nekem jobban hogy *Udvarhelyi* ur megtérését itt várjam meg, ez nap ott voltam, és míg már megérkezik addig itt is mulatok. Idő Istennek hála ma is szép volt; az éjjel pedig ködös idő lőn s hajnalban is.

2. *Szombat*. Zsukrúl irván *Teleki* uram velem való actáitúl viseltetvén *Rhédei* uramnak, ha igaz jóakaróm jöjön Radnótra, az estve későn érkezvén be ma jó reggel szállására menvén sokat beszélgettem az fenforgó dolgokrúl ő kegyelmével; de urunk ő nagysága semmit elő az dologban ő kegyelmének nem hozván, magának is inkább tetszett; délután pedig fenlévén ebéden az franczia *Révérénddel* mulattunk ő nagyságával, várván velem együtt óhajtván ő nagysága is *Udvarhelyi* megtérését, kit is írásban feltölt punctumokkal bocsátott el, írásban 'is várván azokra választ. És ez nap így és szép melegen múlték el. Csendes és tiszta éjszakánk is lévén.

3. *Vasárnap* *Udvarhelyi* még sem jöve. Ma is eleget beszélék az praefectussal s másokkal, nem lévén most egyik hofmester is itt. *Rhédei* uram is estvé-

vel elindula innen *Bánffi Zsigmond* uramhoz. Idő ma is tiszta meleg lőn; reggel ugyan köd lőn; és estve felé is az őszhez képest hives idők járnak, és már éjszaka is világosodik.

4. Hefő. Az közönséges dolgokat illető bizonyos és feles írásim lévén hajnalban felköltem. Azonban udvartúl is izenvén *Udvarhelyi* megjött volna az éjszaka, késedelem nélkül felmentem. Az hol is bemenvén az fejedelem ő nagysága házába, hallom mivel járt Kővárban. Urunktúl való expedíaltatása öt punctumbúl állván, az ketteje az én velem való dolog mint volt Kővárban, és oka ki volt az conjunctionnak, az hárma pedig *Teleki* ur személyét illetvén, tudniillik, ha rossz válasz jőne az portárúl kimegyen-é az magyarok közzé, és ha nem, kit javall s micsoda modalitással? Melyekben *Teleki* uram írásban tevén választ csak imigyamugy attingálja az többit az időre s az alkalmatosságra halasztván, és az elsőt is nem láttatik szinte oly stricte tagadni hogy nem tetszésével jártam, mindazáltal azt továbbra is más formában tagadja egyéb delatiókkal is élvén. Melyhez képest is én ez napot tovább már mitevő legyen csak gondolkodással töltém el. Egyébiránt melegen s tisztán szolgálván.

5. Kedd. Az sok gondolkodásban éjszaka is keveset alhatván, virradta előtt jóval felköltem, ezen dolgokrúl itt létemig mint folytak bőven irván *Fajgel* uramnak; de nem lévén még vége az dolognak levelemet sem commendálhatám. Kihez képest felmenvén udvarhoz beizentem *Orlai* uramtúl ő nagyságának, hogy már az conjunctio renovatiója is meg lévén ha már az ő nagysága képiben nem mehetek is, kérem bocsásson el úgy mint privata personát, és úgy is az

ügynek s ő nagyságának jó szolgálja lehetek, ha az maga méltóságának én bennem való megsértődését nem illeti is ő nagysága, legalább igaz magyarságomat s nemzetemhez való szeretetemet hadd bizonyíthassam meg. Kire is ő nagysága azt izené, látom magam is az *Udvarhelyi* relátiójából az hadak acceptálni nem akarnak, *Teleki* uram előtt fülehallatára *Udvarhelyinek* némely közkatonák hűttel esküvén „(egy szó hiányzik)“ vallásomra nézve semmiképpen nem acceptálnak, sőt ha kimegyek is közikbe meglövéldöznek; és így nem acceptálván, mintsem újabb bectelenség érhesse ő nagyságát s engem pedig veszedelem követhessen, halassza ez iránt való igyekezetemet az tanácsurak bejövetelire; kiket is az jövő szombaton convocáltatott. Mely ez ily confusiók között magam sem tudván mit csinálni, s nem is lévén tudatlan benne ezek is az Kővárban resolvált egynehány rossz embereknek declaratiója is *Teleki* uram mesterségéből származott, alkalmasabbnak ítéltém az urakat már megvárjam, szolgálmat is Cseh felé expedialván levelekkel. Ma is tiszta idő volt; de éjszaka s kivált hajnal felé nagy köd is volt.

6. Szerda. Ez napot az urak után való várakozással töltém el, írván *Teleki* uramnak is egy panaszkodó s keserves levelet; máshová való írásim is voltak. Ma igen megesősedett az idő, többire mind esett; az éjjel ugyancsak ködös idő lön.

7. Csütörtök. Ma újabban megtisztulván az idő, s az múlt éjjel s ma alkalmasint is száradván, ebédén fen lévén, ebédután sétálásképen mentem Bogát felé hintón *Tophaeus* uram látogatására; kit is otthon nem tanálván fordultunk vissza szöleje felé ott születvén. Ezen fenforgó mostani dolgokról ő kegyelmé-

vel sokat is beszélgettem. Vacsorán azért megtérvén, itt szálláson ettem.

8. *Píntek*. Ma is szokásom szerint hajnalban kelvén fel, voltak ide s tova való írogatásim. Urunkkal sokat beszélvén, mind ő nagyságának s mind mindnyájunknak elég keservesen eshetik az portárul ennyi időre nem érthetni semmit is újabbat. Ebéden fen lők. Ebédután ő nagyságok szőlőbe menvén sétálni, s én hozám pedig *Révérend* az franczia jövén az szállásra, kivel is sokat beszélgettem az publicumokrúl. Elmenvén tölem mentem *Gilányiné* asszonyomhoz, izenvén ő kegyelme által az fejedelemasszonynak is. Estvefelé pedig *Pekri Lőrincz* uram kérésére kimentem Ozdra, sötéttel juthatván oda; ott is hálék. Ma is déleesti 4 órákorig tiszta s meleg idő lön; azután szapora eső kezde esni, mely is meg nem álla.

9. *Szombat*. Jó reggel vissza akarván Radnótra menni *Pekri* uramtúl soha meg nem menekedhetém; ebéden azért ma is Ozdon levén, ebédután mintegy délután egy órákor már is itt voltam. Tegnap *Bethlen Parkas* uram jövén csak be az tanácsurak közzül, s ma pedig *Bánffi Zsigmond*, *Haller János* és *Rhédei Ferencz* uramék csak. Felmenvén estvefelé én is, ő nagyságát az szőlőben tanáltam; azonban onnan is megtérvén értém az kisasszonyka ma hajnalban megbetegedvén rosszúl volna, mely csak már is nagy bűt szerze ő nagyságoknak. Isten oltalmazza; nagyobb búsulás nem kicsiny akadályt szerzene csak az mi dolgainkban is. Vacsorára lejövék, érkezvén leveleim két felől is, s *Baranovszki* uramat is tegnap délután expedialván az Szilágyba. Azonban *Nemes János* uram is tegnap érkezvén, de mások is bizonyosan referálják Cseherin alatt az musqua és kozák az

törököt igen megverte az tatárnak is jutván, mert az had Crimbe szaladott féltvén az országot reá nem menjen az musqua. Melynek meglétével annyival inkább nem várhatnánk az török segítségét, s talán az posta is az miatt késik. Az múlt éjjel mind esett az eső, s ma is mind esett délután vagy egy óráig; azután megállott.

10. Vasárnap. Jó hajnalban felköltem. Reggel meglátogatván *Rhédei* uramat is az tovább való beszéd kedviért, s udvarhoz is felmenvén értém az kisasszonyka az éjjel igen megnehezedett volna, az mint hogy az fejedelemmel is szemben lévén igen bús állapottal vagyon ő nagysága; de még is kijött asztalhoz. Ebédután voltam mind *Bánffi Zsigmond* s mind *Bethlen Farkas* uraiméknál, kikkel is sokat beszéltem. Azonban ebédelőtt urunkat is megtanáltam, mivel mostani búsulására nézve ő nagyságának nehéz az ő nagysága méltóságos személye előtt való discursusok hallása, méltóztassék parancsolni az uraknak legyenek velem egy külön helyen szemben, s proponálja ő kegyelmeknek az dolgokat és az maga személyét illetőket is. Kirül is izenvén ő nagysága az uraknak, azt adák válaszul, még *Kapi* s *Nalácz*i uraimék hátravannak, kiket is mára várnak, elérkezvén ő kegyelmek örömost lésznek velem szemben. Talán azért már az én dolgom is egyfelé eligazodik. Az kisasszonyka is csak egy formában és igen kínos nyavalyában, az vérben, lévén félő el ne költöződjék. Ma eső nem lön. Reggel praedikátiót is hallgatván, ebédután csak szállásomon tartózkodtam meg. Az éjjel ködös idő lön.

11. Hétfő. *Kapi* s *Nalácz*i uraimék még sem érkezének, melyre nézve is haladnak az dolgok. Az kis-

asszonyka is ez éjjel inkább megnehezedvén az ő nagyságok búsulása is accedál; ki miatt ebéden sem lönk fel. Én ebédután is az urakat járván, abban töltöttem inkább az időt. Azonban nagy véletlen esett értésünkre az faluban levő szállásinkon, délután 3 s 4 óra tájban hala meg az fejedelem leánykája; mely is ez ily dolgok között mindnyájunknak nagy búsulást, és az dolgokban is nem kicsiny confusiót szerze. Felmenvén az urakkal meglátók az holttestet. Újokban lejővén szállásunkra az idő is igen megesősédék, inkább ma mind esvén.

12. Kedd. Nagy szomorúságban lévén ő nagyságok, szemben az fejedelemmel nem lehettem. Jó reggel érkezvén azért el *Kapi* és *Naláczi* uraimék is, ebéden ugyan az urakkal én is de csak magánosan fen voltam; ebédután pedig *Naláczi* urammal fenmaradván az magam, és közönséges dolgokról is ő kegyelmével bőven beszélvén, szállásomra lementem; és az fejedelem ő nagysága parancsolatja szerint *Bethlen Farkas* ur szállásán conflualván *Bánffi Zsigmond*, *Kapi György*, *Haller János*, *Rhédei Ferencz* és *Naláczi István* uraimék, én is oda menvén ő kegyelmeknek az dolgokat bőv szóval declaráltam. Elsőben is felvévén az más úttal ide jöve telemkor mind udvarnál *Vesselényi Pál* ur felől, és az hadakról micsoda hírek folytak az urunk hívségétül való elszakadások iránt, mind pedig oda ki micsoda dolgok voltak. Melyekről is sokat conferálván, ha mi oly lenne is azoknak obiálására, *Teleki* uram javallásából is három rendbeli parancsolatja is jövén ő nagyságának, tetszett, hogy sietséggel bemenjek udvarhoz, és ott detegálván az dolgokat, míg portárul ő nagyságának resolútiója jöhet, és *Teleki* uramat ki-

küldheti is, hogy az ő nagysága interessentiája el ne vesszen, és az francziai királylyal ineált tractatusának is eleget tehessen az maga képiben ő nagysága engem kiküldjen. Az minthogy bőven declarálván ő nagyságának az dolgokat, engem ahoz tartozó levélbeli instrumentumokkal kiküldött *Teleki* uramnak instellálásom felől parancsolván; ő kegyelme is abban eljár. Az hadak megértvén in sua forma az dolgot, acceptáltak. Azonban az hadaknak elszéledése miatt útunkat hamar nem continuálhatván, *Vesselényi* uram az hadak gyűjtésére az Ér mellé menvén ki, az kik hadak lehetnek, hogy az conjunctió az ő nagysága hűsége s interessentiája alatt míg kimehetnek is renováltassék, azok is az lengyel táborra elmentek; én pedig hogy az dolgokról ő nagyságát újabban is értessem, udvarhoz megint bejővén tovább való dispositiójához akartam magamat ő nagyságának alkalmaztatnom. Az hová is beérkezvén gondolkodásomon kívül *Teleki* uramnak az fejedelemmnél ellenem való vágyait experiálván, és kiváltképpen hogy nem az ő kegyelme hírvél s tetszésével jöttem, azonban bizonyos hírvül hozván ő nagyságának azt is, az musqva Cseherin alatt az töröket s tatárt igen megverte volna, ez ily hírre s az követeknek ennyi ideig való kérésekre nézve semmi jót ő nagysága nem is várhatván: töttem oly instantiát, ennyiben levén már az magyar nemzet dolgai, ő nagysága engem úgy mint privata personát is bocsásson ki, az hol is híven szolgáljak Istenemnek, nemzetemnek s ő nagyságának is, és az hazának. Melyben is engem ő nagysága ő kegyelmekre az tanácsurakra relegálván, kérem Istenért is ő kegyelmeket, megtekintvén az mi hadaink között lőtt szakadásokat s nagy confusiót is, keresz-

tényi kötelességeknek eleget tévén, ha az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának még most módja benne nincsen: látván, hogy soha tovább nem subsistálhatunk orvosólja köztök az oly alkalmatlan dolgokat ő kegyelmekkel együtt, és az végbelieknek az conjunctiót megengedvén, engem is bocsássanak. Mely beszédemet is több circumstantiával vivén véghez, halasztották ő kegyelmek az magok közt való conferentiára; és így én ez napot csak szállásomon töltém; ma is esvén az eső. Alkalmatlan útamát reménylem, az múlt éjjel is paraholván.

13. Szerda. Jó reggel felköltem, s felmenvén udvarhoz értém *Szalai Pál* uram tudósításából Isten az francziá hadaknak, és az mi véllek conjungált magyarinknak szép győzedelmet s olyat adott volna, az minemű az mióta az némettel bajoskodnak még nem volt. Mert Munkácshoz tartozó Szőlősnél *Schmidt* és az szathmári commendans *Herberstein* az *Barkóczi István* katonáival, feles német s horvátal reájok menvén Isten az szerencsét az mieinknek adta volna, úgy hogy nem csak feles németet, magyart, és horvátot vágtak le s fogtak, de zászlókat és dobokat is nyertek; több kár az mieinkben nem is esett, hanem hogy szegény *Majos Ferencz* kapitány két lövésben esett el harmad magával közkatonákkal. Mely ez ily szerencséjek is az dolgoknak promoteálására nagy ösztönt szerze. Nékem délig még sem lehele válaszom. Ebédután azért *Baló* uramtól az fejedelem ő nagysága és az urak kiizenék az választ; tudniillik, hogy lévén (?) magam is az portai resolútióig, mely is ő nagysága s ő kegyelmek magok sem tudják mi okokon halad ennyire, magam semmit sem cselekedheték, így magamnak is az lévén akaratom, elbocsátnak; és mind az

végbelieknek s mind másutt levő minden magyaroknak nem csak az conjunctiót, de az actióhoz való fogást is megengedék; s patenst is adott ő nagysága innen, hogy előbbeni dispositióját változtatni kellete, csak én is megemlékezvén ő nagyságához s ez hazához való kötelességemről ő nagyságát levelem által assecurálni ne nehezteljek. Mely(et) is úgy kívánván az ratió status, magamat nem vonogatván subscribáltam; és ő nagyságától elbucsúzáván s az uraktól, szállásomra lementem; az honnét is *Révérendhez* menvén, onnét *Kapi* uram kívánságára vacsorára ő kegyelméhez és *Barcsai Mihály* uramhoz is elmentem; keveset aluván, virradta előtt is sokkal kelvén fel. Az idő ma igen megesősedék, szaporán esvén napestig az eső; és az múlt éjszaka is virradtig.

14. Csőtörtők. Két vagy három órával kelvén fel virradta előtt sok írogatásimat végeztem; és ugyan virradta előtt valamivel indulék is meg, egy étékfogómat az patensért hagyván, más emberemet pedig sietséggel Hunyadra expediálván *Csuti* s *Radics* uraimékhoz, úgy hogy mához egy hétre ő kegyelmek Udvarhelyen lehessenek. Kilencz óra tájban falatozáván, és az lovak kedvéért Tóháton szállván meg, éjszakára Kalyánba verekedtem. Inkább mind esvén ma is az eső, és csak igen kicsiny ideig állapodván meg. Az múlt éjjel ugyan kevés ideig esett.

15. Píntek. Kalyánból virradta előtt indulván meg nagy időn ebédre Borsára érkeztem *Bánffi Gábor* ur ottlétét gondolván; de se magát sem az asszonyt hon nem tanálók, és csak *Orlainé* asszonyomat. Mindazonáltal itt ebédlettünk; és még tegnap küldvén el *Szepesi* uramért hogy kijőne beszélgetés kedvéért Kolozsvárról, ő kegyelme nem sokáig vára-

koztatván, ki is *Gilányi Jakab*bal kikerkezvén, és véle beszélgethetvén déleesti három óra után indulhaték csak meg Borsárúl; és hogy szinte sötétedni kezdett Pánczélcsehbe beszállván míg az lovak abrakoltak, háló helyre mindazáltal Kecskéhátra érkeztem majd éjfélt tájban. Ebédig tiszta időnk volt; de délután Kecskéhátig mind vere az eső bennünket, nagy sárokat is szereztvén.

16. Szombat. Virradtig mind esvén az eső alkalmatlan utakat szerze; világosodván mindazáltal sietvén haza megindulván Gorbón kevéssé megszállottam, s megetetvén az lovakat onnét is mindjárt mentem, és déleesti egy óra tájban Udvarhelyre érkeztem. Reggeltől fogva mintegy déltájig igen esett ma is; de aztán szép tisztára fordult. *Fajgel* ur Hadadban lévén ő kegyelméért elküldtem holnap jőne Udvarhelyre.

17. Vasárnap. Elég nehéz tovább való dolgokrúl nem determinálhatok; nem tudom mi karban legyenek, és az magyar tábor is hol legyen? Délután érkezvén azért el *Fajgel* uram is beszéli az elmúlt kedden hivatta ki Várczához *Vesselényi Pál* uram többel lévén ezer embernél, és engem nem győzvén várni az conjunctióra indulván, de útjában eleiben jöven mintegy kilenczszáz német s horvát, véllek az *Vesselényi Pál* urammal valók megütköztek, s Isten az mieinknek adván újabban is az győzedelmet, kétszázig benne elejtettek, és az lengyel hadakkal is alkalmatlanság nélkül magokat conjungálhatták. De hol legyen most az tábor? soha ki nem tanulhatni. Egy végbeli követ *Szuha*i nevű is érkezék ma *Fajgel* uramhoz, ki is beszéli *Vesselényi Pál* uramhoz expedíaltatott az végbeliektől oly véggel, hogy ők is

Isten segítségéből mindenféle dolgokat hátrahagyván az conjunctióra megindultak többel ezer lovasnál és ezer gyalognál, és eddig már Diószeghez is érkezhettek; és küldették azért is, tanulja hol legyen az tábor és mennyi számú lenggyellegel conjungálták az atyafiak magokat; mert ők Kővárból olyan formán informatusok, hogy csak másfél száz volna az segítő idegen hada. *Szuhai* ur nem tudván hol legyen az tábor csak papirosra tette az követséget, principálisának is megírván miben légyen az dolog; s mivel jövet gyűlevész katonákból mintegy másfélszáz lovasra reátölt, és egynehány gyalogra is, azokkal tovább való parancsolatig az Szilágyba quartélyba szállottak. Így értvén meg az dolgokat, az végbeli követtel sokat beszélvén megmondván neki udvarnál már az dolgok miben legyenek, és kérvén reá, látván már az urunk nékem adott patensét is, írja meg principálisinak jöjenek előmbe, mert Isten jóvoltából én is már az jövő pínteken meg akarnék indulni, és így vélek megegyezvén continuálhatnók az tábor után való útunkat. Az mely elszéledett katonák pedig összegyűltek, azok már addig lennének az falukon, azok is járhatnának velünk. És így menvén véghez az discursus, estve szolgálmat is expediálván Kolozsvárra úgy hogy virradtig ott lehessen, *Teleki* uram is az kisasszonyka temetésére, mely is ma lőtt meg, oda menvén. Ma még is tiszta idő láttatott lenni, s eső sem esett napestig is; de az múlt éjjel alkalmas hideg vala, és egy kis dér is láttatott lenni.

18. Hetfő. Az múlt éjjel sokat gondolkozván, alkalmasabbnak itélém, hogy az dolgok relatiójával maga az követjek menjen az végbelieknek közikbe, inkább is indulhatván az velem való megegye-

zésre. Így felkelvén, disponáltattam azon emberséges ember követjeiket végbeli uraiméknak, és creden-tiát írván általam Isten segítségével expedialám is, bőven izenvén általa az mostani dolgokrúl; és mivel hogy csötörtökre igirte megtérését, és ha az végbe-lieknek is tetszések az leszen, hogy az tábor után menjünk, nékem is az az szándékom pínteken Isten segítségével csak meginduljak. Így az készület ked-viért éjszakára Cselhe mentem; az hol is *Ketzerne* asszonyomat még kornyadozva tanáltam. Délig tiszta idő látszott lenni; délután estig szaporán esett az eső. Úgy is látom ez az negyed úgy mégyen ki. Az múlt éjjel pedig hives idő lön.

19. Kedd. Ez napot többire készületben és sze-kereim rakatásában tölték el. Jöttek katonák is hoz-zám, kiknek is megmondottam, most is az többinek általok izentem, már legyenek addig vesztegségben, míg *Szuha*i uram az végbeliektül megtérhet. Az eső is igen esett; az múlt éjszaka hives idő lön mintegy éjféltután virradtig, de éjfélig esős idő lön.

20. Szerda. Mai napot is csak az rakogatásban, és ugyan a szekerek készítésében, terhelésében mu-latánk el. Ma is inkább mind esőre állván az idő, és ugyan keveset esvén is. Kolozsvárra expediált étek-fogóm is megtérvén az választételekkel beszéli azt is, *Teleki* uram Szamosujvárra ment volna, úgy *Rhédei* és *Nalácsi* uraimék is. Ma is voltak katonák és gya-logok is nállam, kiket is az tegnapiak válaszával bocsáték.

21. Csötörtök. Ma is eléggé készültem, lovaimat, azoknak nyergeltetésekét, és magammal elhozandó egyetmásomat rendelvén, várván *Szuha*i-t is már az végbeliektül. Azonban midőn legjobban várom vala,

és szinte el is készültek vala érkezék az fejedelem postája Szamosujvárrúl, levele által parancsolván ő nagysága, félbenhagyván minden dolgaimat siessek udvarhoz, mivel az portai követek *Székelj László* uram, *Kende* és *Ketzer* uraimékkal útban vannak; az mint hogy ő nagysága includálván az *Székelj László* uram levelét is in specie elküldette, Arnót körül datalván mely is az Dunához egy napi járőföld, és írja, hogy jó válaszszaal jőnek. Melyhez képest, nóha bizony igen nehezen esett mind készülemre, eltökélett szándékomra, az végbelieknek tött izenemre, és egyéb okokra nézve is az bemenetel, de nem akarván elmulatnom az ő nagysága parancsolatját, arrafelé kezdtem készülemet fordítani, úgy hogy holnap jó reggel befelé megindulhassak. Ma szép tiszta idő lön, az múlt éjjel sem lön eső; szél mindazáltal mind nappal éjjel, de meleg képtelen és sokáig tartó vala.

22. Píntek. *Fajgel* uramért küldvén Hadadba, ő kegyelme után várakoztam alkalmas ideig; és így igen reggel meg sem indulhattam. Az postát mindazáltal udvarhoz visszabocsátottam; *Fajgel* uramat pedig elvívén magammal Udvarhelyig, ebédig ott ettin feles írásomat végeztem; írván az végbelieknek is, ne véljék balra dispositiómnak változását, és az én utánam várakozó katonaságrúl is disponálván tovább már mitevők legyenek. Ebédemet végezvén délután is mintegy 4 órakorig vártam az végbeliek emberit. Éjszakára azért Örmézöre mentem s ott háltam. Nappal nem esék, és csak estvefelé kezde esni; az éjjel pedig nagy szél lön.

23. Szombat. Az éjszakát roszúl alhatván ki, virradta előtt akarok vala megindulni, de igen sötét lévén, az múlt éjjel esvén is, csak világosodván indu-

lék, és ebédre „(egy szó hiányzik)“ nevű faluba szállván meg, éjszakára mentem Felső-Gyékényes nevű oláh faluba; az honnét is estve szolgálmat expedialám, lássa meg *Kende* uraimék már megérkeztek-e? Idő Istennek hála ma szépen és melegen szolgálata s tiszta is.

24. Vasárnap. Az éjjel érkezvén meg szolgálmat referálja még az követek meg nem érkeztek volna, mely is nekem elég nehéz. Mihent megvirradott megindulván, szinte praedikáció végezésékor „(nehány szó kimaradt)“; az hol bemenvén urunkhoz is az urakban *Rhédei*, *Teleki* és *Nalácsi* uraimékat tanálám itt, kik között is *Teleki* urammal fogván haragosan kezét mindkét részről; ez nap csak úgy múlt el, az követek még sem érkezvén. Első reggel szaporán kezdé esni, de abban hagyá; az éjjel pedig nagy és meleg szél lön.

25. Hétfő. Váltig várók közönségesen ma is az követeket; de sem magok, se levelek nem érkezék. Első ma szakasztban két ízben is szapora esett. Az tegnapi kézfogás után *Teleki* uramat nem láttam. Járják eleget *Rhédei* és *Nalácsi* uraimék köztünk az békességet; én is eléggé világosítván panaszszal mind az két urnak ellenem való dolgait *Teleki* uramnak. Úgy látom ő kegyelme is panaszolkodik előttök reám. Az múlt éjjel szép tiszta idő volt. Én is reggel felkölteződém az faluból, s ide szállék szállásúl az *Nalácsi* uram szállására; küldvén szolgálmat vissza Csehbe levelekkel.

26. Kedd. Az fejedelem ő nagysága is eléggé boszorkodik az követeknek későn való érkezéseken; holott még az elmúlt szombaton várta őket, de még se jövének. Hanem estvefelé érkezék ő nagyságának szóló *Székelly László* ur levele, kiben is írja az Havas-

alföldében levő rettenetes árvizek miatt nemcsak nehezen jöhettek, de két napi járóföldet kerültek is, egyébiránt is az rettenetes nagy sarok miatt érkezhetnek ily későre. Mindazonáltal már holnapután okvetetlen ide várja ő nagysága ő kegyelmeket. Így meg is csendesedénk valamit. Nekem is érkezett *Szu-hai* uramtól, kit Udvarhelyről expedáltam vala az végbeliekhez, Diószegről való tudositásom, s *Fajgel* uramnak is levelei Csehből. Írja *Szu-hai* uram az végbeliek Böszörmény felé menvén le, és magát is az tolvajok felvervén ez ily okokért jöhetett késő tudositásom; de szemben igyekezik nemcsak az végbeliekkel lenni, de az választ is meghozni, javallván inkább Diószeg táján az térföldön az végbeliekkel való megegyezésemet. *Fajgel* uramtól értém azt is, egy váradi aga ment volna be Hadadba budai vezér *Vesselényi Pál* uramnak szóló levelével, de visszatért nem tanálván ott az urat. Mondotta ugyan az török, az végbeli töröktől expeditusabb inkább, kik is az hol generalis uram akarja ott egyeznek meg vele. Az múlt éjjel is szép tiszta idő lön; ma nappal szaporán esék az eső, de estvefelé megállá.

27. Szerda. Mióta ide jöttem is nem lévén *Teleki* urammal, sem az kézfogáson kívül nem is látván, tegnap is igen járván az urak köztünk az compositiót, letévén én is ő kegyelme is az nehézséget — hogy már bennünket megbékéltetének; voltam reggel szál-lásán is ő kegyelmének. Azonban újabb hírem is érkezvén s az végbeliektől válaszom, és *Szu-hai* uram is tőlök megtért, Csehben vár, az leveleket az urakkal is közlöttem. Újfaluból 22 írt levelekben írják végbeli uraimék már csak napot és helyt terminálják nekik megegyezni velem készek, egyébiránt is *Szu-*

hai uram által izenvén többet, hogy siessek kimenni közikbe reménykednek, mivel köz (?) is gyülekezik, az derék táborunkkal se egyesedhettek meg. Böszörményből az praesidiomat kivitték, az lakósok gratiát kérnek, kiknek is az én s velem kimenendő becsületes magyarországi rendek consensusok nélkül gratiát nem adnak. De az mi nagyobb a Tiszán innen való hajdúvárosok felvételére, azoknak elrontására az végbeli törökök is vélek megegyezni akarnak, és ha hol ők nem cselekszik az törökök magokban is elkövetik. Ezeket nem csak az uraknak, de az fejedelemnek is megjelentvén, tetszék ő nagyságának és ő kegyelmeknek, hogy itt levő magyar nemzet követjeivel *Farkas László* uraimékkal, s több most udvaroskodó magyarországi főrendekkel írasson ő nagysága az végbelieknek, mivel az követeket az portárul ő nagysága már holnapra okvetetlen várja, így míg már azokkal nem beszél, egyebekről ő nagysága az én kimenetelem iránt is nem disponálhat, hanem hogy végbeli uraimék az hajdúknak gratiát adni magok mellé felvegyék minekelőtte az török magában is elkövetné s elrablaná őket szükségesnek látja; az mint hogy írnak is (és én is) ő kegyelmeknek magyarországi uraimék; sietve el is ment az posta. Mi addig már csak az (?) várnök holnapot s abban való megérkezéseket az portai atyafiaknak. Én ma is küldém ő kegyelmek eleibe levelekkel szolgámat postán, hogy siettenének reménykedvén. Az elmúlt éjjel nagy eső lön, úgy ma is nagy zápor; egyébiránt is csaknem napestig esvén az eső szakasztokban.

28. Csütörtök. Ma is napestig itt voltam; ebéden pedig *Toldalagi János* uramnál itt való kapitánynál, az hol vigan is lakánk; vacsorát nem ettem. Ma is

szörnyű eső esett; az múlt éjjel is esett, de nem annyira. Az követek ma sem érkezhettek, hanem küldték ugyan embereket elő, hogy az rettenetes idő miatt közel hálják, be nem jöhettek. Jöttek ugyan leveleim Udvarhelyről is, de azokban sem írnak egyebet, hanem hogy az végbeliek nehezen várnak, és hogy minden zászló alól egy követet küldvén azok utánam holnapnál tovább nem váraкоznak, siettetének kimenetelemet; az kire én is replikálék, hogy váraкоzzanak az követek rám bár csak vasárnapig, postán küldvén vissza szolgálmat. *Teleki* urammal is úgy látom már jobban kezdjük az hurt.összeigazítani.

29. Píntek. Az múlt éjszaka is inkább mind esett az eső; Isten tudja csak Szilágyba is és annál inkább tovább az rettenetes sarokban mint mehessek. Nap-pal is esett kevésbé, valamennyire ugyan tisztulni kezdett. Istennek hála ebédelőtt az portai követek is *Székelj László*, *Kende Gábor* és *Ketzer Menyhárt* uramék is már beérkezének. Kik is elsőbben az dolgo-kat az fejedelemnek, és az tanácsuraknak reportál-ván, és ebédután egy magános helyen nekünk is ma-gyaroknak visszahivattatván az elbocsátott magyar nemzet követjei *Farkas László* uraimék is s többen is lévén egynehányan referálják ő kegyelmek emnyi időtől aprilistól fogvást való mulatások, pausalások mi okokon lött. 1) Váraкоzni kellett az fővezér által az török véghelyekbe expediáltatott agának megtéré-sére, és azáltal való informatiójára az portának. 2) Haladott megjövetelek az lengyel respública és az király solennis követsége beérkezésére Constantiná-polyba, s avval az békességnek teljes confirmálására nézve; mely főköveti tavasszal indulván Lengyelor-szágból, augustusban érkezett Constantinápolyba.

3) Nem adatódott válaszok, és elmenetelek meg nem engedtetett az fejedelem meghitt emberének behivatására, és titkosabban az porta aránt az Cseherin alá expediált törökök dolgának elválására, s annak kitanulására nézve; az minthogy az minapi udvarhoz hozott hír igaz is, mert az kozákok bizonyosan Cseherin alatt az törököt és az tatárt megverték. Volt ugyan egyéb aprólékosabb impedimentumok is, de ezek lévén nevezetesebbek. Hogy az cseherini actus híre elérkezett nóha az közönséges tolmácssal szám nélkül, az vezér tihajával pedig sokszor voltak szemben, de aztán nem várakoztatván az fővezérnél is volt audientiájok; ki is ő kegyelmekkel sokat pro et contra beszélvén, válaszok summatim ez lön: „Az ti dolgokat már el volt készítve, és bizony bizony ez múlt nyáron segítettetek volna még meg, de az kozák az mi vitézinkkel való dolga bontá el. Hogy Istennek így tetszett arról nem tehetünk. Hanem im kívánságok szerint az erdélyi fejedelemnek parancsolánk legyen oly készen tavasszal benneteket megsegithessen, és mi is megsegítünk; addig hogy magatokra, feleségtekre, gyermektekre gondja legyen, az tömösvári, váradi, egri passáknak is parancsoltunk, legyen quartélyotok, megszorítván az gyulai és tömösvárig való sanczosságokkal.“ Mely leveleket is követ uraimék magokkal kihoztak; és azt is obtineáltak, hogy az francziával való tractánk is szabad legyen, nóha azelőtt tilalmaztatott. De az mi szükségesebb lett volna, az conjunctionnak oda be tudása az lengyel hadakkal, és arról az fővezérrel való végezés: abban mint nem tudom dologban nem szolgálhattak, és így azon dologban, az ki legszükségesebb lesz vala, 4 praesentis re infecta indultak vissza,

az nagy árvizek miatt sokat kellettven kerülni, és az utak is felettébb sárosak, nehezek lévén, így is nagy bajjal, sok alkalmatlansággal érkezhettek. Ezeket az követek bő szóval declarálván, és mi is az ide haza lött dolgokat ő kegyelmeknek, tetszett közönségesen az mint hogy urunkhoz ő nagyságához követeinket fel is küldettük ily véggel: „mind az portai dolgok már miben legyenek, s mind az ide ki való sok alkalmatlan confusiók mi karban forogjanak ő nagysága tudja mindnyájunknál is jobban. Istenért tehát azoknak eligazításában ő nagysága munkálódjék, és az mennyire lehet ő nagyságától várván az dolgokat siettetni, azokban minket is tetszésével éltetni méltóztassék.” Melyre való válasza is ő nagyságának, szinte már az vacsorát is adván, holnapra halada. Isten kegyelmiből már én is igyekeztvén ha lehetne holnap elmenni. És így ebben marada az dolog.

30. Szombat. Ma sem meheték el innen, sok pro et contra való discursusokkal mulván elez nap is. Az eső meg sem szünék, szörnyen esvén ma is egy kis ideig; délután estig nem lön; de az múlt éjjel hasonló esős idő lön. Haladtak az dolgokban való decisiók holnapra; én ugyan eleget munkálodám ma is ha mi-ben az közönséges dolgokban szolgálhatnék.

31. Vasárnap. Soha nem lön ma is annyi módomb, hogy innen elmehessek. Ebédelőtt s utánna sokat beszélvén az urakkal, vacsora előtt az tanácsban és urunk házában jelen lévén, végezték ő nagysága s ő kegyelmek; *Kubinyi* ur megvakulván az portán helyette kapikihának menjen *Bessenyei Mihály* uram; és mivel az portán az idegen haddal való conjunctiót nem tudták, annak elcsinálására követségbe menjen *Fajgel Péter* ur; az végbeliek menjenek az conjunc-

tiora; az magyaroknak is pedig hagyják kinek kinek jóakarattjára, szabadságára az ki elakar az többi után menni menjen el, az ki pedig tavaszig el akar maradni maradhasson el; így nekem is akaratomra hagyatván, én alig várnám az holnapi napot, élhetnék szabadságommal, várakozván ma is az végbeliek utánnam. Az nemzet követjei is elbocsáttattak. Ez múlt éjjel nagy eső volt virradtig, és nappal is mindinkább esett; de délután s előtt is valamivel havazott igen elannyira, hogy jól ellepte volna az földet. Mivel az urak is inkább mind elmennek holnap, így én is készülgettem, *Kendeffi Pál* uramtól urunk asztalnokjától lovat is vevén. (Széljegyzet: „Ez múlt éjjel virradta felé derecske is volt.“)

November.

I. Hettő. Minekelötte *Bessenyei* vagy *Fajgel* ur be ment is az étekfogó *Turzai* küldetvén be; együtt akarván *Ketzer* urammal jární míg az portára való expeditiókat ő kegyelme véghezvitte, és az franczia szállására lementem s vele feljövén udvarhoz beszélhettem, dél vetett ki belőle, és így csak délután indulhatván s úgy is majd későcskén, egy kevésbé az fejedelmet kísérvén ki vadászni, nóha alkonyodván, de Istennek hála kár nélkül érkezhettem Színye nevű magyar faluba éjszakára. Eső ugyan nem vere bennünket, mivel ma nappal nem is volt; de felettébb való sáros útunk levén, ez múlt éjjel is esvén nem csuda hogy sár van. *Teleki* uramtól is nóha elbúcsúztam, de ő kegyelme Dézsen hálván újabban beküldvén hozzá szolgálmat izeni Stryhez újabban kilenczszázig való ember érkezett volna az szegény magyarok segítségére, s eddig az táborra ki is jött volna.

2. Kedd. Jó reggel *Ketzer* urammal sőt még virradta előtt megindultam, és ebédre Salamon nevű oláhfaluba érkezvén, délig száraz idő lőn, de délután megesősedvén, Istennek hála mégis nappal érkezhettem Udvarhelyre; az hol mégis az végbeli katonákat, tíz lovas zászló alól egyet egyet, és *Szuha*i uramat helyben találtam. Kik is, ennyi várakozások utánam nehezen esvén, obtestálának menjek ígéretim szerint, mivel ők is várnak, az végbeliek közzé. Halasztottam az választ gondolkodásra s holnapra. Ez éjjel Udvarhelyen hálván vacsora után is feles dolgaimhoz láttam, rövid időm lévén az dispositiókra. (Széljegyzet: „Ez éjjel igen nagy dér volt.“)

3. Szerda. *Ketzer* uram alig várván, hogy feleségét, gyermekit láthassa Csehben, alig tudám csak kevés ideig való beszédre is megtartóztatni. Mindazonáltal magam is az múlt éjjel sokat gondolkozván, és felesed disputálván is pro et contra, jobbnak tanáltam Isten kegyelméből sokszori ígíretemet, és mások de kivált nemzetem előtt való aestimatiómat perpendálván csakugyan kimenjek az végbeliek közzé. Kihez képest *Szuha*i követársaival expediálván, és csak kettőt hagyván meg benne, *Baranovski* uramat is véllek pro majori certitudine ipsorum elküldtettem, levelet is írván az végbelieknek. Azonban szinte vacsora tájban érkezének újabb mezei katonák 150-nen magokkal *Vesselényi Pál* uramtól az francziai hadak táborárúl, levelet küldvén általok generalis ur, kiben nem csak láttat, de gondolván, hogy már végbeli uraimékkal útban is vagyok, adja tetszését merre continuáljam az tábor felé való útamat. Az egész múlt éjszaka mind esett az eső; az vizek valóban áradnak; nappal sokaig hó is esett, de az is esőre változván,

egész estig szapora eső követte. Isten csak adná már végét. Az táborról hozott leveleket pedig mivel közülök az végbelieknek szóló is volt, *Szuhai* uramék után virradtig küldtettem. (Széljegyzet: „Dér az éjszaka nagy volt.“)

4. Csőtörtők. Isten jóvoltából két három nap múlva én is már kifelé indulván, *Szuhai* és *Baranovski* uramék által is azt izenvén az végbelieknek szombaton megindulok, és Kémerre jönnek előmbé ő kegyelmek közzül, — minden tábori készültem s lovaim Csehben lévén ebédután oda mentem, és az mint lehetett ma is kétfelé kapván rakosgattam, készülgettem. Isten tudja csak egyedül micsoda alkalmatlan útunk leszen, az éjjel is ma is szakasztonként esvén az eső. Úgy látom ökres szekereimet csak el kell hagynom, és csak az 4 lovas szekérrel indulhatok, hintót sem vihetvén az nagy sarokra nézve.

5. Píntek. Jó reggel felköltem sok irogatásom lévén, és mind az fejedelemnek s mind *Teleki* uramnak holnapi indulásomat megírván, hogy indulásom napja az ellenség előtt inkább meg ne tudódjék mind- eddig titokban tartatott. Délig ben készülgettem ugyan, és ma szenti napom is lévén ebéden mulattam, estvefelé is derekasabban; kapuzárás után pedig az szekereimet rakattattam. Aprón ma is esett az eső, az múlt éjjel pedig derekasan. Isten szánna meg bennünket s fordítaná jobbra az idők járását.

6. Szombat. Az múlt éjjel keveset aluttam alig várván elindulhassak. Virradta előtt jóval kelvén fel magam is az szekerek rakattatását elvégeztetvén, csak elhülék belé látom *Baranovski* uramat visszatért; kitül is kérdezőskedvén referálja, midőn már Kémeren túl Margita felé mentek volna az somlyai kapi-

tány *Olasz Ferencz* harmincz katonával visszahozatta őket mind az végbeliekkel együtt hogy már oly okon, az végház mellől híre nélkül miért mentenek el; instructiója tartja az olyakat visszahozassa. És így remora esvén az dologban s az praefigált terminusra az végbeliek sem jöhetvén Kémerre előmbé, azért jött vissza *Baranovski* ur tudhassam az dolgot; *Szuhai* is intimálván általa jobb volna már így esvén az dolog egy kevésbé még subsistálnom. Melyhez képest újabban beszélgetvén ez intervenientiára nézve becsületes emberekkel, tetszett mindnyájunknak az lovas szekereimet is mind elhagyjam, és csak szekeres lovakkal s az élésre nézve az konyhakocsimmal induljak, és abba 10 lovat fogassak; ez ily ratiókra nézve tudniillik, hogy már az végbeliek sem jöhetnek előmbé későn menvén oda az végbeliek közzé expediáltatott ember, s azok nélkül járni azon az földön félelmes; az utak is pedig rettenetes sárosak, alkalmatlanok lévén, lovakon ember könnyebben s többet mehet. És így Isten kegyelméből becsületemre, megtartására nézve úgy is kiindulásomat csak deliberálván magamban falatoztam kevésbé. Azalatt érkezék *Farkas Fábán* uram is Kövából, ki is az magyar nemzettől expediáltatott az váradi passához Solyon“ (tán Szolyva) „mellett való táborokról. Sokat beszélvén ő kegyelmével, és *Farkas Fábán* urammal együtt járván ugyan az végbeliekhez expediáltatott magyarok követjei *Bige György*, *Haraszi János* és *Szőcs Tamás* hadnagyok. Isten jóvoltából én csak elindulék, *Farkas Fábán* uramék pedig Hadad felé; és éjszákára érkeztem Diósodra nóha már ugyan sötéttel, felettébb való sáros, és gonosz utak lévén. Ma homá-

lyos idő volt ugyan, de eső nem esett; az éjjel pedig többire mind esett.

7. Vasárnap. *Lartnius* uramat is utánnam hivatván Karkóbúl, Isten panaszúl ne vegye jó reggel communicáltam. Mely ceremóniát is elvégeztetvén Diósodról is megindultam, és Isten jóvoltából egyhuzomban mentem Kémer nevű magyar faluba napszállat előtt érkezvén oda. Ma mégis valamivel jobb útunk lön. — Diósodra jöttek hozzám az Somlyón megtelepedett magyar bujdosó atyafiakban is, értekezvén menetelem és hálólhelyem felől; de Kémerre senki közzülök nem érkezett; hanem Ballán szállván meg egynehányad magammal, és ott falatozván, az többi s lovak pedig egyhuzomban Kémerre. *Csanádi János* uram akadván reám együtt jár velem. Az éjjel nem volt eső, hanem nappal is szép tiszta idő volt. Csak már Isten tovább is szánna meg bennünket, és szolgálatna tiszta időket ő Szent Felsége.

8. Hefő. Jó reggel megindulék, és útamban szé-
nák között az lovak kedvéért megszállván keveset ettem és jó tüzeket rakatván ott érének *Bige* uramék is; de *Farkas Fábán* ur Somlyó felé menvén ő kegyelmektől elmarada. Igen nehéz és sáros útunk lön ma is, éjszakára azért Margitára verdődénk elég jókor is szállhatván meg, és *Zákány, Pap Israel, Szuhai István* uramékat is ott tanálván helyben, mivel tegnap írtam ő kegyelmeknek várjanak meg. Itt sem hallhatánk semmi újabbat az végbeliek felől, közzülök való sem lévén itt e tájon senki. Istennek hála ma az nap szépen és tisztán szolgálá; hanem estve felé esővel elegyes hó (kezdet) esni.

9. Kedd. Sok tanácskozásunk, és beszélgetésünk után jobbnak, és alkalmasabbnak tanálók nem hall-

latván semmi bizonyos híreket az végbelieknek is, én az Berettyón innen járjak Várad felé mindaddig, míg vagy bizonyosabbat érthetek, vagy pedig az végbeliekkel magamat conjungálhatom. Az három rendbeli végbeli uraimékhoz expedíalt követek pedig, úgy mint az fejedelem részirül *Zákány István* és *Pap Israel* uramék, az lengyel táborral levő magyarok részerül pedig *Bige* uraimék, az én részemről *Szuhai István* uram az mellette valókkal siessenek mentül jobban utánnok. És így ő kegyelmek jó reggel, s én pedig az velem levőkkel füröstökem után indulván meg délután hamar érkeztem háló helyre Micskére, s ott is háltam; havas idő is lévén, nagy sarok is vannak; mindazáltal estvefelé ma is megállta az hó. Az múlt éjjel azért sokat esett, és reggelig bokáig való volt.

10. Szerda. Isten kegyelmébül Micskérül is füröstököm után indulván meg egyhuzomban jöttem Szalárdra. Szép tiszta napunk lön estig; az út igen nehéz, az tegnapi hó is nagy részt elolvadván, és szakadékos, ingoványos helyeken is kelle jőnünk. Jó reggel Váradra az passának irt leveletem is itt micskei embertül küldém el, még is hogy legyen hírével birodalmába való bejövetelem. Szalárdon is jó idein szállhatván meg irtam innen hírek tudásáért mind Kis-Marjába s mind Debreczenbe. Az múlt éjjel kicsiny derecske is volt.

11. Csütörtök. Kis-Marjában járt emberem ez múlt éjjel megtérván, referálja az ember még ott voltának *Zákány* uramék. Azonban *Szuhai István* ur ugyan onnan irt levelét is vettem, kiben írja az végbeliek Csegénél bizonyosan általmentek volna az Tiszán, és az lengyel táborral expedíalt portára küldött hatodfélszáz muskatérossal, magyarral meg-

egyeztvén Enyiczke táján az németekkel megharcoltak volna s nevezetes győzelemmel járván az mieink, többen az mi magyarinkban harmincznál el nem estek volna; és így lévén ő kegyelmek már *Pap Israelékkal* sietnek utánnok bizonyos híreket hallván; nekem pedig javallják, hogy míg már az végbeliekkel magamat conjungálhatom s onnét is bizonyos informatióm jöhet quartélyozzam az Körös mellett. Ez napot egészen itt Szalárdon töltém mind az lovaim megnyugtatóására, mind Váradról az passának és mutavellinek irt leveleimre való választételekre nézve, mivel Biharnak s több Várad körül való derekasabb városoknak mutavelli parancsol. Az múlt éjjel esőske de kicsiny ideig tartó esett újabban, és nappal is valami kevés; az hó egészen elolvadván nagyobb sarkat csinála.

12. Píntek. Elsőbben füröstökömezvén mintegy ebéd tájban indulék meg Szalárdról is, és egyvégben mentem Csatárra, nem igen messze lévén nagy időn szállhattam meg. Sem az passától sem mutavellitől nem jöve semmi válaszem. Ma napestig igen szép tiszta meleg nyári nap lön; az múlt éjjel sem lévén eső.

13. Szombat. Ebédet itt Csatáron ettem gondolván Váradról jöhet tudósításom; de válasz nélkül jöven meg embereim, és elménkben tartván azt is, ha valahogy az bihariak be nem bocsátanának bennünket Váradra *Radics* uramat az passához ajándékkal expedálám. Magam pedig Csatárról délután sokkal indulván meg Biharra szállék éjszakára az velem levőkkel, egyébiránt is jó szívvvel fogadván bennünket az lakósok. Ma is gyönyörűséges szép meleg nap lön; és az múlt éjjel is tiszta idő, de igen nagy szél volt.

14. Vasárnap. Az Isteniszolgálatért is, és hogy *Radics* uram is Váradról megjöhessen, ez napot egészen Biharon töltém. Azonban estvefelé érkezék jó válasszal *Radics* uram is, szabados járásomat kelésemet, késésemet engedvén birtokában való földön mindenütt valahol akarnám az váradi passa. Reggeli praedikációra felmenék az bihari templomba is. Igen szép meleg idő lévén ma is; és az múlt éjjel is csendes, és tiszta lőn.

15. Hétfő. Lovaim hogy jobban megnyughassanak ez napot itt töltém; kihivatván Püspökiből *Farkas Fábián* uramat is beszélgetés kedvéért. Ki is referálja megadván az váradi passának az fővezér levelét nagy engedelmességgel vette, és hogy azonkívül is jött volna parancsolatja az magyarok oltalmazása iránt maga is mondotta. Inkább javallván azért, mivel Isten egymásután két izben is az bujdosó magyaroknak ellenségeken szép győzedelmet adott, hogy mind az egri, tömösvári és váradi passák szakasztának inkább az törökökben az magyarok segítségére, s mivel pedig az mostani jenei passa deputáltott az portától az magyarok mellett szerdárul, és az most míg az kameniczi passa Budára érkeznék locumtenensnek rendeltetett, tehát urunk ő nagysága is elküldvén hozzája, míg ezen dolgokrul választ Erdélyből vehet *Farkas Fábián* ur, addig már Püspökiben várakozik. Istennek hála ma is hasonló szép idő volt mint tegnap; szivódnak is már az utak. Csak már Isten tovább is adna jó időket.

16. Kedd. Jó reggel Isten kegyelméből Biharrul is elindulék. Elsőbben azért füröstökömezvén egy-
végben mentem háló helyre Keresztesre; Váradhoz közel járván szépen minden épületit kiláthattam; és

Kereszteshez közel nyúlászván mutavelli is vagy 16 törökkel, szemben voltam vele az mezőben. Keresztesre is nagy időn érkeztem; az hová vacsora előtt érkezének Kővárból *Horváth Márton*, *Szenczi István* s *Gombos Ferencz* uraimék mintegy 19 lóval. Reggel katonákért is elküldettem vagy 11 lovast, és tegnap Debreczenbe is ha kikkel szaporodhatnánk. *Szenczi* uramék hozta levelekre való választételekkel töltém aztán egész estig az időt. Jöve levelem Ványárról is *Úri István* szendrei kapitány uramtól, ki is az Tiszán-túl lött harc helyéről jött vissza az elesett magyar testekkel. Szegény *Afra Péter* is *Szolai Andrással* elveszván nem kicsiny kárunk benne. De az két emberen kívül az egynihányka közlegény katonánál több nem esvén el; az németekben pedig, csak az mint az harc után hirtelen kitanulhatták is, 400 százig való veszett el. Az végbeliek az Tiszán túl quartélyoznak oda vívén *Szuha*i uraimék is az én levelemet. Istennek hála ma is szép tiszta napunk lön. Az egynihánynapi tiszta, és meleg idők után csak már is alkalmasint kiszáradtak az utak; éjjeleken is csendes idők járván.

17. Szerda. Keresztesről is füröstökem után indulván Isten kegyelméből délután hamar érkeztem Bereg-Böszörménybe. Expediálván újabban is az végbeliekhez *Rádics András* uramat is minekelötte elindultam volna, reménykedvén nekik tovább is siettesék az velem való megegyezést, és aztán az munkához való fogást, és nem győzhetvén várni *Szuha*i uraimék tőle való megtérését. Istennek hála valóban jól szolgálnak az idők, mert ma is igen szép meleg és tiszta nap lön; és az múlt éjjel is csendes időnk lön.

18. Csötörtők. Az temporizálás kedvéért ma nap-estig itt lök; az tegnapihoz hasonló szép nap lévén ma is, és az éjszaka is. Azonban ebéd felett hozák *Farkas Fábián* uram levelét Püspökibül; kibül kiteszik az váradi passa ő kegyelme által intimáltatja, sőt ugyan izenve izeni nekem, az hajdúvárosok elrontására ha kívántatik örömet ad török segítséget, azért az végbeliekkel együtt nyuljak hozzá. Egyéb-iránt csak azt várja, hogy az hold újsága feltessék, de nálunk nélkül is elköveti, úgy hogy 29 megindulhatván 30 praesentis általessék az dolgon. Kihez képest én újabban postát bocsáték *Radics* ur után jelentse meg ezt is az végbelieknek; és más embert is küldettem Debreczenbe *Budaeus* uramhoz, ő kegyelmére bizván tentálja meg szómmal az böszörményieket, egyébiránt ha szép szerint az magyarokhoz nem állanak, magok legyenek az magok veszedelmének okai. Már ezekben Isten az dolgokat s emberek elméjit mely felé vezérli, áll az ő szent titkában. Ma olyan hírünk is kezde hallatni, hogy az végbeliek nem csak vissza általjöttek volna az Tiszán, de már Kardszagújszállás táján is volna már némely része, és ott az több falukon.

19. Píntek. Jó reggel felkelvén dolgaimhoz, és aprólékos írásimhoz láttam, és reggel füröstökömezvén megindulék, és délután igen hamar érkeztem Harsányba, jövet Keresztszeg pusztá *Csáki* familia várát is megtekintvén, az velem járó mezei katonákat ugyan Keresztszegen az faluban hagyván quartélyban. Azonban midőn csak holnapra vagy holnaputánra várom vala *Radics* uramat az végbeliek közül, estvefelé elérkezék *Szuhai* urammal együtt; elől tanálván *Szuhai* uramat csak visszatérítette, nem ki-

vántatván az végbeliek közzé való menetele, csak leveleimet küldette meg ő kegyelmeknek; és nóha ma nem is, de holnap specialis követek érkezik hozzám végbeli uraiméknak, de most is azt izenik *Szuhai* uramtúl, hogy Isten kegyelméből nem csak visszajöttek az Tiszán, de az tegnapi hírhez képest már is nagy része Kardszagújszállás tájékára érkezett, és az Sárrejte felé igyekeztén nyomulni, én velem is ott valahol kívánnak megegyezni; és tovább is elsőbben az dolgokról velem beszélvén, determinálván, az közjában tovább is azt igyekeznek ő kegyelmek elkövetni, az mi legjobb leszen. Melyre is segítjen Isten Szent Fiáért mindnyájunkat. Az minapi hírhez képest nem 16-ton veszték el az Tiszán túl való harczon, de az két ember *Afra Péter* és *Szolai Andráson* kívül több három katonánál az harczon el nem esett, hanem van ugyan egynehány sebes, de az is gyógyulható. Az németekben pedig négyszázon felül jóval veszték el az Tisza partján, Lúcz és Kösmete, (tán Kesznyéten) „között lévén az harc, sok veszett az vízben is elannyira, hogy csak egy is közülök el nem szaladhatott, csak nagyságos urat is 17, és 3 grófot vesztvén el, elevenen 32 németet karóztattak fel végbeli uraim. Mindezekért áldassék Istennek az ő szent neve, ki az erőtlenek által is véghez viszi az maga dicsőségét. Mai napon igen szép időnk lön; valóban ki is szikkadtak már az utak; éjszakákon meleg idők és csendesek szolgálván.

20. Szombat. Az váradi passa izenetiről, és az végbeliek utóbbi resolútiójokról s hollétekről tudosítván az fejedelmet és Teleki uramat is, több egyéb írogatásim is voltak, és ez napot lovaím kedvéért is itt töltém. Istennek hála gondolkodásunkon kívül jár-

nak az idők, és nóha reggel esőre áll vala az idő, de tiszta és sütős meleg idő lön; hasonlóképpen az éjjel is nem volt hideg sem eső. Estvefelé érkezének az végbeliek között újabban *Mikolai Boldizsár*, *Bige György*, *Daróczi* és *Haraszi* uraimék, kik is már velem járnak; de követjek az végbelieknek hozzám még hátra nagyon.

21. Vasárnap. Az Isteniszolgálat kedvéért ez napot is Harsányban töltém. Isten kegyelméből ez éjjel sem lön semmi alkalmatlan idő, nappal pedig szép tiszta meleg lön; reggel az városi templomban, s este az szállásomon hallgatván praedikációt.

22. Hétfő. Jó reggel ettem füröstökömet, és aztán Harsányból is elindulék, és egyvégben mentem éjszakára Sasra, az hová is nagy időn érkeztem délután. Semmi bizonyost nem hallhatván melyik faluban való létek felől az végbelieknek, sem még emberek az conjunctionnak hol meglétérül hozzám nem érkezhetvén nem kevésbé törődöm rajta. Elküldtem innen tudakozódni felőlek mind Zsákára s mind szolgálmat Újfaluba. Vacsora felett jöve oly hírem is, tegnapelőtt bizonyosan hajtotta el az váradi török az böszörményi hajdúvárosi marhát, rabul is vivén egy embert. Azonban jött olyan tudósításom is Debreczenből Kassa táján az mieinknek újabban nagy harcok, és következett szép győzedelmek lett volna, ki is két három nap múlva jobban elhíresedik. Adná Isten Szent Fiáért lenne igaz. Ez éjjel kezdett vala paraholni, de feltisztulván mind éjjel nappal igen szép időnk volt.

23. Kedd. Jó reggel füröstökömezvén éjszakára csak Váncsodra mentem. Jó tiszta időnk lön ma is. Estvefelé elérkezének az végbeli követek is, kik is

köszöntvén az végbeliek nevével javallják csötörtökön az derecskei malom mellett való megegyezésemet, egyébiránt ha távolabb lettem volna csak pénteken tartották volna alkalmasabbnak. És így én mindjárt írtam ő kegyelmeknek az csötörtöki conjunctió felől; az követeket is vacsoraután elbocsátván. Úgy látom az Kassa táján való harcban semmi sincsen. Az elmúlt éjjel is csendes idő lön.

24. Szerda. Ebédet Váncsodon evén, ebédután elindulék, és Bocs,, (tán Bojt) "nevű falunál száz mezei lovassal is megegyezvén, éjjelre mentem Berettyó-Újfaluba; az hol is *Kardos Pál* nevű végbeli gyalog hadnagy háromszáz hajdúja lévén kijöttek előmbe, és lötetéssel tisztességemet megadván éjszakára maga is bejöve az gyalog kapitány *Pap Israel* uram ötszázad magával. És így mai napon nyolczszázig való hajdúval conjungálván magamat holnap ha Isten engedi az lovas hadakkal. Ez nap is szépen szolgál. Az szendrei kapitány is *Úri István* ur néhányad magával ben lévén, és ő kegyelme is előmbe kijövéen vacsorán felesen voltak nálam az lovas és gyalog tisztekben és egyéb főbb legényekben.

25. Csötörtök. Midőn már Isten jóvoltából Újfaluból is kiakarok vala menni érkezék *Tályai* uram onodi hadak kapitánya levele, kiben írja még ma módjok semmiképpen nem volna az derecskei malomhoz való érkezéshez, hanem halasszam holnapra. Kihez képest írtam ő kegyelmének, míg már az hadak holnapig összegyülekezhetnek jöjen be maga az tisztekkel hozzám, addig is beszélgethetünk. Az mint-hogy estvére be is jöttek Újfaluba ő kegyelmek, de az szembenlélt, beszélgetést halasztottuk holnapra. Ma is szép s jó időnk lön Istennek hála, és az múlt

éjjel is. És ebéden s vacsorán is feles emberséges emberek s vitézek voltak nálam.

26. Píntek. Jó reggel egybegyűlvén az onodi és szendrei lovas és gyalog tisztek utánnok való főbb legénnyel egynehánnyal együtt, és az melletten levő becsületes emberek is, sok egymás között való beszélgetésünk után végeztük közönséges akaratból még ma az hajdúság takarodjék Derecskére, *Tályai* uram is pedig kimenvén az tisztekkel igyekezzenek úgy előhozni az hadakat, holnap jó reggel lehessen meg velem való conjunctiójok, és éjszakára Decreczenbe mehessünk; innen is pedig mindjárt expediáljuk *Horog*, (pár név kimaradt) “végbeli hadnagyokat, és részemről *Radics András* uramat is Debreczenbe, ott lakós emberek által tentálják meg az bőszőrményi hajdúkat, és ha hol semmit nem cselekesznek, az váradra passa intimatiója szerint törökért elküldjünk, és tüzzel vassal rajtok légyünk az bőszőrményieken. Magam pedig csak helyben legyek ma, és holnap virradta előtt induljak az derecskei malomhoz. Melyek is mind így menvén véghez Istennek hála szép időlön ma is s az éjszaka is. Ebéden és vacsorán ma is felesen voltak nálam.

27. Szombat. Éjfélután mindjárt felkelvén virradta előtt mindjárt kiindulék, s nóha tegnap az onodi kapitánytól jött oly hírem is az német általköltöződnék az Tiszán, azért még keveset subsistálnék, de avval nem gondolván, és tegnapi végezésemhez tartván magamat mind *Tályai* uramnak írtam felöle s mind magam ugyancsak kimentem és elsőbben is az szendrei hadakkal, azután az onodiakkal is conjungálván az derecskei malomnál magamat. Oda újabban érkezék debreczeni bíró embere, és *Horog* uraimék

Debreczenbül való tudósítások, *Kopp* bizonyosan *Bar-kóczival* által jöttek volna az Tiszán, és Kállóba szállottak volna, bizonyítván azon hirt *Pap Israel* uram is, ki is ezen hírhez képest már az maga gyalogját Diószeg felé is indította. És így abban mulék az Debreczenbe való menetel felől lött dispositio. Hanem sok tanácskozások után az tisztek és többek is sokan végeztek azt, kétfelé is menjen posta nyelvet kapni; magunk pedig az lovas hadakkal éjszakára menjünk az pocsaji híd mellett való mezőbe, s ott szálljunk táborba, *Pap Israel* ur pedig az hajdúkkal míg újabb tudósításunkat vészi légyen Diószegen. És így menvén véghez az dolgok effectusba is. Az mezőben az malom mellett az tiszteket mind, és az előbbkelő utánok való legényeket felesen megvendégelvén, onnan is elindulánk; és késő lévén az idő hogy idejébben telepedhessenek le az hadak csak az konyári mezőben szállánk meg az szénák között. Ma napestig szép időnk lőn, hanem estvefelé kezde szaporán esni az eső; az múlt éjjel pedig tiszta idő lőn.

28. Vasárnap. Az múlt éjjel szaporán, és sokat is esett. Jöve hírem az mi táborunkról is Károlyhoz közel érkeztek volna; jövéen jöttek némelyek követésbe is hozzánk. Virradva megindulánk, és nagy időn az pocsaji híd mellé szállván táborba ez nap itt is hálánk meg. Azonban előnkbe érkezvén táborunkról jött követek *Monai* és *Györkei* uraimék, és letelepedvén referálták is követségeket siettetvén velünk való conjunctiójokat, és már Nagy-Bányán is hagyván az tábort. Kinek is meglételével az vitézlkő rendben sok zsibongás, kiáltozás volt elannyira, hogy kétfelé szakadtak, az onodiak quartélyokba való visszamenetelre, az szendreiek pedig az conjunctióra, velem

való eljövételre resolválván magokat. Mindazáltal addig csinálván elméjeket s fáradván meg is közötök ma mind eljönek. És ez nap így telék el. Egyéb-iránt is nappal szép tiszta idő lévén.

29. Hétfő. Ez múlt éjjel sok írást végezék el, Erdélybe írván sokat, és Váradra is. *Mikolai* uramat, két onodi és szendrei emberséges embert török segítségért, és az táborra is *Csanádi* s *Bigé* uraimékat azzal, hogy mi is megyünk expediálván. Ez éjjel sok eső esett. Reggel táborostúl mi is megindulánk, és egyvégben mentünk Bagamér-ra az szendrei hadakkal, az onodi hadak pedig Nagy-Létán szállván, és kétszázad magokkal meg is szaporodván. Ma nap-estig többire esős, és hives időnk lön. Az tábornak bizonyosan Daróczhoz való érkezését hallottuk.

30. Kedd. Ez napot az szendrei hadakkal itt Bagaméron töltöttem, az onodiak is pedig Nagy-Létán. Ma nem volt eső; de az éjjel sokat esett. Estvefelé *Mikolai* uraimék is megtérének biztatván bennünket bizonyos török segítséggel, és hogy az váradi passza igéreti szerint ma indulnának meg. Jöve olyan hírünk is az másik tábor ez éjjelre Mihályfalvára szándékoznék háló helyre holnapra, kivel való megegyezésünket Isten ő Szent Felsége hova hamarébb megengedje. Érkezének hozzánk az somlyai atyafiak is *Fái* s *Balkó* uraimék vagy 40 lóval.

December.

1. Szerda. Jó reggel érkezvén *Vesselényi Pál* ur levele, kiben írja az múlt éjjel Körtvélyesen háltak volna, és az tegnapi hírhez képest ma táborba ugyan Mihályfalva mellé igyekeznének szállani,

és nekünk is ott kívánják megegyezésünket. Így Isten jóvoltából Nagy-Létárúl az onodi seregek is elérkezvén megindulánk, és az francziai s magyar táborral is nagy időn szép rendben s rendelt seregekkel conjungálánk magunkat, mindkét részről nagy örömmel menvén véghez az dolog, és *Vesselényi László* uram is köztök lévén; táborba ugyancsak Mihályfalva mellett szállánk meg közönségesen. Délig tiszta idő lön; délután pedig igen szaporán esett egész estig.

2. Csütörtök. Jó idein indulván meg táborostúl déltájban vagy utánna hamar szállánk meg Vámos-Péres pusztá hajdúváros mellett. Az múlt egész éjjel inkább mind esvén az eső, reggeltől fogvást pedig annál szaporábban az hó nagy fergeteggel. Ez napot nem kicsiny alkalmatlansággal igen nagy, és hideg szél is lévén tölthetém el; de azt könnyen kell szenvednünk.

3. Péntek. Az múlt éjjel képtelen hideg, és igen nagy dér lön úgyannyira, hogy elig várhatta ember az virradtát. Jó reggel megindult az tábor, és mivel közönségesen is Böszörményen akarnánk általesni Téglás s Hadrász között igyekezék szállani. De én bizonyos dolgaimra nézve *Vesselényi László* urammal bementem Debreczenbe, az hová is idein érkeztem. Ma is igen szeles hideg idő volt, és egyeránt fagyott is; estve apránként az hó is (esett).

4. Szombat. Az tisztekben felesen gyülekezvén be az városba, s nevezetszerint pedig *Szőcs János* s *Harsányi György* mezei kapitányok, ebéden sokan voltak nálam; és mivel *Vesselényi Pál* uram azt írja az mai napot az tegnapi megszálló helyén Téglásnál tölti el még az tábor, így én is még ma ben tartózo-

kodtam. Ma Istennek hála szép idő volt, de hives; az múlt éjjel pedig dér is volt.

5. Vasárnap. Az kapitányok alkalmatosságával ezer emberül több takarodván be Debreczenbe, jó reggel megindultam Téglás felé az kit lehetett kívén magammal az katonákban. Azonban Böszörmény alá való indulását hallván az tábornak, én is arrafelé tértem, de még az tábort ott nem tanáltam Böszörmény alá érkezve. Hanem voltak ugyan szemben az velem lévőben *Nagyszegi Gáborral*, hivott is hűtre, de velle szembelelni nem akarván míg az többivel meg nem egyezem. Kevés idő múlva érkezék az tábor is, kivel való megegyezésünkkel kihivatván három rendben is az böszörményiekben tractába indulánk velek, és virradtig engedvén respiriumot végtére nékiek, az tábor az gyümölcses kertekben szállott meg. Egyéb-iránt is igen hideg lévén napestig is, s az éjjel pedig annyira fagyván, hogy elbirhassa az lovat az sár.

6. Hefő. Az múlt éjjel kiküldték kívánságokat az böszörményiek, kikre rendesen replikáltunk is, de újabb assecuratiót kívánván közönségesen az nemzet-től is abban telék reggel alkalmas idő; kit is megadatván nekiek egész csaknem délig vonódék az idő, s még is órát kértek magoknak. Értvén pedig bizonyosan azt is, hogy *Kopp* táborostúl általjött az Tiszán, és tegnap Eszlár nevű faluba szállott, félvén non putaremtül is, és az hajdúknak is hamisságokat experialván, Isten kegyelmébül rendelt seregekkel, gyalogokkal, és három taraczkkal is Böszörménynek ostromnak nekimentünk; de rendetlenül, és az árkok be nem töltésével menvén véghez az ostrom, re infecta, és soknak elesésével, egy francia tisztnek elfogásával térénk meg táborhelyünkre. Ma is nap-

estig igen hideg lőn, az múlt éjjel is; de kevés hó is esett.

7. Kedd. Jó reggel felköltem beszélgetvén generalis urammal s több tisztekkel az dolgokrúl. Azonban az mely porta Eszlár felé ment vala ez éjjel az egy trombitását fogván el *Koppnak*, ki is levelekkel jött volna az francziai generalishoz, visszabocsáttatott; beszéli azt is, mégis Eszlárnál volna az német tábor. Ma napestig havas eső esvén nem kicsiny alkalmatlansággal voltunk; az múlt éjjel is pedig nagy dér volt. Az éjszakának nagy részét ezen dolgok felett való beszélgetésben töltvén el.

8. Szerda. Közönségesen megegyezvén rajta az múlt éjjel, éjfél után hamar táborostúl megindulánk, még tegnap küldvén el Mike-Pércs felé az gyalogságot, szekereinket, és *Vesselényi László* gróf uramat is, és virradta előtt vagy kétórával érkezvén az tábor az debreczeni kertekhez, míg az szállásokat eloszthatták, az gyaloghadak is elérkeztek, s az lovas hadakkal rendesen beszállhattak, majd estvefelé volt; mindazáltal Isten kegyelméből kár nélkül szállhatánk be; *Koppnak* még is Eszlárnál való létét hozván. Egy kis eső esett nappal, de éjjel hives éjszakánk lőn.

9. Csütörtök. Tegnap estvefelé szállhatván be, ma igazítottuk el az szállások dolgát, és egyebeket is; feles írásaim voltak Erdélybe s máshova is. Ez éjjel hives idő volt, de nappal nyájasra fordúlt.

10. Péntek. Jó reggel törökök érkeztek Váradról követségbe többel száz lónál. Kihez, és egyéb conferentiákhoz képest is *Vesselényi Pál* uram szállására gyülekezvén az nemesség, és vitézlő rend tisztjei, és én is *Vesselényi László* urammal, és az fran-

cziai főbb tisztek is, mindnyájunk jelenlétében lévén az törököknek audientiájok; az váradi passa nekem, *Vesselényi László* uramnak, és az két generalisnak ajándékokat is küldvén. Követségek csak köszöntésből állott, kérvén Isten beszállitván bennünket Debreczenbe bánjunk szépen az szegénységgel. Azonban az francziai főbb tisztek, király képe, az generalison kívül némely magyar kapitányok, s az törökök között is elébb valók, követek ebéden nálam lévén vigan mulattunk. Napestig tartó nagy eső lévén fakadozni kezd az városon az sár; az éjjel is lágy idő lévén.

11. Szombat. Ma is felgyülekezünk az *Vesselényi Pál* ur szállására. Azonban az törökök is feljövének mondván az éjjel érkezett az váradi passátul levelek, kiben írja Debreczenből kimenjünk; de reménykedvén, és hogy az abrakot, bor „(egý szó hiányzik)“ megtiltják azzal biztatván, csak elmenének. Én ebéden *Vesselényi Pál* uramnál voltam; vacsorán *Vesselényi László* uramhoz mentem. Ma még sem eső se dér annyira neki (?) az idő; de igen felfakadozott az sár lágy lévén az idő.

12. Vasárnap. Praedikátiót az magam szállásán hallgattam. Azonban ebédelőtt mind *Forvaldhoz* s mind *Vesselényi László* uramhoz elmentem derék dolgokról is lévén conferentiánk. Hátramaradt részét ezen napnak írásban s beszélgetésben töltvén el, készítvén az elmaradt leveleket. Azonban hozák közhírül *Koppnak* Eszlárrúl az német táborral való indulását, és Böszörmény felé való nyomulását. Ma tiszta idő volt; az múlt éjjel derecske is volt.

13. Hétfő. Jó reggel felkelvén, az magyarok közönségesen, és én is *Vesselényi László* urammal együvé

gyülekezvén az Vesselényi Pál uram szállására, az francziák között pedig csak az király képe *Forvald* ur, sokféle disceptatiók voltak hol az deputatio, hol az követségek, és egyéb privata dolgok aránt is; az mint hogy sokféle discursusok után engem választván az nemzet követnek az erdélyi fejedelemhez, én letudván magamról választattak *Farkas Fábián*, *Szalai Pál*, *Sulyok János* uraimék, és az végbeliek közül is ketten. Azonban két debreczeni ember, az ki az váradi passa levelével ment vala *Kopp*hoz bizonyosan beszélé, ma Eszlárról már megindulván Dorogon túl való mezőn hátra volna az német tábor. Kihez képest tanácsot tartván közönséges akarattól végezők, Debreczenből ki ne bontakozzunk Isten segítségiből feles haddal lévén, hanem jól muniálván az árkot, magunk is vigyázásban és készen lévén, ha az szükség úgy hozza, és nekünk való leszen harcoljunk meg vélle, s ha hol nem nekünk való leszen, várjuk az városba. És ezen deliberatióval oszlánk el, mely az francziáknak is tetszett. Ez napon nem lőn eső, lágy idő volt; az éjjel ugyan szapora esőnk lőn.

14. Kedd. Az német tábor jövetelire hogy bizonyosabbat tudhassanak mondani Erdélyben már mint válik az két részről az dolog, ma itt tartózkodának meg. Ebéden *Forvald* ur és némely francziák, s több becsületes emberek is voltak nálam mulatván is borozással keveset. Jöve hírünk az múlt éjjel Dorog mellett hált volna az tábor, és ma Bőszörményre érkezett. Kihez képest egynihányan az francziai generálshoz menvén végeztetett, éjfélután rendelt seregekben mind lovas s mind gyalog kimenjen, és holnap délig mezőben várjuk úgy hogy az szekereket s egyéb impedimentumokat is kivigyünk. Azonban va-

csorát even már éjszaka későn újabban hivatván generalis ur, s már is az tisztekben, és nemességben némelyeket ott tanálván beszélik, hogy elkellene mennünk *Kopp* és az német tábor előtt s tartanánk az ló száját Bihar vármegye felé; mert ha egyszer ezt az hadat szerencsétlétjük s veszteni tanáljuk, az haddal együtt magunkat, és ügyünket is elvesztjük, ehez több ratiót s példát is hozván némelyek. Azonban mind az tisztek, mind az nemesség és az francziai elébbkelő tisztek is apránként gyülekezvén, én *Vesselényi László* urammal s némely hadi tisztekkel csak azt javalljuk vala rendelt seregekben eleibe kimenjünk, némelyek az tegnapi végezés szerint hogy csak Debreczenben várjuk jó vigyázással. De *Vesselényi Pál* uram, és az tiszteknek s nemességnek is nagyobb része abban nyugodván meg csak kimenjünk előle, el nem bonthattuk egynihányan; hanem elvégezett dolog, az jövő éjjel mindenestül fogvást kiszálljunk előle, az gyalogság és szekerek pedig mindjárt induljanak; az minthogy mindjárt takarodtak is *Vesselényi László* urammal. Ma tiszta idő volt, és az múlt éjjel sem lőn semmi eső, nóha másként lágy idő lőn.

15. Szerda. Éjfélután csakhamar rendelt seregekkel kiindulánk, és egymásután ballagván az magyar mezei, és végbeli lovas seregek Konyárra szállottak, és én is *Vesselényi Pál* urammal; az gyalog hadak Újfalura, az francziai hadak pedig más két faluba. Reggel eső is kezde esni, azután hóval egyvelesen, végre estvefelé fel is tisztult. Sokat is beszélgetünk az mostani felfordúlt állapotokról.

16. (Csőtörtők.) Éjfélután mindjárt megindulánk Konyárról, az végbeliek pedig mentek igyenesen az

magok quartélya Ványa s Túr felé, nem akarván az generalis ur akaratjából is szorítani az biharvármegyei quartélyt, még tegnap expediáltatván *Farkas Fábián* ur az váradi passához az quartély végett. Virradta előtt vagy két órával érkezénk az pocsaji hídhoz. Én elunván az francziai hadak után való várakozást bementem Kis-Marjába füröstökömezni, az hol jól is aluván újabban kimentem, és az francziai tiszteket megvárván, és addig míg beszállottak az hadak Kis-Marjába én az nemesség zászlóival s generalis urammal Kerekibe szállottunk. Az tatárság Kis-Marja körül, az mezei hadak Kereki körül való falukba szállván meg, *Szőcs János* ur túl maradván az hídon az maga ezerivel vigyázás kedvéért. Későn sötétben érkezék *Farkas Fábián* ur is, kinek relatióját, nóha jóval jött, halasztottuk holnapra. Ma inkább mind esős idő volt, és az éjjel is.

17. Píntek. Hogy az hadak is valamit nyugodjanak, és az dolgokról s *Farkas Fábián* ur válaszáról is beszélgessünk, ez napot Kerekiben töltöttük, és mások is az magok quartélyában; reggel felgyülekeztünk *Vesselőnyi Pál* uramhoz, az hol is referálja *Farkas Fábián* ur az passa nemcsak szívesen excipialta, de minden jóval ígírvén magát, az francziai hadaknak is szabad quartélyt engedett az váradi szancsásságban „(egy szó hiányzik)“ az budai vezérhez (ki is ezután szerdárunk lészen) küldendő követiséget, assecurálván bennünket elég törököt ad segítségünkre Böszörmény elrontására. Azonban kétfelé is szükséges lévén az derék követség, *Farkas Fábián* ur az erdélyi uttúl elmarasztatott, és az budai útra deputáltatott *Bige György* urammal együtt; és így Erdélybe az fejedelemhez ő nagyságához *Szalai* nr me-

gyen be főkövetül adjungált társaival együtt. Ma nem lön eső, de egyébiránt valamint éjjel úgy nappal is lágy idő nagyon.

18. Szombat. Jól megvilágosodván, füröstökömet is even egynihányad magammal mentem Biharra, és *Vesselényi Pál* uram is hasonlóképpen, zászlóinkat igyenesen küldvén Püspökibe az lévőn elrendelt quartélyunk. Azonban Biharon mulatozván míg az franciai generalis az hadakkal elérkezhetett, újabban kimenvén eleikbe míg magok mindenestül fogvást beszállhattak, az tatárokat Bihar körül való falukba elrendelhatték, és mind kin s mind ben az generalis szállásán beszélhettünk, — nagy idő tölt benne. Azután éjszakára *Vesselényi Pál* urammal együtt én ugyancsak kimentem háltni Püspökibe *Szalai* uramékat elhagyván az Érdelyi útra. Az sok alkalmatlan idők miatt nagy sarok vannak, az utak nehezen javulhatnak. Ma is alkalmasint esett az havazó eső, és az múlt éjjel is.

19. Vasárnap. Az sok tekergés után Püspöki állandó quartélyunk lévőn alkalmasint megnyugodtam. Ez napot Isteniszolgálatban is töltvén inkább heveréssel töltöttem; és nóha eső ma is esett, de az múlt éjjel jó és tiszta idő lön.

20. Hétfő. Mát is csak bennüléssel s irogatással töltöttem inkább. Semmi hírünk nem is lévőn egyéb *Koppnak* Debreczen alá való érkezésénél, de be nem menván az városba az város alól Böszörménybe tért vissza. Ma nem volt eső, de éjjel nappal lágy idő lön. Ebéden *Vesselényi Pál* urnál voltam.

21. Kedd. Ez napot is hasonló formában töltén el mint az tegnapit, nem lévőn semmi újabb hírünk is. Az külső falukon levő quartélyok rendelésében mű-

lék el az nap. Egyébiránt időnk ma is az éjjel is eső nélkül való lön.

22. Szerda. Jó reggel felköltem, dolgaimhoz láttam. Azonban jöve hírünk is *Kopp* elszélesztette volna újabban összegyűjtett hadait Kállóba s Ecsedbe s más helyekre is, s maga visszament volna Kassára. Ebédre az francziai urakban hivattam által Biharrúl négyet[†], és *Vesselényi László* uramat is, kik is vígan mulatának nálam. *Szalai* urammal elküldvén valami lovaimért s holmi szükséges egyetmásomért szolgálmat, várnám már azokat is. Ma inkább mind esett az eső, és az múlt éjjel is kevéssé; de reggel igen nagy köd lön és tegnap is.

23. Csütörtök. *Farkas Fábián* ur el lévén ugyan intézve az budai követségre, de még el nem menvén holmi difficultások miatt, abban fáradoztam; s által esvén rajtok magam ebédután néhányad magammal régen hallván az váradi fürödőnek hírét arrafelé indultam, és éjszakára mentem Kér nevű magyar faluba többire mind inkább vervén bennünket az havas eső. *Pécsi* és *Fajgel* uramék is, kik is mióta Csehből kifelé indultam mellettem, és zászlóm alatt voltak, magok quartélyába Telegdre mentenek. Kér felé ment szinte váradi egyik kapú, és kerítése mellett mentem el az Körösön által. *Kopp* eloszlása ugyan verificáltatik.

24. Pntek. Sietvén vissza Püspökibe az holnap kezdendő áldott karácsoni ünnepnapoknak megülsére, az múlt éjjel keveset aluttam, és virradta előtt jóval nem csak felkelvén, de az fürödőhely felé meg is indulván szinte akkor világosodék jobban, hogy oda érkeztem; az hol is délig fürödvén, és *Vesselényi László* uram is ott érvén sokat beszélgettünk, s én

ugyan vacsora előtt jóval tértem vissza Püspökibe, már helyben tanálván Erdélyből hozott feles leveleket somlyai kapitány küldvén kezemhez. Ma nőha kedvetlen és havazásra álló idő lön, de sem nappal sem éjjel hó sem eső nem volt.

25. Szombat. Legyen áldott Istennek szent neve érette ez jelenvaló áldott karácson ünnepnapokat is engedte ő Szent Felsége türhető egészségben érnünk. Ma lágy idő lön, és az múlt éjjel is. Az förödés után nem szinte érezvén jól magamat ma fel sem öltöztem, praedikációk hallgatásában töltvén inkább az időt. Hírünk sem volt semmi derekas.

26. Vasárnap. Ez napot is csak bennüléssel, és olvasgatással töltém Istenünket szolgálván. Ma jó idő volt nem mint tegnap, és az múlt éjjel is kevésbé esett. Jöve hírünk *Koppnak* is Kassa felé való nyomulása felől, az gyalogját Kállóban és Böszörményben hagyván. *Farkas Fábián* uram is *Bige* urammal tegnap elindulának délután Buda felé. Ebéden Biharon voltam *Genegárral*, éjjelre megtértem.

27. Hétfő. Az elmúlt éjjel volt egy kis dér is. Magam itt püspökii quartélyomban voltam, tegnap is vevén Erdélyből hozott leveleket. Ebédig azokban való replicálásban töltöttem az időt. Ebéd felett érkezék látogatásomra az francziai generalis, és *Forvald* s *Klislen* uramék is, kik is visszamenvén Biharra, az közönséges dolgokról sok pro et contra való contro-versiáink lönek *Vesselényi Pál* ur szállásán; *Forvald* is elmaradván az francziáktúl. Ma nappal jó és csendes lágy időnk lön.

28. Kedd. Az múlt éjjel nagy dér volt, úgy hogy mindenütt elbirhassa az sár az embert, s néhutt az marhát is; nappal pedig szép tiszta és tavaszi forma

napunk lön. Mát is az Erdélybe expedíalandó levelek írásában töltöttem. *Koppnak* Kassa felé való visszamenését ugyan bizonyítják most is.

29. Szerda. Jó reggel felköltem, idein elvégezvén mindenféle leveleim írását, nóha ma reggel is jött újabb levelem Erdélyből; kiben is *Paskó Kristóf* az portára való beszökését, az székelység újabb motióját, Szent-Ágotán 24. Januarii leendő gyűlést bizonyítják. Az múlt éjjel igen nagy dér volt. Leveleimet somlyai katonák által elküldtettem. Nappal igen szép fénylő tavaszi nap lön. Az közönséges dolgokért, és hogy az váradi passa gyakor intimatióját megunván kivigyenek még Biharrúl az francziai hadakban, általmentem vala Biharra; későn éjszakával térhettem meg. Resolválák is az főbb tisztek arra magokat háromszáz lovassal, és másfélszáz gyaloggal kimennek holnap vagy holnapután Biharból Harsányba, az többit ott hagyván. *Vesselényi László* uram is ide érkezék az förödöbül.

30. Csütörtök. Ma napestig is voltak holmi aprólékos dolgaim; azonban ebéden voltak nálam az francziai urakban is, és *Vesselényi László* uram is; kikkel az közönséges dolgokrúl bőven beszélgetvén, és azután generalis urammal is munkálódtunk azon, az biharvármegyei quartély megkiméléséért valami operatióra, és az Nyírré való elmenetelre vegyük az francziákat; végre éjszakára az francziák, holnap akarván Harsányba megindulni, visszamentek. Időnk ma lágy szabású volt, és az éjjel is valami kevés hó is esvén. Éjszakám igen nyughatatlan volt megártván az tegnapi kevés mulatás is.

31. Péntek. Ez napot is itt töltém várván mind *Kellemesiéket* Csehbül az szekérrel s lovaimmal, s

mind *Vas Mártonékat* az Nyírről, és azután követvén Túr felé való meneteltem. Talán az utak is megjavulnak, mivel még az marhát sem bírja az sár. Az múlt éjszaka nagy hó esett, és ma is inkább mind esett; csak már fagyna meg alól, jó utat és szánutat reménylhetnénk.

1678.

Januarius.

1. Szombat. Istennek ingyen való kegyelmességéből az újesztendőbe szenvedhető egészségben beléphetünk; imádjuk azért érette az ő dicsőséges nagy nevét, s esedezzünk buzgó imádságinkkal ő Szent Felségének, szánjon meg bennünket, szánja meg bennünk az ő dicsőségét, s könyörületességiből engedje ez új esztendőt édes hazánkban Szent Fiáért eltöltenünk, Amen. Ma is inkább mind esett az hó, és az éjjel is; szánútnak való havunk elég lenne, csak már fagyhatna valamit.

2. Vasárnap. Ez napot is itt püspöki quartélyomban töltém. Ebédén *Vesselényi Pál* uram is nálam lévén alkalmas ideig mulattunk. Estvefelé Csehbe expedíált szolgálaim is *Kellemesi*, *Rabóczi* szekeremmel, lovaimmal elérkezének. Ma napestig nagy és igen hideg szél lön, s kivált ebédután inkább mind fagyott; az múlt éjjel is alkalmas dér volt; nagyobb részt meg is bírja az lovat már.

3. Hefő. Mai napot sok irogatással mulatám el Erdélybe expedíálván. Lágy idő lön napestig, de az múlt éjjel alkalmas hideg lön.

4. Kedd. Vevén tegnap *Teleki* ur levelét is, kibekér küldjem hozzá ad 12 praesentis *Fajgel* uramat izenhessen általa, jó reggel *Fajgel* uramért Telegdre

elküldtem. Azonban vettem *Vesselényi László* uram levelét is, kiben az francziák nevével hí vendégségbe Harsányba, arra is replikálván, az hová is csak holnap estvére kívántam volna menni, de *Vesselényi Pál* uram is az quartélyok igazítása s egyéb közönséges dolgok végett Harsányba akarván menni ő kegyelmétől meg nem maradhattam, hanem együtt mentünk éjszakára Harsányba; nagy időn érkezvén eleget beszélgethettünk, és végre vacsorán az francziai generalisnál lévén nála sokat mulattunk is. Az beszélgetésnek vége csak az lön, hogy halasztottuk mindnyájan szombatra, úgy hogy szombaton jó reggel az váradi főredőbányánál mind az francziai urak s mind mi, mind pedig az nemesség, és tisztek között egynéhányon compareálván concludálhassunk hazánk javát, és az quartély igazítást illető dolgokról. Az elmúlt éjjel igen nagy dér volt, melylyel is megjavult az út, és mindenütt bírja már az szekeret s lovat az sár; nappal is fogas verőfény lön, máskint szép tiszta idő.

5. Szerda. Az elmúlt éjjel is hasonló, avagy még talán nagyobb dér lön; nappal is hives idő volt. Az tegnapi mulatás után nem szinte voltam jól, de az francziai generalis kiváltképpen igen rosszúl volt; majd későcskén szabadulhatánk el sokáig híván őket és én is az francziákat s *Vesselényi László* uramat generalis ur Szalontára, de ugyancsak el nem jövének; én is nehezen menekedhettem meg tőlük; és így végre délután hamar érkezénk Szalontára; igen jó szánútunk lévén szaporán mehettünk. Geszten is egy kevésbé megszállván; én pedig szállásán *Kraus* uramat is dragonyok obersterét meglátogatván úgy mentem aztán Szalontára.

6. Csütörtök. Szalontán is lévén quartélyok igazi-

tása, rajta lévén az egész tatárság quartélyban, nap-
estig itt mulatánk, becsületesen is tartván bennünket
Varga János. Végre eloszláunk. Én ugyan még vacso-
rát is ettem szállásomon. Ma is szép tiszta de hideg
idő lön. Úgy látom alkalmasint beállottak az vizek,
mivel az múlt éjjel is igen fagyott. Talán nékem is
nyugodalmas utam lehet az Tiszán által, Isten segit-
ségéből az jövő héten indulván meg.

7. Pintek. Az harsányi végezés szerint hogy an-
nál idejében lehessünk holnap az fürdőnél, nóha fő-
röstököm után indultunk, de nagy időn érkeztünk
Nagy-Üröldre; az hová is érkezének *Fajgel* uramtúl
leveleim, kikből is értém *Klobusiczki Pál* uram, ki is
az Bucske (2) alól expediáltatott volt az magyar
nemzettől Lengyelországba követségben, Püspökibe
érkezett, és az francziai urak is *Klobusiczki* uramra
nézve oda érkeztek volna. Így már az fürödésből sem-
mi sem telvén ma csak hiában kerültünk, és sietvén
Püspöki felé, oda is ebédelőtt érkeztünk. Eleget be-
szélvén az francziákkal az derekasabb conferentia,
és *Klobusiczki* uram relatiója holnapra halasztatott,
ebédután érkezyén Telegdrül az vármegyék követi.
Ebéden közönségesen *Vesselényi Pál* urammal lönk;
vacsorán pedig az francziai generalis az urakkal az
én szállásomon voltanak. Ma is kemény idő volt, és
az éjjel is; de az keménységben még is valamennyire
lehagyott már az idő.

8. Szombat. Virradta előtt vagy két órával kel-
vén fel, ez előttünk álló nagy dolgokra nézve *Vesse-
lényi László* uramhoz mentem az tovább való dolgok-
rúl, és az magam indulásáról is beszélgetvén ő ke-
gyelmével. Azonban megvirradván felgyülekeztünk
az *Vesselényi Pál* ur szállására is közönségesen, úgy

az francziai tisztek is. Az hol is elsőbben az quartélyok dolga igazodván el, jó formába rendeltetvén faluk mind Harsányba s mind Biharba is gazdálkodó városok is az francziáknak. Azután *Klobusiczki Pál* uram reportálá az követséget, Lengyelországban való válaszáat s utazását. Ki is Isten kegyelméből szerencsésen, és kívánt dolgokkal térhetett meg; és nóha nagy lévén oda be az híre az magyarok között való szakadásoknak, nagy egyenetlenségeknek haragos leveleket hozott mind az nemzetnek in genere s mind in specie némelyikünknek marchio *de Bethunetul*, elannyira declaralván magát írásba letett válaszában az marchio, hogy ha mégis békét nem hagyunk az egyenetlenségeknek, és az szakadás közöttünk megleszen, — egyáltalában ő is abbahagyja az királya részéről való dolgokat, és így mindenektől elhagyatván ez szomorú számkivetésben halunk meg, ha mienk lévén az ügy, és az felséges francziai király csak ingyen való kegyelmességéből cselekedvén ez jót vélünk avval még sem gondolunk, az hadakat — az hol is az végbeliek értetnek — együvé nem vesszük, és az egyességet nem foveáljuk. Egyébiránt pedig csak ne legyünk szakadozott állapottal letett punctumi subscriptiója alatt assecurál arra bennünket, ezután már nemcsak az esztendőnként tractatus által ígirt százhuszezer tallér leszen meg az magyar nemzet szükségére, hanem valamennyi hadat tarthatunk, determinatio nélkül azoknak hórúl hora lovasoknak gyalogjoknak az magyar szokás szerint fizetni fog, in superabundanti pedig Stry körül lévén segítségünkre deputáltatott ezer emberből álló hadak, csak commissariusokat küldjünk érette, tovább való késedelem nélkül közinkbe kiküldi, és in fine Februarii újabban

munitióval kétezer emberbeli segítséget az mely passuson alkalmasabbnak ítélhetnök. Mely nagy dolgokról is hosszas tanácskozásunk lévén, s nem kisebb dolognak tartván azt is, ha már szinte jóformában elrendeltettek is az francziai hadak számára az quartélyok, de Bihar vármegyében az magyar hadakkal együtt sokáig élődnie lehetetlen, — egynéhány óráig pro et contra való disputatio után, és az francziai generalis s *Forvald* királyképe jelenléteben végzők közönséges akaratbúl, s mivel *Teleki* ur kívánságára az én részemről *Fajgel Péter* uramnak s az *Vesselényi Pál* uram részéről *Bornemisza* uramnak keltetik bemennie Kővárba, így ugyan ő kegyelmek által tanáljuk meg *Teleki* uramat közönséges név alatt is, ha már eddig hasznosan szolgált, és szolgálni igyekezett az magyar nemzetnek, mutassa meg azt most is, hogy jóakarónk, és az mely segítő had Stry körül quartélyozik, azt bocsássa által Maramoroson s Kővárvidékén, egyébiránt is mindenütt pénzekben fognak élni, és az hadak eleibe küldött commissariusokat is, kik együtt járnak *Fajgel* uramékkal, úgymint *Monai Gáspár*, *Nemessányi Bálint*, *Veres Bálint* uraimékat is bocsássa békével, és így annualván *Teleki* uram kívánságunknak, s közelítvén felénk hadak Isten segítségéből eleikbe menjünk, velek meg-egyezzünk, és az több haddal is (az ki ezt követi) való megegyezésre passust, és módot keresvén, azután foghassunk hathatósabban az munkához; ha hol pedig *Teleki* uram semmiképpen meg nem engedné az fejedelem birodalmán által való jöveteleket az segítő hadaknak, úgy is csak determinálók magunkban: vevén arról való tudósításokat *Fajgel* uraméknak úgy is közönségesen felkeljünk, és vagy egy

vagy más úton velek megegyezni igyekezzünk. De mivel mind az marchio csak oly ratiókon urgeálja (sine qua non az opitulatio) az szakadások letételét, az végbeliekkel való megegyezéseinket, ahozképest vegezőnk azt is *Ubrizi Pál* és *Csernel Zsigmond* uraimék menjenek az nemzet nevével, és az generalis uraméval az végbeliekhez magokkal vivén mind az *Klobusiczki* uram követségét s válaszát írásban, s mind az generalis ur eljövetelek felől való parancsolatját, avagy csak oly formában is tudósítván ő kegyelmeket, legyenek oly készen mindjárt és az hová kívántatik indulhassanak az velünk, és az jövő idegen haddal való megegyezésre. S mivel pedig gyöngyösi s rimaszombati jószágim felhódoltatásokra nézve nekem is útam van az végbeliek felé, így engem is kérenek disponáljam én is minden úton módon az eljövetelekre, egyébiránt is jóval erőtlenebbek lévén náluk nélkül. Ezek az dolgok pedig így menvén véghez ebédén az nemességben voltak egynihányan nálam. Ebédután pedig az Erdélybe s Lengyelországba részemről szóló expeditiókban munkálódtam. Az éjjel is igen nagy dér lévén s ma nappal is kemény idő volt, bízhatunk még az szánúthoz, s az én útamra nézve is igen jól esik.

9. Vasárnap. Mai napot Isteniszolgálatban is, de az hátramaradt expeditiókban is, és az útra való készülésben, elmaradandó lovaim, cselédim felől való dispositio tételben mulatám el, *Fajgel* uraméknak is az végezés szerint meg kelletvén már indulniok. Ebédén *Szőcs János* uram volt nálam némely katonáival; vacsorán pedig az atyafiakban némelyek, sok dolgaim mia magam többire nem is ehetvén. Idő az múlt

éjjel, és nappal is hasonló lön az tegnapihoz, nóha valamennyire sütősebb.

10. Hetfő. *Fajgel* uraméknak tegnap is el kellett volna menniek; de ma sem mehetének el az francziák hosszas expedícióira nézve, kik is szólanak inkább Lengyelországba. Én ma is hátrelevő dolgocskáimhoz láttam. Istennek hála jó téli idők szolgálnak, mert az múlt éjjel is igen fagyott s nappal is elég kemény idő lön.

11. Kedd. Igen jó reggel felkelvén, és még ma elindulni akarván *Vesselényi Pál* urammal végeztem holmi dolgokrúl. Azonban ebédig minden dolgaimat, *Fajgel* uramnak részirül *Teleki* uramhoz való expedíaltatását is elvégezvén, és keveset falatozván is Isten jóvoltából ebédután elindulék részszerint lévén az francziai generalistúl s *Forvaldtúl* is credentiám az végbeliekhez, és *Vesselényi Pál* uram is két zászlóalja katonával, az francziai generalis dragonyokkal kívánván kérésemre elkísértetni. Némely lovaimat, szolgálaimat Püspökiben hagytam, az dragonyokért Biharon lévén commissariusokat küldtettem, magam pedig éjszakára Bereg-Böszörménybe érkeztem, jó szánútunk lévén; ma is keményen, és az éjszaka is fagyosan viselvén az idő magát.

12. Szerda. Jó reggel felkelvén, és füröstökömezvén is szállottam meg ebéd tájban Vekerden, éjszakára pedig nagy időn Gyarmatra, az *Szőcs János* ur quartélyába érkeztem, az hol is jó szívvel látott. Idő ma is kemény volt, és az éjjel is. Vekerden *Petróczi István* urfi is elérvén ezentúl együtt jár velem.

13. Csütörtök. *Szőcs János* uramtúl füröstököméssel nélkül ma sem szabadulhaték meg; az hol is újabban mulatván keveset Gyarmatrúl is elindulánk, és

délután hamar érkeztem Ványára, *Szűk György* uramat pedig hadastúl, ki is Gyarmaton ért el, Körös-Ladányba szállítottam. Az hónap elveszésén, és az jégnek elbomlásán valóban megijedkeztünk, mert az éjszaka is meleg szél s lágy idő többire mind elveszté az havat; hajnalban pedig, és nappal is jó ideig valóban szapora eső is esett.

14. Píntek. Az lovak nyugtatása, és az hátramaradt dragonyok kedvéért ez napot itt Ványán töltém el. Az múlt éjjel még is felderült volt, de nappal egyaránt olvadt elannyira, hogy kevés láttassék már az hóban. Estvefelé az dragonyok is elérkeztek, kik is, már mindenütt szálló lévén, nem kicsiny alkalmatlansággal szállittathattak be az jövő éjjelre ezen faluba. Írtam újabban is *Farkas Fábán* uramnak ne menjen el mellőlem Budárúl jövet hír nélkül.

15. Szombat. Ez múlt éjjel nagy dér volt; és nóha már az hó elkopott, de az háló helyig az szánon mégis elvontattam magamat. Főröstököm után indulván meg déltájban érkeztem Kevibe, s ott is háltam. Nappal ma tiszta idő volt, és olvadt is igen.

16. Vasárnap. Keviből is csak főröstököm után indultam meg, és nagy időn érkeztem Fegyvernekre az Tisza partjára. Az múlt éjjel is keveset fagyván Fegyvernekre is szánon jöttem, de már szinte el kell hagynom az nappali meleggel teljességgel elolvadván az mi kevés hó volt is. Az végbeliek hollétek felől pedig még sem érthetek semmi bizonyost; némelyek Gyöngyös táján mondják.

17. Hétfő. Szinte megijedkeztünk vala az Tisza jegén által nem mehetvén az szolnoki hidra kellessék kerülnünk, de az múlt éjjel nagy hideg lévén, az mit tegnap olvadt is megfagyván Isten kegyelméből sze-

kereinkkel, lovainkkal mindenestül fogvást szerencsésen költözheténk által az Tiszán, és egyvégben menvén, szállottunk meg egy Süly nevű pápista faluba; az hol is jól megabrakolván lovainkat éjjelre Heves-Iványba érkeztünk s ott is háltunk. Ma igen sütetett az verőfény; merő tavaszi idő volt. Sülyről írtam az végbelieknek jöjenek ő kegyelmek Gyöngyösre az tisztekben hozzám az magammal hozandó dolgoknak kitanulására s meghallására.

18. Kedd. Éjszaka felkelvén érkezék *Csanádi* ur az végbeliek közzül egyik vitéz ember levele, kiből mind arról követ be nem kísérhet az vele levőkkel Gyöngyösre, s mind arról tudósít szegény *Harsányi György* ur lövésben fekünnék, mely ugyan még nem bizonyos, de nagy kár volna. Virradta előtt sokkal indultam meg, magammal együtt akarván az hírt Gyöngyösre beinni; el is jöttünk két mérföldet virradtig; azonban abraklás kedvéért jó reggel megszállánk (Nagy-) Fügeden, az hol is vagy két óráig mulatozván, estvénel jóval elébb érkeztünk be Gyöngyösre; de az végbelieknek sohol semmi hírek, nóha Árok-Szálláson mondtak vagy másfél száz hajdút; oda is írtam utánnok jönének be, Füleknek közellétére nézve nem lévén bátorságos az itt való mulatás feles gyalog nélkül, mivel csak az múlt szombaton is Halászon az szomszéd faluban *Deák Ferenczet* hadastúl felverék. Ma is tiszta tavaszi forma idő lön; és az éjjel is lágy idő volt. Írtam újabban is az végbeliek után, és ma is az mint lehetett dolgaimat végezgettem.

19. Szerda. Nóha az múlt éjjel is derekas vigyázásban voltunk, de az árokszállási hajdúknak sem lévén semmi, sem az végbelieknek bejövetelit Gyön-

gyösbe nem remélhetvén mivel Kecskemét felé takarodtak mind le, így csak három négyszázad magammal nem szerencséltettem magamat, hanem csak megegyeztünk azon, kimenjünk hálni. Azért az mint lehetett itt Gyöngyösen lehető dolgaimat végezgettem, de nem vihettem véghez, hanem parancsoltam az gyöngyösieknek jöjen benne az háló helyre utánam. Ebédet even délután hamar megindultam, és már estveledve érkeztünk Árok-Szállásra az sok részeg ember s katona mia nem kevés bajom lévén, az jövőben is késedelmeskednünk kellett. Az hó már teljességgel elolvadott, de még az föld fagya is ki kezd már menni; nagy sarok vannak. Az éjjel is nappal is igen lágy idő volt; nappal ugyan eső is esett valami kevés ideig.

20. Csőtörtők. Försötököm után Árok-Szállásról is megindultam, és egyvégben mentem Jász-Berény nevű magyar városba, idein szállván be. Vettem az *Pap Israel* uram Czeglédrül irt levelét is, kiben ajánlja magát feles hajdúival oda jó hozzám az hová parancsolom, és hogy az lovas hadak Körös táján vannak. De már kijöven Gyöngyösből az iránt való ajánlása ő kegyelmének nem kívántatik. Mindazáltal irtam választ, és hogy holnap estvére jöjen által hozzám. Ma szép tiszta idő volt, de az éjjel is csak egyaránt lágy idő lön. Írtam az lovas hadak tiszteinek is vasárnapra confluálnánk mind Czeglédre.

21. Píntek. Lovainkat megakarván nyugotni, ez nap estig itt voltam. Istennek hála ma is jó időnk volt, és az éjjel is csendes lágy idő volt. Ebéd tájban *Kardos Pál* nevű gyalog hadnagy jöve be hozzám quartélyából, kinek is hogy éjszakára közellevő másfél száz hajdúját behozza az securitas kedvéért meg-

mondván, éjszakára be is jöttek; és *Pap Israel* uram is tegnapi írásomhoz képest *Lakatos*, és *Fekete János* nevű hadnagyokkal mintegy ötvened magával beérkezett; kivel is bőven beszélgetvén, és *Lakatos* ur lévén Budára *Farkas Fábián* urammal az budai választ is megértvén, és az is, hogy *Farkas Fábián* ur elsiegett igyenesen Püspöki felé, ahoz képest, magoknak is az lévén akarattjok, már az végbeli hadakkal s tisztekkel csak Kecskeméten kívánok megegyezni, kirül írtam is ő kegyelmeknek.

22. Szombat. Jó reggel felköltem, és megindultam. Abraklás s falatozás kedvéért szállottam meg Szelében, éjszakára pedig Szent-Mártonba érkeztem. Az múlt éjjel egy kis dér is volt, de nappal tiszta szeles idő. Menet többire nyúlászattal mulattam magamat.

23. Vasárnap. Midőn szinte fel akarok vala kelni, és virradván Körös felé meg is indulni, érkezék újabban *Pap Israel* uram levele, kiben írja Abonyra való menetelit mind magának s mind az lovas hadának, includálván küldvén az *Tilyai* uram levelét, és *Fái István* uram nékem, és az végbelieknek szóló leveleket, melyekben is írja Erdélyből jő mind hozzám s mind az végbeliekhez követségben, s nekem is feles leveleket hozván. Azért Istenért kér mind engem s mind az hadakat s tiszteket Istenért siessünk által az Tiszán, mert az dolog, melylyel jött, egy óráig való késedelmet sem kíván. Így azért én is megindítván az ló száját egyhuzomban mentem Abonyra, az hová utánnam érkezvén *Pap Israel* ur, és aztán az onodi és szendrei lovas tisztek s hadak is szállásomra gyülekezvén mind én az francziák credentiájok mellett s mind *Ubrizi* uraimék az bujdosó magyar nemzet részi-

rül az mint Isten tudnunk adta az dolgot eleikbe adtuk, kiben több sok beszédek, az budai *Farkas Fűbián* uram követsége, katonájoknak az zászlók alól való elszakasztása is fordulván elő, végre közönségesen magokat ő kegyelmek resolválák, hogy valamikor valahol kívánjuk előállani, együtt az haza szabadtásában munkálódni is el nem mulatják; mivel pedig igen siető az *Fái* uram követsége meghallása is, sok kérésekre ő kegyelmeknek én is reá vettem magamat együtt járjak Túr felé véllek, nóha Kecskeméten is lett volna dolgom. Ma napestig szép tiszta idő lön, és éjjel is hasonlóképpen.

24. **Hetfő.** Az múlt éjjel egy kis dér is volt. Kevészet alhattam nem kevésbé is gondolkozván az dolgokról; végre nem kicsiny alkalmatlanságomat s káromat irányzván Kecskemétre való nem mehetésem miatt, mivel egyébiránt is oda termináltam mind az rimaszombatiaknak s mind az gyöngyösieknek, jó reggel hozzám hivatván az tiszteket proponáltam ő kegyelmeknek; melyhez képest is sokat discourálván pro et contra, közönségesen megegyezénk azon, és az hadakat is reávétték az tisztek, velem együtt járjanak az hadak Kecskemétig, és ott várják meg *Fái* uramat velem együtt. Az minthogy 8 óra tájban indulhatván csak meg Abonyról, mindazáltal nagy időn érkezhettünk be Kecskemétre, és *Fái* uramnak is megírtuk siessen hozzánk. Ma reggel tiszta idő volt, de estvefelé esőre is fordult.

25. **Kedd.** Ez napot itt, és vígan töltöttük felesen levén nálam az onodi és szendrei tisztekben ebéden. Egyébiránt is szép tiszta idő szolgála. Írtam az budai vezérnek beszállásom felől. Az éjjel is lágy idő volt.

26. **Szerda.** Ez napot is itt Kecskeméten töltet-

tük. Ebéden ma is felesen levén nálam az katonarendben, mulattunk ma is. Estvefelé elérkezék *Fái* uram is Türrül; ki is nékem nagy csomó leveleket hozván azoknak olvasásában munkálódtam. Idő Istennek hála, és az éjjel is csendes, és lágy lön.

27. Csőtörtők. Nóha én az levelekből is eleget tanultam, mindazáltal az jobb rendért, és az végbeliek kérésére én is velek együtt felgyülekeztünk az városházához; az hol is reportálá *Fái* uram az követséget, melynek merituma nem is egyéb, hanem hogy *Szepesi* uramat az erdélyi fejedelem levelével, és az maga követségével *Teleki* uram Püspökibe küldötte, egyikhez énhozzám *Fái* uramat pedig a végre, hogy hitesse el az végbeliekkel az ő kegyelme levele mellett, hogy ha acceptálják Isten ő kegyelmét úgy segélje már továbbra nem halasztja kijövetelét; kére azon továbbra, ha acceptáltatik küldjenek Kővárhoz jó hatszáz lovast magok közzül, kikkel is ő kegyelme együtt járhasson. Melyre is közönségesen az vitézlő rend nagy becsülettel resolválván, assecurálják ő kegyelmét *Fái* uram által mind acceptáltatása s mind kísérése s eleibe való menetelek aránt, mert mindenestül fogvást is mennek ő kegyelme eleibe, és az kik hátra volnának is közzülök azoknak utánnok való jövetelek felől parancsolnak; végre közönséges akarattól determinálók azt is, holnap Túr s Kővár felé csak meginduljunk. Nekem pedig Erdélyből írják az országnak és az fejedelemnek egymásközzött való meghasonlását, *Paskó Kristófnak* az székelyek részéről való bemenetelit az portára, s egyéb confusiókat is. Idő ma igen szép szolgálá, és az múlt éjjel is.

28. Píntek. Én az éjjel emberséges emberekkel

sokat mulatván rosziúl voltam; mindazáltal jó reggel rendelt seregekkel mindenestül fogvást megindulánk, és én az velem levőkkel szállottam éjszakára az Tisza partjára Jenő nevű faluba, az végbeli hadak pedig tovább mentek, Szolnokhoz közelebb való falukba szállván. Egy kis eső is esett reggel, de utak jók vannak. Az múlt éjjel tiszta idő volt.

29. Szombat. Tegnap úgy végezvén az végbeliekkel, hogy virradta előtt induljanak meg, igen jó regg egyezvén meg újabban az végbeli hadakkal nagy időn mentünk által rendelt seregekkel az szolnoki hidon is az Tiszán, békével bocsátván bennünket által az bég, be is küldtem hozzája láttatni. Azonban az olajbég is kijövé az mezőre utánunk, együtt járt aztán az hálóhelyig Kengyel nevű rácz faluig velem; az hol is én idején és délután hamar szállván meg, az végbeliek mentek Túr felé oda is igyekeztvén éjszakára. Ma napestig igen szép tavaszi meleg idő lön.

30. Vasárnap. Kengyelről csak füröstököm után indulván meg, és nagy bajjal költözödvén által az falu mellett levő tón, mentem egyhuzomban Túrra, félútig az szolnoki olajbég is együtt járván velem. Onnan aztán visszament. Ma is pedig déltájban érkeztem Túrra becsülettél kijövé az előmbé az onodi tisztek s főbb legények, vacsorán nálam is voltak. Azonban *Fái* uram is elment innen reggel az válasszal. Leveleim is érkeztek Püspökiből s Kövárból; kívül is értém *Szepesi* uramnak Kövárba való visszabocsátását, gyűlések lévén az magyaroknak s francziáknak Püspökiben; és onnan is az *Teleki* ur acceptáltatása iránt jó válasszal bocsáttatván *Szepesi* ur. Továbbra Erdélyből írják azt is, ne hogy esendenedné az oda be való factió, sőt inkább naponként szaporodik már

kapucsipassa is érkezvén az országba, és Paskó is vele együtt ugyan az ő követsége hozván ki az kapucsit, be is ment Bodolára, 7 zászló lovassal s öt zászló gyaloggal menvén eleibe *Béldi* ur. Isten tudója mi vége leszen, nem sokára meghalljuk. Idő ma is igen szép, és tavaszi meleg forma volt; és az éjjel is csendesen s lágyan viselte az idő magát. Igen olvadnak az jegek, és az földnek fagya is igen oszol; félhetni az előttünk levő szakadékoktól.

31. Hefő. Az tegnapi levelekben siettetvén mind az francziák s mind mások visszamenetelemet, nóha itt még egy nap akarok vala lenni, mindazáltal jó reggel megindultam. Elsőbben azért *Harsányit* az kapitányt meglátogatván ki is lövésben fekszik, érkeztem hálóhelyre nagy időn Ványára; az francziákat, és az magam fizetett hópénzes katonáimat Károlyba, s az mezei zászlókat pedig más faluba szállítván, az szendreiek kedvéért kevesed magammal maradtam Ványán. Vacsorán az szendrei tisztok s utánnok valókbán is voltak nállam, vígan is lakánk. Idő ma esős lön, és nagy sarok is vannak, szinte elolvadnak az jegek.

Februarius.

1. Szerda (Kedd).*) Megvilágosodván Ványárúl is elindultam, és Isten kegyelméből alkalmatlanság nélkül költezheténk által az Balkányon, nóha igen

---

*) Kedd kinaradt. Azonban a megjelölt szerda helyébe kedd, s azért teendő, mivel — mint lejjebb látandjuk — februárius végső napja 28-a, és márczius 1-je is keddre van téve. A napcserét, a másolat (tán egykor az eredeti is) egész februarius hónapján keresztül megtartá.

meggyengült az jég, és az szélín le is szakadoztak az lovak; de az szekerek Isten tudja mint jöhetnek csak által. Egyhuzomban menvén Csökmöre, az lovak kedvéért, és hogy magunk is falatozzunk ott szállottam vala meg, de keveset mulatván. Azonban az múlt éjjel, és napestig is az eső mind esőze, siettem Komádi felé; de még is Istennek hála mind az három szakadékokon, kiken által kellett mennünk, békével költezheténk által, lovainkat csak magunk után vonván az jegen; esteledve érkezhetvén csak Komádba; az szekerek mind elmaradtak, és az francziákat is Csökmön hagyván az alkalmasabb quartély kedvéért; az mezei zászlók is ma maradtak el tőlem más úton menvén. Vettem az generalis ur levelét is, kibenírja Abonyról írt leveleimet az váradi törökök elfogták volna.

2. Csötörtök (Szerda). Alig várván érhessem Harsányt az dolgok kitanulása kedvéért, keveset füröstökömezvén elindultam, és az mint az ló elléphetetts mehet nyargalva is ebéd tájban érkeztem Harsányba, és csak néhányad magammal; az zászlót Bereg-Böszörménybe küldvén éjszakára. Ebéden *Boham* uramnál, vacsorán pedig *Vesselényi László* uramnál voltam; eleget is beszélgettünk az dolgokról, de *Vesselényi Pál* uram is *Farkas Fábán*, és *Klobusiczki Pál* uraimékat a végre küldvén ide, úgy az végbeli követeket is *Hajdú János* és *Szöllősi* hadnagy uraimékat, hogy az mit itt végezünk az álljon meg, így az reggeli konferentiára holnapra halasztottuk az dolgokat; ma pedig víg lakással mulatánk ez napot. Eső inkább napestig mind esett, és az éjjel is.

3. Péntek (Csötörtök). Jó reggel felkelvén gyülekeztünk az *Forvald* uram szállására, az hol is sokat

tractálván az dolgokról determinálók végre, *Hajdú János* uramék expedíaltassanak az végbeliekhez, hogy tudniillik hetfőig már mindnyájan útban lévén subsztáljanak Kis-Marjában, Újfaluban s egyéb helyekben, és hetfőn legyen generalis gyűlésünk Püspökiben, az honnan is mind portára követet küldjünk, s mind Erdély felé tovább való útazásunknak modalitásáról determináljunk. Küldett *Vesselényi Pál* ur is holmi Erdélyből hozott leveleket is, kikből kiláthatni mind *Kapi* uramnak az portáról udvarhoz postán való megérkezését, s mind az fejedelemnek az mi dolgainktól való tilalmaztatását az portától, s továbbra azt is, hogy az mely kapucsipassa bejött az országba *Paskó* principalissi requisitióján az országgyűlését hirdetett, de más részről az fővezér az m. fejedelemre halasztotta az dolgoknak eligazítását. Ezen dolgozon általesvén, és Harsányban ebédet sem éven nagy időn érkeztem Püspökibe. Ma szép idő volt napestig, és az éjjel sem volt eső.

4. Szombat (Péntek). Ez napot inkább mind heveréssel töltém. *Vesselényi Pál* uram is szállásomra jöven ő kegyelmével is sokat beszéltem; fel sem öltöztem. Estvefelé Erdélybe készítvén egy szolgámat levelekkel, de az leveleim írása holnapra haladt nagyobb részint. Úgy látom *Fái* uram nékem s az végbelieknek Keskeméten nem az maga formájában s rendiben mondta el az követséget; mert az *Teleki* ur acceptáltatásán kívül még két punctum volt az ő kegyelme *Szepesi* ur által való kívánsága, tudniillik hogy az mostani felzendült állapotban az m. fejedelmet, és ő kegyelmét az magyarok s francziák ha szükség lészen első írására megsegítsék s bemenjenek; harmadik (?) hogy nyolczszáz emberbeli praesi-

diumot adjanak az várba az francziák; de ezeket utolsó punctumban csak biztatással, és semmi valósággal nem bocsáttatott *Szepesi* ur, hanem az egy acceptátás felől vitt az magyaroktól s idegen hadaktól assecuratiót, de másfelől *Teleki* uramtól is kívánnak bizonyos conditiók alatt. Felettébb való nagy sár vagyon; ma is tiszta idő volt, és az éjjel is.

5. Vasárnap (Szombat). Jó reggel felköltem, az nagy sárhoz képest lovon mentem az templomba Isteniszolgálatra; azonban míg kijöttünk az templomból nagy és szapora eső kezde esni, s újabb felakarován az fakó magam ménessebéli lovamra ülni, az rút időben, és számtalan nép előtt kétfelől tartván az lovat, hogy szinte fel akarok vala ülni, elragadá az két legényt, és én sem tehetvén által az lovon egyik lábomat leesém az lórúl, melyhez képest is gyalog gázlám aztán az sárt szállásomig. Kövárban nekem még nem tudván az Tiszán túl való megtérésemet *Vesselényi Pál* uramnak írt *Teleki* ur egy levelet, kit is hozzám küldvén ő kegyelme írja *Béldi Pál*, *Csáki László*, *Paskó Kristóf*, *Dániel István*, *Domokos Tamás*, *Apor Lázár* és *Kálnoki Sámuel*, *Bálint János* uraimék beszöktek volna Bodolárúl Havasalföldébe. Nagy casus így veszték magokat. Melybül kilátszik már az m. fejedelemnek nincsen roszúl az portán dolga, mert ő nagysága igazítására relegálván dolgokat az porta, hihető abban mentek el török bírát kívánnván magoknak. *Székelly László* uram is nagy ajándékokkal beküldetett ő nagyságától és az három natiótól is; Erdélyben, pecsétes levelek extraháltattak ő nagyságát akarják tovább is uralni, és panaszok sincs ő nagyságára, és így ellentmondanak az *Paskó* által lött követségnek. Napestig mindinkább esék az eső, rút felleges idő lön;

az éjjel ugyan nem volt eső, de homályos éjszaka volt.

6. Hefő (Vasárnap). Jó reggel felkelvén mentem az beszélgetés kedvéért *Vesselényi Pál* uramhoz, az hol is előhozódván az magyarok leendő gyűlése, de az márúl bizonyos ratiókra nézve elhaladott; irtam azért *Forvald* urnak is, hogy szántsándékkal ne múlják dolog nélkül az idő el tölünk alkalmazzassák ő kegyelmek magok részéről úgy az dolgot, holnap estvére *Boham*, és *Vesselényi László* uraimékkal jöhessenek által, és lehessen gyűlésünk szerdán*) jó reggel. Melyre válaszem is jöven hogy compareálnak, úgy hivatott aztán az nemességben, és az vitézlő rendben *Vesselényi Pál* uram. Erdélybe küldendő szolgálmat is expedialván érkezék délután *Apagyi* uram is mezei gyalog kapitány *Kővárbúl*; ki is nekem feles levelet hozván, úgy látom *Teleki* uram most is resolutissimus kijöveteli iránt, és már csak vár bennünket. Az eső egyaránt esék, rettenetes sarok vannak, az vizek is áradnak; Isten tudja mint mehetünk; az múlt éjjel is esett az eső.

7. Kedd (Hefő). Holmi aprólékos dolgaimhoz és irogatásimhoz láttam. Ma is kedvetlen, ködös, és esős időnk lön; délután ugyan szép tisztára fordult. *Forvald* uram is délután két vagy három órával érkezék *Harsánybúl*, *Boham* uram elmaradván, és gróf uram is az Sebes-Körös vizétül visszatérven nem jöhetvén által az kocsiján, még *Forvald* uram is *Petróczi István* urfival úsztatással jöhettek által, gróf uram is egyébiránt is rozszúl érezvén magát. Nem evén pedig még ebédet *Forvald* uraimék leültünk asztalhoz,

---

*) Jobban: Kedden.

és az vacsora is elérkezvén majd csaknem éjjélre vontatók. Estvefelé elérkezének az nemesség követi és az végbeli tiszték is, de az mezeiek elmaradtak.

8. Szerda (Kedd). Jó reggel felkelvén, és az magyarság is az városházához gyülekezvén, mentem az *Forvald* uram szállására, az hol is pro praesenti rerum statu bőven beszélgetvén szállásomra visszatértem. De újabban oda menvén *Vesselényi Pál* uram is, midőn már tovább való quartélyozásunkról, csak harmad napig sem élhetvén már az francziai hadak az elélt quartélyokban, s mind az *Teleki* uram kijöveteliről, acceptáltatásáról legjobban discouráltunk volna, és majd többire deliberáltatott is volna sokára haladván még az *Teleki* uram kijöveteli az végbeli hadak is térjenek vissza quartélyokba — úgy érkezének sietve leveleim Kövərből, kiket is megfordítván írják benne *Szalai Pál* uramék elbocsáttattak oly válaszszal udvartúl, hogy mi magyarok faciamus si quid possumus per nos, mert ő nagyságának maga birodalmában lőtt confusióknak lecsendesítésére, az portának tilalmára nézve nincs módja benne bennünket semmiképpen megsegíthessen, nóha egyébiránt minden dolgainkban oltalommal, segítséggel kíván hozzánk lenni ő nagysága. Titkon úgy iratja továbbra *Teleki* uram azt is, hogy már az méltóságos erdélyi fejedelem ő nagysága interessentiájával ő kegyelme ki nem jöhetvén, kétséges benne úgy mint privata personát acceptálják-e az magyarok? ha azért acceptálják, csak lehessen securus benne, és menjen Kövár-hoz az egész tábor Isten ő kegyelmét úgy boldogítsa se órát se napot, annyival inkább az Lengyelországból kijövő hadakat nem várja kijö közinkbe, és az idegen haddal csak Munkács táján igyekezik meg-

egyezni. Melyről is elsőbben magunkban *Forvald* és *Vesselényi Pál* uramékkal sokat disputálódván, azután mindnyájunknak úgy tetszván, az főrendeknek s tiszteknek egynéhányának az „(egy szó hiányzik)“ megjelentettük; *Forvald* uramnak, és az francziáknak is hasonló formában írván *Teleki* uram felől *Révérénd* uram ő kegyelme is hasonlóképpen el nem titkolta. Mely is meg lévén, és azon felülirt becsületes emberek közönségesen az összegyült magyarságnak az dolgot reportálván, sok instantiájokra nézve ő kegyelmeknek mi is felmenénk hárman az városházához; az hol is én újabban világosítván az emberek elméjét ezen materiában, közönségesen megegyeztünk azon, Isten jóvoltából késedelem nélkül induljunk táborostúl Kővár felé, elsőbben is az francziai hadakat indítván meg. Mely is így menván véghez, és szállásomra menván bőven írtam ezen dolgok felől Kővárba. Végre az nemességben egynéhányan nálam is voltak ebéden, egyébiránt is követség lévén az vármegyéktől hozzám, azokat is elbocsátottam, és újabban *Vesselényi Pál* uram szállására mentem *Farkas Fábián* uram Váradról való megtérésére nézve, ki is az mint magok mondják tegnap estvefelé hivatott az passátúl sietséggel derék dolgokról akarván vele beszélni, melynek az leve az ő kegyelme relatiója szerint merituma: 1) Holnap postát küld az portára, ha mit frunk elküldi. 2) Tudakozódik az végbeli hadaknak miért kellet errefelé jöniük. 3) Akarta az passa értésünkre adni, hogy ő hozzá az tömösvári kincstartó érkezett, ki is azt beszéli most az portáról solennis, és igen pompás követség, mely még nem volt, jó erre az jenei passához, az mint ő érthette az magyarországi dolgokban. Kihez képest hogy értsék

ezen dolgokat is az magyarok minekelötte eloszolnak holnapra újabban generalis uram megmarasztotta. És így én szállásomra menvén *Forvald* uram újabban odajött, és tölem már késő éjszaka indult is el Kövár felé, magam is adjungálván embereimet melléje. Ma is esős idő lön; az múlt éjjel pedig derekasabban esett.

9. Csötörtök (Szerda). Jó reggel felkelvén újabban felgyülekezénk az *Vesselényi Pál* uram szállására; az hol is sokat beszélgetvén pro et contra az váradi passa intimatiójárúl, nóha sokaknak az tetszett volna, hogy megvárjuk Jenőbe menendő követeinket, de reám bizván kíváltképpen *Teleki* uram ezen dolgoknak tractálását, újabban csak azon egyezénk meg, csakugyan elinduljunk, nem keveset munkálodván én is benne, hoc tamen addito, hogy *Farkas Fábián* és *Rokszini* uraimék expedíaltattak Jenőbe, az lévén Budán létében *Farkas Fábián* uram által kívánsága, hogy oda érkezvén mindjárt menjen emberünk, ki által is Böszörmény aránt való segítség dolgából végképpen resolválja magát. *Forvald* uram tegnap azon kérvén ezen dispositiókkal, és hogy jobb formában indulhasanak helyekből menjek Harsányba az francziákhoz, szinte el is készültem vala, de *Vesselényi Pál* uram is oda menvén holnap, az ő kegyelme kedvéért holnapra halasztottam *Petróczi István* urfiat elbocsátván Harsányba. Azonban szinte estvefelé hozák levelét *Petróczi Miklós* uram levelét (így) Harsányból, ki is reménykedik küldjek valami borbélyt vagy orvost, mert gróf *Vesselényi László* uram annyira vagyon, ha nem hagymáz, nehezen reménylhetni életét. Kihez képest én mindjárt lovamra ülven, és éjszaka elvesztvén az utat, sokat is bolyongván, az Körösön is ha-

jón kelletvén által költöződnem késő éjszaka érkeztem Harsányba. Istennek hála, már jobban tanálván gróf uramat, kivethetvén az mérget gyomrából, mert ugyan szegényt megétették vala. Rettenetes utak vannak, csak elig mehet az ló; ma ugyan eső nem, de egyébiránt homályos idő lön.

10. Píntek (Csötörtök). Felkelvén újabban mentem gróf uram szállására, az hová gyülekezvén az francia tiszték is, és elérkezvén *Vesselényi Pál* uram is determinálók egyező akaratból holnap az francziai generalis az hozzá tartozó hadakkal meginduljon, és az igen rút s alkalmatlan utakhoz képest csak igen lassan menjen, subsistálván az hol látja az alkalmatosságot egykét napig is, és úgy continuálják Kővár felé való útjokat Isten segítségével. Ebéden az francziai generalisnál voltunk; éjszakára ugyan Püspökibe mentünk, nyargalván menvén inkábbára nagy időn érkeztem. Én is már magam indulása körül foglalatoskodván. Ma igen szép tiszta idő volt; az múlt éjjel pedig eső is esett.

11. Szombat (Píntek). Isten jóvoltából ma igen szép időnk volt. Az francziai hadak is quartélyokból megindultak, éjszakára Vásárhelyre menvén az urak, az hadak az több körül való falukba; az honnan írt levelét is vettem *Vesselényi László* uramnak, kiben is az tiszték nevével kér holnap ebédre menjek hozzájok, és oda is várnak; de én csak hetfőn indulhatván meg választ tettem ő kegyelmeknek én is, egyébaránt Telegd és az Réz felé menvén be. Az múlt éjjel eső esett, de nem sokáig.

12. Vasárnap (Szombat). Az rút szeles, és esős időhez s nagy sarokhoz képest csak magam szállásán hallgattam praedikátiót; délután tisztára fordul-

ván az idő, szekereimet rakattattam s készültem. Az múlt éjjel is esett az eső; Isten tudja mint mehetünk az nagy sarokon, de Isten azon is elvezérel. Ebéden az udvarhelyi török ur volt nálam.

13. Hefő (Vásárnap). Virradta előtt két vagy három órával kelvén fel készülgettem, szekereimet indítottam, és *Vesselényi Pál* uramhoz is mentem elbúcsúzáván tőle s beszélgetvén is vele. Úgy látom holnap ő kegyelme is Hadadban igyekezik lenni, az minthogy előttem meg is indult. És én is jó reggel megindulván magam egynihányad magammal az fördőbe mentem Várad mellett jövén el; zászlómat pedig küldtettem igyenesen Vásárhelyre, magam is oda menvén éjszakára, majd három óráig késvén az váradi bányában. Ma igen szép tavaszi meleg idő lön; de igen nagy sarok vannak; az múlt éjjel is tiszta, és csendes idő szolgálta.

14. Kedd (Hefő). Vásárhelyen elsőbben füröstökömezvén mentem igyenesen Telegdre, igen idein nem indulhatván szekereim miatt késedelmeskedvén; de ebéd tájban érkeztem Telegdre. Ott lévén quartélyok az nemes vármegyéknek előmbé kijöttek, és *Vesselényi László* uramat is Telegden tanálván, és az francziai tiszték is mindjárt mellette való faluban Újlakon hálván. Ebédre *Dajka* uram hívott maga szállására bennünket. Holnapra halasztván az *Boham* uramhoz való menetelt, napestig víg lakással töltők az időt. Ma is hasonló szép meleg napunk lön, és tiszta éjszakánk is mint tegnap.

15. Szerda (Kedd). Nóha nekem az volt igyekezetem, hogy az *Teleki* uram *Fajgel* uram által való sollicitatiójára, és *Teleki* uram becsületi megadására *Vesselényi László* urammal siessek és az nemességgel

Kövár felé s ma meginduljak, de úgy tetszvéen közön-
ségesen az atyafiaknak is, Újlakon *Boham* urammal
is még conferentiám levén, gróf urammal elsőben oda
mentem s ott bőven beszélgetvén *Boham* uraimékkal
újabbán visszatértem Telegdre, szállásomra is gyüle-
kezvén az nemes vármegyék. Elsőbben is commis-
sar(iusok)rúl sokat disputáltunk, kiket ugyan ma el
is küldettünk az francziák, és tatárok mellé négyig
valót az nemességben. Azután pedig az sok pro et
contra való discursusok után közönségesen meg-
egyeztünk azon, holnap mi ketten gróf urammal, és
az nemesség is három zászlója esmét induljunk, Kis-
Báród felé menjünk más úton hogy elrendeljük az
franczia hadak előtt az quartélyt, az hadakat prae-
occupáljuk, *Teleki* uram előtt zászlóstúl compareál-
junk, és úgy detestáljuk *Teleki* uramat acceptálni ki-
vánjuk mindenekfelett; egyébiránt is mi belölünk áll-
ván az magyarságnak nevezetesebb része. Mely is
elvégezödvén érkeztek somlyai katonák is Kövából
hozzám levelekkel, kikbül is kitetszik Isten kegyel-
mébül az m. fejedelemnek már jó karba állittattak
dolgai; 15 praesentis állott be az gyűlés; fogarasi
Teleki uram resolútiójában állhatatos. Ebéden az ne-
mességnek az elei, és *Petróczi* urfiak is nálam voltak.
Valóban szép tavaszi idők járnak mind nappal, éjjel.

16. Csütörtök (Szerda). Az szekereknek nagyobb
részt még tegnap indítván elő ma jó reggel megin-
dultam az nemesség zászlóival együtt, az egyik ugyan
az részegeskedés miatt elmaradott, de elér bennün-
ket. Gróf urammal is egy közel való faluban útunk-
ban megegyezvén együtt követtük aztán útunkat; és
nóha nehéz s igen alkalmatlan útunk lön, de az idő
többire nyári módon szolgálván, és éjjel is szép idő

lévén nagy időn érkezünk Kis-Báródra. Az én zászlóm ott szállván meg és gróf uram is egynilányad magával, az nemesség, és gróf uram zászlói az közel való falukon szállottak meg. De az tegnapi végezés ellen, és quartélyczédulák kiosztása után is mind az mi szállóhelyünket s mind az nemességét az tatárság ellepven alkalmatlanul voltunk igen miattok, ki nem tudhatván az falubúl; ez miatt magam is csak gyöpen lovaím mellett sátorban háltam. Gróf uram is az urfiakkal vacsorán nálam voltak.

17. Pintek (Csötörtök). Kis-Báródról is mihent megvilágosodott megindulván, és egyhuzomban menven lassan az Rezen által déltájban érkeztem gróf urammal Bagos nevű magyar faluba, az nemesség is, gróf uram zászlói is hasonló formában szállván az közel való falukon. Ma is mint tegnapi, útunk az erdőn valóban rossz volt, de időnk Istennek hála napestig igen szép, és meleg szolgálta. Írtam Bagosról Kövárba, és Somlyóra is. Vettem *Vesselényi Pál* uram levelét is.

18. Szombat (Pintek). Tegnap hozzám jöven az vármegye tisztei, visszabocsátottuk; azonban az zászlók míg elérkeztek várakoznunk kellett, igen idein meg nem indulhattunk, és ebédre szállottunk meg Horvátiba; az hol is jó darab ideig késven sötétedve értünk Fel-Egregyre. Istennek hála valóban szép idők járnak, merő tavasz, Isten tartaná meg.

19. Vasárnap (Szombat). Elsőbben füröstökömezven tíz óra tájban indultunk el Fel-Egregyről, és nagy időn délután értünk Balásházára; az honnét is kettünk neve alatt gróf uramnak is úgyszemint írtunk *Teleki* uramnak, tudniillik itt Balásházán várjuk meg az ő kegyelme tudósítását zászlóstól menjünk-e, vagy

csak egynéhányan, és mikor? Egyébiránt úgy indulunk vala meg, de az *Kende Gábor* uram levele érkezvén Fel-Eggregyre, abból értjük hozzánk is expedíaltatott, de csak Krasznán maradt, hihető restelt utánnunk jőni, ő kegyelmének is úgy tetszik csak kevesen menjünk Kővárba. Ma is igen szép tavaszi nap szolgálja, és éjjel is.

20. Hetfő (Vasárnap). Napestig itt voltunk. Igen szép idő szolgált ma is. Ebéden gróf uramnál, vacsorán viszont nálam voltak ő kegyelmek.

21. Kedd (Hetfő). Ez napon is itt mulatánk várván Kővárból való emberem megtérését, ki is délután érkezvén, és *Teleki* uram is híván bennünket deliberálók holnap jó reggel meginduljunk és Czikó felé, mivel most másutt az dézsi hidon kívül nem mehetni által, az én szolgám is az miatt késétt el. Írtunk gróf urammal az nemességnek is ő kegyelmek küldjék velünk követ atyjokfiát az *Teleki* uram acceptálására. Ma is igen szép tavaszi idő szolgálja, de éjjel egy kis dér is volt.

22. Szerda (Kedd). Csak igen kevesed magunkkal Isten kegyelméből gróf urammal elindulánk, ebédre Udvarhelyre érkezvén, és az nemesség követi is velünk megegyezvén Abauj részéről *Pécsi Gáspár* és *Szunyi Gábor*, Zemplén részéről *Dajka István* és *Gyurikovics György* uraimék. Éjszakára *Ketzer* uramhoz mentünk Csehbe, ki is becsülettel látott bennünket. Rettenetes sarok vannak; az idő is megfordula, mert szapora, és fergeteg forma hó volt, ki is csaknem estig tart; az múlt éjjel pedig hives vala.

23. Csütörtök (Szerda). Cselből is nem szinte idein indulhatánk meg, és nóha az volt igyekezetünk Kővárba menjünk éjszakára, az minthogy szolgálmat

is küldtem elő, de későre költöződhetvén által az Szamoson, és az *Vesselényi László* uram kótyasági miatt igen bajosan, és késedelmezve mehetvén, az út is igen nehéz és sáros lévén Jederen szállottunk meg az lovak abrakolása, és az falatozás kedvéért; éjszákára pedig mentünk Somkútpatakára az *Gilányiné* asszonyom falujába. Az tegnapi hó után ma meg estvefelé eső esett, s annál nagyobb sárt is szerez.

24. **Píntek** (Csötörtök). Ma meg igen szép tiszta időre fordulván kilencz óra tájban érkeztünk Kővárba. Kijövéen elénkbe az urfi is, becsülettel lát *Teleki* uram bennünket, tegnap is sokáig sötétben várván az kapú előtt bennünket izenetemhez képest. Az múlt éjjel derecske volt. Ez napnak hátramaradt részét beszédben tölténk el. Úgy látom *Teleki* uram persistál resolutiójában, nem is változik meg az franczia múlt tractához képest.

25. **Szombat** (Píntek). Az magyarországi atyafiakban *Szepesi*, *Szalai* és *Fajgel* uramékat tanálván itt jó reggel együvé gyülekeztünk az *Vesselényi László* uram szállására, és *Forvald* s *Teleki* uram is jelen lévén sok pro et contra való discursus után végezők közönséges megegyezésből, mivel az idő haladván halad, és szükséges mindenek felett a végre jövéen be az magyarok között *Teleki* uram stabiliálja magát, melynek meglétével könnyebben eshetünk által mind az deputatio csinálásán, mind az ratihabitio beküldésén s egyéb dolgainkat segithető materiákban is: így azért 1) hogy Hosszúfalván az *Teleki* ur falujában legyen generalis gyűlésünk, kin mind az francziák, nemesség, és az mezei s végbeli vitézlő rend is compareáljon, 2) hogy *Vesselényi Pál* uram, és az magyar hadak valami difficultást ne szerezzenek, ebéd után

Vesselényi Pál uramhoz indul ezen dolgokkal *Petróczi Miklós* uram, ki által mind mi magyarok s mind *Teleki* uram írt ő kegyelmének accommodálja magát, és írjon az mezei hadaknak az tisztekben egynihányan jöjjenek elő az gyűlésre, az had is pedig közönségesen nyomuljon lassan utánnok, nóha e végre közikbe expedíaltatott *Dajka* uram, és az nemesség követi is vissza *Gyurikovics* uram oly véggel, hogy az végbeliekhez menjen elsőbben s reportálja ott is ezen dolgokat s *Teleki* uram parancsolatjával disponálja sietesség az hátralevő lovas és gyalog hadaknak jövetelit; engem pedig semmiképpen nem akar az urelbocsátani okozván azt még velem nem is beszélhetett. És így s egyébaránt szép melegen s tavaszi módon telék el ez nap is.

26. Vasárnap (Szombat). Az reformatus atyafiaknak ma communiojok lévén s azzal következett bűjt-jek is, mi mindazáltal ettünk ebédet is, és sokat beszélgettünk is, nagyobb része telvén el azért ez napnak az Isteniszolgálatban, két praedikáció s egy könyörgés lévén. Estve azért *Teleki* uraimék is ettek. Ma tiszta napfényes idő volt ugyan, de igazán fogas, mert alkalmasint megfázhatott ember. *Ketzer* uram is elérkezék Csehbül.

27. Hétfő (Vasárnap). Eléggé kéredzém ma is elmehessek, de szerdára várván ide *Boham* uraimékat *Teleki* uram kéré azon addig maradjak még; meg is maradtam. Ez napot magam privatumirúl való beszédben töltvén *Teleki* urammal, és izengetések által, úgy látom szives jó akaróm igyekezik lenni s mindkét részről recompensáljuk az múlt holnapokbeli fogyatkozást. Ma lovat is jártata előttünk s en-

gem és gróf uramat egy-egy lóval meg is ajándékoza. Estve felé esős időre vált.

28. Kedd (Hettő). Nem jöve még válasza az urnak *Boham* uramtól az holnapi ide való jövelete iránt, de mindazáltal várja. Érkezők *Keczeli* uram is udvartól; ki is referálja ma vagy holnap az gyűlésnek vége szakadna, és az portára ország statusitól expediatott urak is ma vagy holnap megindulnak *Bethlen Farkas* ur az fejedelem ő nagysága részéről, *Mikes Kelemen*, *Szilvási* uraimék, és az szászmedgyesi notarius az három natio részéről; beszéli azt is *Kapi* uramnak roszúl volna dolga, mert tisztességes vigyázás alatt vagyon, négy vagy öt nap múlva törvényelesen; az *Béldi* uram factiójába egyvelítvén nevezetesen magát gratiát kér, és kéri azon is az országot interponálja magát mellette az fejedelem előtt, de nem használ az iránt való instantiája az országnak ő nagysága előtt. Mivel holnap visszabocsáttatik *Keczeli* uram, mi is magyarok sokat beszélünk vele izenvén általa, és credentiákat is küldvén *Rhédei* és *Nalácsi* uraiméknak inducálják urunkat legyen annuentiája az *Teleki* uram kijövetelibe sok respectusra nézve, szolgálván az az ő nagysága méltóságának is. Ma tavaszi forma jó idő volt, ez éjjel pedig dér is.

Martius.

I. Kedd. Elbocsáttaték *Keczeli* uram is. Nem jöve semmi újabb újságom. Tegnap érkezvén *Kis László* Medgyesről Udvarhelyre küldtettem, mert az tatárok is Czikórúl általjöttek az Szamoson; nagy alkalmatlanság el nem osztották az quartélyokat, keresztül kasul járják Kövárvidékit. *Petróczi Miklós* uram is

megtére Hadadbúl, mindenben effective igéri magát Vesselényi Pál uram. Idő ma is tiszta fényes volt, de hives, és ez éjjel is.

2. Szerda. Válasza jövéen *Teleki* uramnak *Boham* uramtúl, írja elébb szombatnál nem compareálhat, mivel Hadadban létében szót adott *Vesselényi Pál* uramnak quartélyában megvárja, és együtt jönnek szombaton Kővárba. Kihez képest feles dolgaim lévén Udvarhelyen én ebédután eljöttem, de nem különben, hanem hogy szombaton reggelre meg jöjek vissza. Éjszakára tovább Váraljánál nem mehettam; ebédig pedig az quartélyok osztásában s consumptiójában fáradoztunk már Kővár alatt levő falukra érkezvén az tatárság, és *Teleki* uram is nem akarván az quartélyozáshoz szólani. Idő ma is igen szép tavaszi forma volt; de az múlt éjjel bezzeg nagy dér is volt, alkalmasint elbirhatja az lovat.

3. Csütörtök. Ebéd tájban érkeztem Udvarhelyre magam csolnakon, s az lovakat csolnak mellett kelletvén úsztatni idő tölt benne. Vig lakással töltök ez napot, P. R. (?) holmi aprólékos dolgocskáimat is végezvén, és az végbelieket is hivatván holnap ebédre Tihón lévén quartélyban. Idő ma is igazán tavaszi módon szolgálja; és dér is igen nagy volt az múlt éjszaka.

4. Péntek. Hivatván az végbeli tiszteket tegnap, és már Tihón levelem nem tanálván utánnok vitték, és délig várakozván reájok, *Tályai* s *Pap Israel* uraimék és az szendreiekben is jöttek hozzám; kikkel sokat beszélgetvén az fenforogható s gyűlésünk alkalmatosságával lehető dolgokrúl, jól is tartván, magam *Teleki* uram kívánsága szerint már szinte hogy setétedni kezdett elindultam jelen kívánván lenni az

francziai generalis holnap i excipiálásán; az mint hogy egyhuzomban menvén éjjél tájban szállhattam meg egy Gaura nevű oláh faluba, és ott magam is leheveredtem. Igen gyönyörűséges szép tavaszi idő lön ma is; az éjjel sem volt alkalmatlan idő.

5. Szombat. Gauráról hajnalban indulván el nyolcz óra tájban érkeztem Kövárba; az hol is egy kis ideig késvén az urral magunk is aztán kimentünk *Boham* uram eleibe lovon; kit is ágyúk lövésénél kísérvén *Teleki* uram, vele voltak *Klajlen* generalis és az kавallér is, pompáson és igen vígan, sok itallal s tánczolásal tarta *Teleki* uram. Azonban szinte ebéd felett érkezének levelek udvartúl, kiket is velünk közölvén *Teleki* uram írják benne *Béldi* uram vele levőkkel Bukarestről is már bementek az portára; *Kapi* uram, magának is kívánságára az portára expedíált ország követei megtérésekig keményebb arestom alá tétetett Fogarasban; az hadaknak benyomulásokat nehezen szenvedí az ország, kire nézve is patenst bocsátott ő nagysága mindjárt kinyomuljanak, egyébiránt másképpen is ő nagysága meg nem engedi. És így múlték el ez nap. Idő ma is igen szép tavaszi forma volt, de éjjel hidegecske is volt.

6. Vasárnap. Az tegnapi vendégeskedés miatt kornyadozván az emberek, az reggeli praedikáció után az tegnap hozott levelekről s azoknak continentiájokról discuráltunk sokat, de csak helybe hagyók azt. Az fejedelemmel azon patenst némely austriacuosok írátták, és hogy az gyűlésben is azt tudták szinte benyomulnak az hadak; de azok is már rendes quartélyokba, és csak az szélen szállván Kövár- és Laposvidéken azt nem fogják annyira neheztelni. Azonban beszélgettünk az elrendelt holnap i gyűlés helyé-

ről, mely mivel mind közel, és annyira nagyon Szathmárhoz, hogy ha estve megindulna hajnalban felkompozhatna bennünket az ellenség, és hogy Kövártúl is messze nagyon Hosszúfalva, így újabban egyező tetszésből determinálánk Hosszúfalva helyett Somkút legyen az magyarok gyűlése helye az csak egy kis mélföldnyire lévén ide. Azért mindenfelé íratott *Teleki* uram hogy oda concuráljanak, és *Vesselényi Pál* uramnak is ki is igireti szerint Kövárba nem compareála okozván azt az fogát vonatván ki az miatt való nyavalyája nem engedte ide való jövetelit. Az francziai tisztek ma is napestig itt maradának. Érkezének azonban estve felé *Kende Gábor*, *Fái István* uraimék is, és több Somlyón lakó bujdosó magyarokban is. Ma sem lön eső napestig is, és az éjjel sem; Istennek hála valóban szép tavasz forma idők járnak.

7. Htfő. Jó reggel felkelvén az gyűlésnek közel való voltához képest, elsőbben füröstökömeztünk, és az francziákban az többi quartélyokba menvén az generalis s *Forvald* együtt járt *Teleki* urammal s velünk. Majd dél felé érkezhettünk Somkútra; az hova is mindenfelől már elérkeztén mind nemességből s mind vitézlő rendből álló magyarság, és ha kik az kapitányok közzül személyek szerint elő nem jöhettek is követek által compareálván, elsőbben *Boham* uramat kísérte szállására *Teleki* uram velünk együtt, azután pedig közönségesen megadván az ő kegyelme becsületit szállására gyűltünk, és nem lévén alkalmasabb hely az ő kegyelme szállásán levő csüárnél, mindnyájan is oda gyülekeztünk. Az hol is idevaló gyülekezésünknek célját s okait hozván én elő az mint Isten tudnom adta, és azt is, hogy már az mit régen kívántunk már azt elértük és *Teleki* uramat is kihoztuk,

azért beszélgezzünk közönséges akaratból tovább már mitevők légyünk. Sok pro et contra való discursus után megegyeztünk azon, hogy solennis követséget küldjünk magunk közzül *Teleki* uramhoz, főkövetül én menjek és az vármegyék s vitézlő rend kapitányi, s mivel pedig Abaúj vármegye zászlója alatt tizenkét vármegyéből álló nemesség vagyon mindaddig míg Isten az hazát s az vármegyéket kezünkhez adja, pro majori azért solennitate azok közzül is mindenik vármegyéből egy-egy rendeltetett mellém, hogy azval is contestáljuk mindnyájan s egyenlő akaratból vesszük, és fejünknek agnoscáljuk ő kegyelmét, kérvén arra is általunk az magyar nemzet ő kegyelmét Isten már kihozván jöjen közinkbe. Mely követséget is reportálván bőv declaratióval ő kegyelmének, válasza ez lön és summatim való continentiája választételnek: „jól tudhatjuk mindnyájan ezen fenforgó dolgoknak kezdetitül fogva ő kegyelme az magyar nemzetnek mind in communi s mind privatim micsoda tökéletességgel igyekezett mindenkor szolgálni s kedveskedni, de hogy azt sokan nem hogy háládatossággal vették volna, de még becstelenséggel fizettek nem tagadhatni foroghatván némelyek előtt ezelőtti kétszeri kijövetelivel is az dolognak változása, és legközelebb hogy az magyar hadakat most is más ususra akarta volna fordítani;“ de ezeket így világosítja az magyarok előtt ő kegyelme: „az mikor elsőbben expediálta volt az fejedelem ő kegyelmét, annak hogy meg kellett az akkori fővezérnek halálára nézve kin is az egész dolgok függtek változni, nem ítélheti meg érette akármely keresztény lélek sem ő nagyságát, sem ő kegyelmét nem uralkodhatván Istenen s az lehetetlenségeken; másodszori ki-

jöveteli pedig hogy megváltozott akkor szolgálai kötelességének akart és kénytelen volt eleget tenni úgy parancsolván az fejedelem ő nagysága ő kegyelmének, melynek is elégséges okát ő kegyelme ugyan nem adhatja, adjanak azok számot az kik okai voltak. Melyet is ő kegyelme consideratióba vévén, és tudván azt is, hogy ha most is ámbár urunk parancsolatjából, s nevezetivel jött volna is ki sok lévén az erdélyi hazában az austriacus ember ő nagyságával megint visszahivattatták volna annyira praevalealván az austriacusok Erdélyben, hogy az megyen inkább véghez, az mit azok akarnak, és nem az mit ő nagysága: úgy jött azért most ki mint privata persona, hogy már többszer megtérésével ő kegyelme is böcstelenséget, és az magyar nemzet gyakor érte való fáradozásával magának kárt s alkalmatlanságot ne szerezzen. Akarja azért ezt is közönségesen az magyaroknak értésére adni, hogy ily formán sem jött úgy ki, hogy valamint közinkbe való jövetelével urától, és az erdélyi hazátul elszakadjon, hanem inkább inti az magyar nemzetet arra, hogy mint velünk sok jót tevő kegyelmes urunk hűvségében megmaradjunk, és ő kegyelme is megmarasztani igyekezik bennünket. *Szepesi Pál* uramat az generalisokhoz, *Fái István* uramat az végbeliekhez hogy nem oly véggel expediálta, hogy bejövén az hadak elsőbben az akkori motusokhoz képest vele jól tett kegyelmes urát kívánta volna segíteni s azzal jót tevén úgy az magyar dolgokhoz fogni, azt sem tagadhatja, de ebben is talán még nem ítilhetik méltán az magyarok meg, magunktól is az lévén kötelességünk ennyi sok jót tevén velünk háládatossággal fizettünk volna. Egyébiránt is pedig gondoljuk meg Istenhez, hazánkhoz való szeretetiért mint kíván-

ja Erdélyben levő szép alkalmatosságait, nagy uraságot, feleségét, gyermekit elhagyni, Magyarországon Isten ő kegyelmét úgy segélje nem kívánván egyebet, hanem hogy úgy mint egy jó nemes ember élhessen. Kéri inkább arra az magyar nemzetet, hagyjanak ő kegyelmének békét, gondolkozzanak tovább is jól felőle, bocsásák vissza ha valami scrupulusok lehet benne; kész viszsza menni, teljes tehetségével igyünket segiteni még költségével is, érettünk imádkozni. Egyébiránt pedig valamire ő kegyelme magát igérte lám már kijövetivel meg is bizonyította, és csak legyen assecuratiója az magyar nemzettől az mint 1672-dik esztendőben, és azután is sokszor assecuráltatott, kész élete veszedelmével is Istenéhez s nemzetünkhöz való kötelességét megbizonyítani; iterato feltéven azt, ura kötelessége ellen semmit sem cselekszik, és megkívánja azt is, az mi kegyelmes urunk is jó formában assecuráltassék.“ Mely ez ily ő kegyelme válaszáat is az magyar nemzetnek reportálván, válasza újabban az lön ő kegyelme(k)nek *Farkas Fábian, Pataki*, és *Klobusiczki* uramék által senkit magok között nem tudnak s nem is tanálnak, nóha egymástól közönségesen is megkérdezték, az ki ő kegyelmét venni, és fejének agnoscálni nem akarná. Az mi pedig az assecuratio dolgát illeti, készek mind ő nagyságát s mind ő kegyelmét nemzetestül is assecurálni, kéri mindazonáltal azon ő kegyelmét, méltóztassék az 1672 esztendőbeli assecuratiójokat világosítás kedvéért az akkori deputatus magyaroknak kiküldeni. Kit is ő kegyelme kiküldvén, és annak rendi szerint mind az magok résziről s mind az Teleki uraméról az assecuratiók megirattatván, s egymás közt az mi homály hol lehetett volna is eligazítván úgy az fejed-

lem ő nagysága részére is, azután újabban engem az elsőbb követekkel elküldettek, és ő kegyelme is az franciai generalissal s *Forvald* urammal kijött kö-zinkbe (elérkezvén az dolgoknak vége felé *Vesselényi Pál* uram is); az hol is az magyar nemzet neve alatt az urat ő kegyelmét *Szepesi* uram -szép declaratióval excipiálván, köztünk már ezután generalissimusnak instellálván, az dolgot az francziákkal is megértetvén, reponált mind *Teleki* uram tisztességesen s mind *Forvald* uram is, hogy tudniillik az francziák is az tractatus szerint generalissimusnak agnoscálják. És Isten jóvoltából ez nap így menvén az dolog véghez nagy-részt *Teleki* uramnál voltunk vacsorán. Vettem az fejedelem levelét is, kiben is parancsol az hadak visszanyomulások felől.

8. Kedd. Jó hajnalban felkelvén nem keveset gondolkoztam én is az tovább való dolgokról. Azonban felmenvén *Teleki* uramhoz, és könyörgés után újabban összegyülekezvén, és az ur is velünk, felhozván tisztán *Klobusiczki* uram is az assecuratiókat subscribáltuk, pecsételtük, és ő kegyelme is az maga részéről valót kézhez adván így lön juramentatiója. Azonban már *Teleki* uramé lévén az dispositio proponálta az tractatus szerint ő kegyelme is, úgy választathattott belli duxnak, hogy consiliariusok is választassanak ő kegyelme mellé, kihez képest válasszanak tehát az magyarok 12-öt. Kin is sokat disputálódván pro et contra megegyeztenek azon, ő kegyelme candidáljon tizenötöt azért, hogy haladja fölül az nume-rust. Így azért ő kegyelme is candidálván 15-öt, úgy-mint: *Vesselényi László*, *Vesselényi Pál*, *Kende Gábor*, *Ketzer Menyhárt*, *Szepesi Pál*, *Szalai Pál*, *Farkas László*, *Szuhai Gáspár*, *Ispán Ferencz*, *Ilosvai Péter*, *Seredi*

Benedek, *Orlai Miklós*, *Sulyok János*, *Hamvai Péter* uramékat, és engemet is, azonban *Farkas László* és *Szuhaí Gáspár* uraimék erőtlenségekre nézve és hogy vármegyék kapitányi is respuálván az consiliariusságot azok helyett újabban *Ubriczi Pál*, és *Fái István* uramékat substituálván, közönséges, és az nagyobb rész magyarságnak akaratjából s megegyezéséből választattak ezek, úgymint: az két *Vesselényi*, én, *Kende Gábor*, *Ispán Ferencz*, *Ketzer Menyhárt*, *Szepesi Pál*, *Szalai Pál*, *Ilosvai Péter*, *Sulyok János*, *Ubriczi Pál*, és *Fái István* uramék; nemzet secretariussának *Klobusiczk Pál*; pecsétje tartójának *Fajgel Péter* uramék; strázsamesternek *Farkas Fábián* uram adjungálván másokat is melléje; tábornesternek *Gálfi János* adjunctusival, profiant, szekérmesterek, és egyéb tábori szükséges tisztek is. Mely is véghez menvén, és *Teleki* uram az consiliariusokkal külön maradván, az magyarság is pedig közönségesen külön gyülekezvén azután sok izengetés után az consiliariusok hűlések ment véghez, és az secretáriusé s conservatoré, annak rendi szerint köteleztetvén nemzetek ügyét minden privatumon kívül fogják s igyekeznek promoteálni. Ezeknek meglételével hozattak elő az portára, Lengyelországba, Erdélybe, és az török véghelekbe szükséges követségek, az mint hogy közönséges akaratból az portára választatott *Radics András* uram, az ratihabitio megvitelére Lengyelországba Posra s onnan az francziai királyhoz *Absolon Dániel* uram, Erdélybe *Hamvai Péter* uram, Budára *Pécsi Gáspár* uram, Egerbe *Mikolai Boldizsár* ur, Váradra *Jankovics György* uram. Kik is közönséges megegyezésből választatván azután bizattatott secretarius uramra ezeknek instructiójok, és egyéb missilis leve-

lek iratása; és már estve felé lévén az idő halasztattak az dolgok holnapra, és az magános conferentiára, ezután valók titkosabbak lévén és már az magyar nemzet végezése szerint abban való dispositiók csak generalis uramat, és az consiliariusokat illetvén. Az múlt éjjel szapora eső lőn, ki is alkalmas sárt csinála, pedig szép tiszta idő volt. Vacsorán nálam is becsületes emberekben felesen voltak, de magamnak *Teleki* uram asztalánál kellett lennem.

9. Szerda. Isten jóvoltából igen jó idein kelvén fel újabban dolgainkhoz láttunk már csak magunk lévén, és az nemzet is külön helyen. Elsőbben is subscribáltuk az ratihabitókat az francziai és lengyel királyok számára, már az *Teleki* uram neve alatt is tanquam sub nomine supremi belli ducis; azután az váradi instructiót is in maculata perlustralván, és igazításba vevén. Voltak az magyar nemzet részéről is hozzánk bizonyos követségek, melyre is választ tévén nem kevés elmebéli törődéssel discursáltunk végre már Isten kegyelméből ily rendesen menvén eddig az dolgok véghez tovább már mitevők legyünk, és mint s mikor fogjunk az munkához, operatióhoz? előttünk levén az utaknak, az saroknak s időnek mostani rettenetes mivolta; továbbra az végbelieknek igen kevés számok, mert az kik bejöttek is anynyira széledtek vissza, hogy kétszázan ha megmaradhattak; de legkiváltképpen, hogy az pénzt sem hozták ki Lengyelországból, az kivel fizethetnének; és az segítő hadakat is mindenestül fogvást még két- vagy három hétre ha várhatni, anélkül pedig hozzákezdeni az dologhoz nem bátorságos. Ez ily s több ratiókra nézve azért sok pro et contra való beszélgetés után végeznék: 1) ultima martii vagy érkeznek mindenestül fogvást az lengyelországi hadak, vagy

nem, de az ur *Teleki* uram csak meginduljon az francziai hadakkal, és az nemességgel; én pedig az mely kevés végbeli katona még ide be vagy azokkal menjek Túrra, gyűjtsek ott mindenünnen össze őket, függjenek tőlem, és mikor megakarnék indulni Túr-ról azelőtt harmad nappal tudósítsam ő kegyelmeket, de ha lehet 26 praesentis vélek induljak meg; azonban járjanak velem az Budára, Egerbe, Váradra, Szolnokra küldendő követek, azokat az alkalmatosság-hoz s dologhoz képest, és mivel csak az Váradra menő követnek irattak instructiót az többinek adjak s irassak én, — egyszóval mindenféle dolgokat reám bízta. Melyre is Erdélyben való sok dolgaimra nézve nekem kedvem nem volt, mindazonáltal engednem kellett nekem erősedvén az francziák is, és hazám s nemzetem java is úgy kívánván. Kihez képest is én az végbelieket másfelé bocsátván végeztem úgy velek vasárnap vagy hetfőn Nagyfalu táján velek megegyezzem, és kövessem tovább való útamat is. Azonban ebédet evén, ebédután elindultam volna Udvarhelyre magam is, de még ma az ur se menvén be az várba arra nézve én is megtartózkodtam. Írtam Oláh-Láposra is kik, és micsoda lovak jöjenek el velem ez lévén az én quartélyom, és az francziai hadak s nemesség zászlói is mind Láposvidéken lévén quartélyban, úgy hogy az elvégzett ideig ott, és Kövárvidéken quartélyozhassanak. És így nekem is másfelé lévén már útam Erdélybe levő expeditiók s dispositiók körül foglalatoskodtam, én is beszélgetvén az jelenvaló dolgokról újabban is az urral. Ma tiszta idő volt, de az tegnapelőtti eső mia nagy sár vagy.

10. Csőtörtők. Némely expeditiókat kezemhez vévén s némelyeknek pedig expeditiójok Kövárma-

radván, én Isten kegyelméből elbúcsúzván megindultam Udvarhely felé, ebédet Czikón éven, és Somkút-ról mindenek eloszolván az franciai generalis s *Ves-selényi László* uram is az magok quartélya felé. Délután hamar érkeztem Udvarhelyre együtt jöven velem *Ketzer* uram is. Ma szép tavaszi meleg napunk lön; nagy sár vagyon az éjjel feles hó esvén.

11. *Pintek*. *Ketzer* uram elment Csehbe; holnapra én is oda igérkeztem ő kegyelméhez. Ez napot egészen itt töltöttem. Az lovakkal is Lápósról elérkeztek. Idő is szép tiszta volt. Reggel *Csuti*, és *Marczi* uraimékat is expediáltam Erdélybe, *Csuti* uramat elsőbben udvarhoz credentiámmal, *Marczi* uramat pedig inkább valami lovak vásárlásáért. Udvartúl *Csuti* uramnak az jószágomba is valami dispositiók elkövetéséért el kell fordulni. Érkezett szabadosom Erdélyből levelekkel is. Az hátramaradt napot pedig mulatásban töltém el. Az múlt éjjel is csendes időnk lön.

12. *Szombat*. Idején ettem ebédet, és azután elindulván igiretem szerint Csehbe mentem *Ketzer* uramhoz; az hova is délután érkezvén mindjárt lovak jártatásával s beszélgetéssel tölténk el az napot, igen vígan tartván *Ketzer* uram bennünket. Ma aprólékos hó is esett, de estve felé tiszta időre fordult, és éjjel is tiszta idő volt.

13. *Vasárnap*. Försztökömön megmarasztván *Ketzer* uram bennünket míg elkészült itt vártam meg, újabb leveleket s választételeket írván Erdélybe, elbocsátván az szabadost, és *Jelenik* uram is *Sípos Istókkal* elkéredzvén tőlem. Azután Csehből is Isten jóvoltából csak igen kevesed magammal az nehéz, és csomor (?) s hosszú úthoz képest elindulék *Pécsi*, *Baranyai* s *Jankovics* uraimék lévén el velem, *Petróczi*

István urfi pedig még elmaradván mivel el nem érkeztek az lovaival. Igen nehéz, és sáros útam lőn ma, ez múlt éjjel hó is esvén. Éjszakára azért jókor s nagy idő tájban érkeztem Perecsenbe, *Kende Gábor* uramhoz szállván; az hol ért el *Mikola Boldizsár* uram is. Idő nappal Istennek hála meleg, és sütős volt.

14. Hétfő. Nagyfaluba terminálván az végbelieknek mára, így ahoz képest közel levén füröstökömen még *Kende* uramnál voltam; azután Isten kegyelmességéből megindulván délután hamar érkeztem Nagyfaluba az szendreieket nagyobbrészt helyben tanálván, és az onodiak is s az kik még szendreiek itt volnának közel szomszéd falukban hálván. Isten jóvoltából már ezentúl szaporábban mehetek ide. Ma szép tavaszi melegen szolgáló nap lőn; az múlt éjjel nagy hó esett, de csak elolvadt s annál nagyobb sarat s gonoszabb utat csinála. *Vas Márton* is fogadott katonáimmal elhagyván csak egy kevés számú emberrel vagyok. Az urfi is elért estvére bennünket.

15. Kedd. Mihent megvilágosodott Nagyfaluból elindulván, és az zászlókkal megegyezvén egyhuzomban mentünk Alsó-Derna nevű oláh faluba, de én csak egyik szendrei zászlóval szállván meg, az többi(ek) az közelebb való szomszéd falukba szállottak. Sokacs-kát is jöttem ma, de ugyan nagy időn és olykor érkezhettem, hogy még *Jankovics* uramat az ő kegyelme követségéhez tartozó levél-, és pénzbeli requisitumokkal expedíálhattam. Valóban nehéz útunk is lőn ma ez rettenetes sarok mia, meg nem bántam szerket nem hoztam magammal. Idő valóban szép, és tavaszi módon szolgáló volt; és az múlt éjjel is meleg idő volt.

16. Szerda. Alsó-Dernán elsőbben füröstökömezvén úgy indultam nem igen messze levén háló helyünk. Szalárdra igen idején érkezünk s mindnyájan is ott szálltunk; az onodi, és szendrei kapitányokat, *Tályai György*, és *Uri István* uramékat azért hivatván Ványára előküldettem ahoz szükséges *Teleki* uram, és az én nevem alatt szóló patens- és missilis levelekkel, hogy míg én oda érkezném is, addig is az hadak után expedíljanak hadnagyokat, igyekezzenek és fáradozzanak az hadaknak gyűjtésében. Időnk Istennek hála ma is igen szép tiszta, és tavaszi forma volt, és az éjjel is.

17. Csütörtök. Szinte Zsákára szándékozván mi-hent világosodni kezdett Szalárdról is elindultam, apródonként esvén az eső is, de délután megint melegre fordulván; egyhuzomban estvefelé érkeztem Zsákára sok vizet gázoltatván s nehott csaknem usztatván is; valóban nagy jövés lőn az mai. Az múlt éjjel is szép idő lőn. Az hadnak egy része pedig Furtára szállott.

18. Péntek. Az tegnapi hajtás után igen megbágyadván az lovak későcskén indultam Zsákáról elsőbben füröstökömezvén is; de az hadnagyokat, és katonákat elbocsátottam kiki sietvén házanépéhez. Az onodiakban maradtak csak velem. Éjjelre Gyarmatra mentem, oda is nagy időn déltájban érkezvén. Az hova *Szöcs János* is Diószegről érkezvén, mások asztalomnál mulattak, magam roszul lévén vacsorát sem ettem. Ez éjjel esőske volt, de nappal igen szép tiszta meleg tavaszi idő lőn.

19. Szombat. Szükségesképpen kelletvén tudósitanom az urat *Teleki* uramat, és másokat is bizonyos dolgokról, és írásban s iratásban nagy időt töltvén

későcskén indulhaték el Gyarmatrúl. Azonban Váradrúl elérkezett *Jankovics* uram is, ki is békével tétetett meg s jó válasszal is. Ványára érkeztünk az hálás kedvéért délután hamar. Istennek hála valóban meleg idő volt ma is, és igen szikkadnak az utak is.

20. Vasárnap. Az hosszú sáros útban sok lónak kiveszvéen lába, holnalja alja az nyugtatás, és az Isteniszolgálat kedvéért is ma napestig itt voltam; azonban még itt tanálván az Tiszán általmenendő tiszteket kiknek elküldésekért is küldöttem vala elő Szaládrúl az kapitányokat, ma reggel azok is kemény instructióval az hadakért elindultak. Idő ma is napestig igen szép s meleg szolgálja, és az éjjel is.

21. Hefő. Jó reggel felkelvén, mindazáltal elsőben keveset falatozván elindultam, és ebéd tájban Túrra érkeztem, kijövéen előmbe az Túron levő tisztek s katonák vacsorán nálam is voltak. Időnk Istennek hála ma is tegnapihoz hasonló volt; javulnak az utak is.

22. Kedd. Mind az Egerbe menő követeket, mind újabban az katonák után is már ide érkezvén el akarván holnap küldeni, szükséges levelek iratásában foglalatoskodtam. Érkeztek leveleim Kövábúlból is; kikben az többi között írják azt is Felső- s Nagy-Bánya az két város magátúl holdolt meg, és gazdálkodnék is már az francziáknak. *Kopp* kin, *Teleki* uramat (?) interponálja magát az magyarok között minden javul biztatván az magyarokat. Idők úgy látom valóban szépek járnak; az múlt éjjel is csendes meleg idő lön.

23. Szerda. Jó reggel Egerbe *Mikolai Boldizsár*, és az végbeliek részérül *Szuha*i *István* uramékat expedialám az magyar nemzet nevével, és újabb pa-

tenssel s parancsolattal az katonák közzé *Török Jánost* az vicehadnagyot is. Azonban Kövárból jött levelekre tettem inkább választ, clavis nélkül írni nem bátorzkodván, az egész napot inkább mind abban töltém, de még sem végezhetém. Ma is szép tavaszi meleg nap lön; az éjjel hives volt de tiszta csendes idő.

24. Csütörtök. Alig várom érthetnék valamit mint gyűjthetik túl az Tiszán az hadat; de még ekkoráig semmi hírem nem jöve. Ez napot is itt töltvén semmi egyéb újságot sem hallottam. *Deák Ferenczet* is elküldtettem patensemmel az Sárréte mellé, hogy ott a tájon levő katonákat is gyűjtse össze. Ma is szép tavaszi idő lön, és az éjjel is.

25. Péntek. Ez napot csak heveréssel töltém, mind ebéden, vacsorán voltak az tisztekben nálam. Írtam az gyulai bégnek is az mely katonák Erdélyből jöttek velem, és szerdán által is mentek az Körösön ne bánja ha ott abrakolnak az Körös mellett való falukon, azon faluk Gyulához tartozván. Szolnokra is beküldtettem követet tegnap az magyar nemzet nevével és ajándékot is az bégnek, ki is ma tért meg; az is minden jóval ígéri magát. Idő is hasonlóképpen igen szépen szolgált mint tegnap, és éjjel is.

26. Szombat. Mát is csak gondolkodással, és ezen az dolgokon való töprenkedéssel töltém el alig várván indulhatnék az hadakkal, és nemzetemnek hamarébb szolgálhatnék. Érkezik egy gyalog vicehadnagy is hozzám, ki is az Tiszán túl hagyta 130 legényét; visszabocsátottam érettek, és *Borbély Györgyöt* is az gyalog vicekapitányt, úgy hogy holnap elinduljanak, és jöjenek hamarébb egyik egy részen másik más részen *Bakosék* után menvén. Isten ke-

gyelméből egészen ki kezd az idő nyílni; ma is igen szép idő volt, az éjjel is.

27. Vasárnap. Szinte hogy az praedikációról kijö-
vénk hát érkeznek az szendrei tiszték, kik katonák
után mentek vala, az onodiak kevésbé elmaradván.
Petneházi Dávid is, kit némelyekkel félrevonónak gon-
doltunk eljött. Szemben levén velek referálják sok
fáradtságok, nyughatatlanságok után is se az levelek
continentiájával, se az én ijesztő leveleimmel s izene-
timmel nem gondolván semmire nem mehettek, mert
az kiket tanáltak is nappal ígérkeztek, éjszaka mel-
lőlek elszöktek; az volt oka, mivel nem is volt, tu-
dósíthattak volna, okozván nevezetesen azon szófo-
gadatlanok fejeit *Harsányi Györgyöt*, *Nemes Jánost*,
és utánnok való főbb legényeket kik az parancsela-
tokat semmire bocsátván másfelé mentek inkább az
katonákkal prédálni s nyerekedni. Kihez képest más
formában való orvoslásához kellett az dolognak
fognom, elküldtem sietve az szendrei tiszték után is
jöjenek ide, hogy az mit közönséges akarattól jobb-
nak tanálunk cselekedjük azt. Egyedül *Petneházi Dá-
vid* felelt meg az készségnek, ki is seregét is Porosz-
lón oly véggel hagyta; hogy ha kívántatnék mindjárt
előállhassanak. Ebéden felesen voltak nálam. Ma is
Isten kegyelméből igen szép idő volt, és éjjel is.

28. Hétfő. Elérkezvén Ványárul is az szendrei
tiszték, és összegyűlvén szállásomon az onodiak is
mellettem levő becsületes emberekkel, és az katonák
szófogadatatlanságáról s abból következhető közönsé-
ges jó kárárul pro et contra nem keveset beszélgetvén,
jelen lévén *Petneházi*, végre végezők ezt: mivel az
tiszteknek is dolgokat kell holnap még végezni, az
szendreiek mind kapitány s mind főhadnagyok, és

egyéb tisztek is az gyalog főkapitánnyal együtt szerdán okvetetlen Poroszló felé meginduljanak, és az onodiak is innen csötörtökön, és ugyan az nap az szalóki szalmaknál „(tán malmoknál)” megegyezzenek oly instructióval, mivel se az ur *Teleki* uram, sem az én parancsolatimnak az katonák, és hajdúk előtt nincsen foganatja, tehát az kik már most általmenetelek alkalmatosságával elő nem állanak magok emberségébül, az olyanokat fogják, kapják, kergessék, és az kik okai, azokat törvény szerint meg is büntessék. Írván mind az egri pasának törököt adjon melléjek, s mind földnépire s mind Aba- és Zemplén vármegyékre patenseket bocsátván az olyan országpusztító, prédáló tolvajokat mindenütt kergessék, fogják, ellenek feltámadjanak, és hajtsák zászlójok alá ha az szükség kívánni fogja; és hogy én is jobban megnyughassam az tisztek serényen, híven eljárnak az dolokban, azért mellettem levő becsületes emberekben is menjenek ő kegyelmekkel. Addig is pedig menjen által *Petneházi* uram nekem újabb patensemmele, és seregenként s csoportonként járja meg az hadakat értésekre adván megunván az sokat már mivégre indulnak az tisztek által az Tiszán, inducálja meg is szépszerint az katonaságot, és pinteken Poroszlóra az tiszteket tudósítsa. Mely dolgok így menvén véghez ebéden mind itt voltak nálam. Ebédután jól lakván az szendrei tisztek Ványára mentek. Idő ma szép volt, és az éjszaka is, de hivesecske is volt.

29. Kedd. Jó reggel expedialám *Petneházit* szóval is bőv instructiót adván eleibe, és *Harsányinak* izenvén ha még se jö már, az tisztek általmenvén hozatom, lássa mit cselekszik. Az Egerbe ment követek is elérkeztek minden jó igirettel az pasa, és diványos

urak részéről, de másfelől rettenetes panaszokkal is az Tiszán túl való földön, és az mely egri birodalomban vagyon mely rettenetes Isten ellen való dolgokat, tolvajlásokat, pusztítást tésznek az végbeli lovas-, és hajdú vitézek, s nevezetesen *Bakos Mihályra*, és *Petneházi Dávidra* panaszolván; levelet is írt az pasa mindnyájoknak, és generalisunknak szólót. Estve felé eljöttek *Csanádi István*, és *Farkas Péterék* is; ezek is afféle oldalhadnagyok, de úgy látom nem várják az tovább való parancsolatot. Idő is Istennek hála igen szép volt; ez éjjel egy kis derecske is volt.

30. Szerda. Tegnap is bőven irván az urnak *Teleki* uramnak, és másoknak is az kiknek illet ezen jelenvaló dolgokról, és már az innen való indulásnak az katonák elő nem állások miatt haladásárúl, s leveleimet ma végezhetvén el debreczeni bíró kezébe küldtettem; azonban az tiszteknek tartozó leveleket is elkészítvén s estve felé el is hivatván az mint Isten tudnom adta teljes plenipotentiát is adván nekik az hadak összegyűjtésében az szófogadatlanoknak, magokat prédálás és marha hajtás után adóknak büntetésekben mindent elkövethessenek, sőt megmondván azt is ő kegyelmeknek úgy cselekedjenek, hogy senki se kedvezésben, se ezen dolognak véghezvitelihez lágyan s puhán való fogásban ne tapasztaltassék, és egyébben is ne impingáljon, és kiki úgy is serénykedjék, hogy benne érvén bizony hasonló büntetését vészi, valamint az az ki megérdemlené. *Jankovics György*, és *Baranyai György* uramék is együtt járnak az onodi, és szendrei fő- és vicetisztekkel avégre, hogy tiszt uraimék is serkentgettenessenek, és jövőendőben is mint hazafiai lehessenek az magyar nemzet előtt bizonyságok. Végre vacsorán nálam voltak, és vigan is

laktak. Az múlt éjjel igen nagy szél volt, és nappal is, de másképpen igen szép tiszta nap volt.

31. Csőtörtők. Jó reggel elindultak onodi tiszt uraimék, és én is elunván az benheverést kimentem nyúlászni, és csak estveli könyörgéskor tértem vissza. Vacsorán az onodiakban felesen voltak nálam. Az nyúlakkal szép mulatságom is volt. Az idő igen melegen szolgált, és az éjjel is csendes, de hives idő lön.

A p r i l i s.

1. Píntek. Tegnap estve többecs két mulatván keltinél nem voltam szinte jól, s reggel se kelvén fel. Azonban felkelvén érkezék *Borbély György* gyalog vicekapitány, és *Bakos Mihály* is, ki is nem hogy engedett volna az parancsolatnak s jött volna erre hadával együtt; de hadát is prédálni felküldvén, és Szepesbe is maga is utánnok indult, és túl Poroszlón majd három mélfölddel érte *Borbély György*, egyébránt is sok panasz levén reája megfogattam, vas nem lévén békóba verettem, strázsa alá adattam. Azonban estve felé vevén az tiszték levelét is Szalókról írják, hogy előtanálván már is némely marha hajtó katonákat az közjónak, és az én parancsolatomnak is engedelmeskedni akarván némelyekre törvényt láttatván, kettőt benne felakasztattak mások példájára, mely is igen jól esett. Az múlt éjjel is szél volt, nappal pedig szép meleg tavaszi idő volt.

2. Szombat. Az elmúlt éjjel nagy eső volt, nappal pedig hasonló szép meleg idő volt mint tegnap. Ebéden voltak emberséges emberek nálam. Vettem *Szőcs János* uram levelét is, kinek is választ adtam katonájátul.

3. Vasárnap. Ma napestig helyben voltam; idő is valóban szép volt, feltisztult; az elmúlt éjjel is csendes idő volt, csakhogy hives is volt.

4. Hétfő. Tegnap elvégeztem volt magamban kimenjek nyúlászni, de az egész múlt éjjel felettébbvaló nagy szélvész s eső lévén, és ma is napestig tartván, elmulattam. Sok emberséges katonaember lévén nálam ebéden azokkal töltöttem mulatással az napot.

5. Kedd. Úgy látom valamennyire feltisztult az idő, kihez képest is kimentem az mezőre egynihányad magammal nyúlászattal is mulattatván magamat; azonban *Csanádi István* uramnak sok kérésére vacsorán ő kegyelménél voltam ebéd is együtt lévén az vacsorával, becsülettel tartott bennünket. Ma is egynihányszor kezdett az eső esni, és még jégeső is, de meg abba hagyta. Igazán aprilisi idők. Ez éjjel hives volt.

6. Szerda. Az múlt éjszaka érkezvén az Tiszán túl való földről *Jankovics*, és *Baranyai György* uraimék reggel azon dolgokról mire mehettek ő kegyelmekkel beszélgettem; azután elérkeztek az onodi tisztek is, és az szendreiekben is; kiket is mind öszszegyűjtvén referálják mennyi bajoskodások volt az katonák gyűjtésében, mindazáltal Isten segítségével az szalóki és csegei rén infallibiliter gondolják takarodott által ötszáz katonáig való, az innepig reménylik az többi is előkerül már *Harsányi György* együtt eljövén velek. Kihez képest is nóha újabb tudósítását *Teleki* uraiméknak nem vettem, mindazonáltal instruktíomhoz akarván magamat tartani közönséges meg egyezésből végeznék Isten jóvoltából husvét kedden mindnyájan meginduljunk Újfalu felé, ott az elaki „(ujlaki)“ mezőben szállván táborba, és helyben vár-

juk táborostúl az *Teleki* uram tovább való dispositióját, az minthogy azon végezésünkkel, és egyéb szükséges dolgokkal is bizonyos emberem expediáltatik Kővárba. Ma napestig jó idő volt, de az éjjel egy kis dér is volt.

7. Csötörtök. Az múlt éjjel is, ma is délutánig jóval az Erdélybe szóló levelek expeditiójában foglalatoskodván már az jelenvaló dolgokkal expediálám *Szuhai István* uramat, kitül is szóval izentem többet. Azonban *Harsányi* uram sokáig kérvén több onodi tisztekkel ebéden ő kegyelménél voltam, az hol is jó ideig mulatván újabban nagy, és szapora eső lőn nappal; éjszaka pedig nagy szél volt.

8. Píntek. Az régi szokás szerint ez nap ebédet nem evén és csak egyszer napjában s úgy is bőjtölősséggel, az áldott Christusurunk kinszenvedése innepe napját Isteniszolgálattal töltettük el. Reggeli praedikációról való eljövetelem után érkezének újabban leveleim Kővárból, kikben ennyi ideig való késedelmezésünket kárhoztatván, másfelől indulásunkat siettetvén az urak és az gallusok is, írják többi között azt is két ízben is elvégezték volt már, hogy táborba kiszálljanak, de az mi remoránk gátolta meg. És így levén az dolog, az francziák is pedig már Isten segítségéből szépen megerősedvén előhivattam az tiszteket, és mégis egy nappal az indulás napját praecoccupálván már hetfőn kelletik mindnyájunknak megindulnunk, megírván *Teleki* uramnak is. Vacsorán voltak emberséges emberek nálam. Ez napot pedig egyéb szükséges dolgokkal is mulatám oly sokfelől való busításom lévén. Idő Istennek hála szép volt, csakhogy hives volt; az múlt éjjel pedig valóban nagy dér volt.

9. Szombat. Az jenei pasa ki Budán volt locum-tenens menvén Jenőbe és közel Túrtúl az szolnoki bégnek tegnapelőtti intimatiójához képest, mintegy kétszáz lóval, az tisztekkel, és az főbb legényekkel kimentem eleibe; szemben lévén vele, pompásan is jövőn, az mezőről megint megtértem; felesen lévén ebéden nálam az tisztekben. Az elmúlt éjjel igen nagy dér volt; ma nappal is igen kemény idő volt.

10. Vasárnap. Legyen áldott Istennek szentneve érette hogy az jelenvaló áldott husvéti innepnapokat szenvedhető egésségben érhattuk; Isten ez ő irgalmasságából jót tevéen velünk engedje édes hazánkban innepelhessünk ő Szent Felségének. Az reggeli, és déleesti praedikációkra felmenvén voltak ma sok igazgatások is az onodiak között; egyébiránt is jó securitásban akarván cselédjeket hagynom *Újvári András* az gyalog hadnagy hetven hajdúval itt marad, és *Hajdú János* lovas onodi főhadnagy is minden seregből két-két katonát deputalván melléje a végre, hogy minden dolgokra vigyázzanak, igazításba vegyék, és plenipotentiát is adván nekik már ezután vagy tőlünk visszaszökő katonát, hajdút, vagy az Tiszán által jövőt foghassanak, utánnunk üzhessék, és meg is büntethessék; Túr városára is adván patens formában parancsolatot, ők is hasonlót követvén legyenek segítséggel az hadnagyoknak. Tegnap *Szőcs János*-hoz is elküldtem *Baranyai* uramat legyen ő kegyelme is készen, és az hadát is készítse. Istennek hála ma tiszta idő volt, de ugyan hives; az éjszaka pedig dér is volt.

11. Hétfő. Jó reggel felkelvén én is készülgettem; elsőbben is egyetmásomat, és az szekereket általköltöztetvén az Berettyón, magam azután mezőben

az itt maradandó hetven hajdút mustrálván meg, hogy nagyobb disciplinában, és jobb renddel hagyattassanak itt, az magaméval nekik megfizettem; azután *Harsányi Györggyel* volt nem kevés bajoskodásom nehezen hozhatván által egyébiránt is az Tiszán, ma az mustrakor sereggel jöttek az katonák előmbe, hitetgeti őket, kéredzik tőlem által az Tiszán. Kihez képest izenvén neki és maga is hozzám jöven, mindaddig beszéltem mind magával mind anyjával, már kocsin az is eljő velem. *Bakost* is kezességen kibocsátottam. Azonban az tiszteket s ben levő katonákat is az városból kitudván, várakozván addig, azután *Ujvári* uramnak is meghagytam házról házra járja el őket, és üzze ki s kergesse az katonákat zászlójok alá. Mely dolgokon is általesvén azután *Cseke Lukács* uram kérésére ki is túri ember, és régtől fogva kért menjek hozzá vendégségbe, hozzá mentem, ott sok ideig voltam. Reggel délután való három órákorig jó idő volt, azután rettenetes szél, eső is következvén, és abból rettenetes habok is az Berettyón elrekesztettek az elindulástúl, feles leveleim is érkezvén Kővárból, és Erdélyből; ez mai napot víg mulatásban töltöttem el s itt is háltam. Az múlt éjjel alkalmas hideg volt.

12. Kedd. Az múlt éjjel csendes, de hives idő lön. Az múlt éjszakát az levelek fordításában töltöttem nagy részint; melyekben is sietteti az ur *Teleki* uram hamar való megegyezésünket; és írja azt is Isten kegyelméből mind Erdélyben, mind Lengyelországban jó, és kívánatos karban vannak dolgaink; patenseket is íratván maga neve alatt az m. fejedelem az Magyarország lakósira, és az hajdúkra, parancsolván ő nagysága mindeneknek ismerjék *Teleki* uramat az ő nagy-

sága emberének, és értsenek is egyet velünk. Jó reggel én is általkölteződven az Berettyón, érkeztem ebédre Ványára, az hol is feles igazítás levén szendrei uraimék között, hogy ott is jó rendben hagyhasam őket az napot itt töltöttem. Az mint hogy mind bizonyos katonákat hagytam cselédjek mellett, mind patenseket is az falukra s másokra az szükséghez képest, *Harsányi* uramat is betegen is csakugyan elhozván magammal, ki is tegnap jött még szekeren Ványára. Reggel eső kezdett lenni, de aztán megállván estig szép tavaszi időnk volt; de ez éjjel hideg volt.

13. Szerda. Igen jó reggel Isten segítségével az Balkányra nézve Ványárúl elindultam, az mely vizen is sok időre költözhetvén által ebédre szállottam meg Gyarmaton. Már ott várván az *Végh Mihály* uram zászlója előnkbe kijött, és *Szöcs János* uram is. Ebéd után elindulván jókor érkeztem Zsákára elhozván magammal az széndreieket, és útban is két hadnagyság alól való katona egyezvén meg velem. Nagyobb részének füves lévén az lova mezőbe szállott, az kiknek pedig lovak szénás volt, azok velem szállván. *Szöcs János* uram elmaradt, úgy azért holnap Kis-Marjában érvén el. Idő Istennek hála szép meleg volt; de éjszaka újabban is hideg, és dér volt.

14. Csütörtök. Isten jóvoltából Zsákárúl is megindulván, és az lápokat messze kerülvén ebéd tájban szállhattam csak meg Váncsodon, az hol is jó ideig késvén, éjszakára jókor érkeztem Kis-Marjába is, az hová mindenestül fogva beszállottunk, az füves katonák is az fel s alá sőt zászlóstúl is járó tolvaj törökök miatt nem bátorkodhatván szélyel az mezőben füvelni lovokat. *Nagy András* is az kállói előmbé

jövé¹n ő is seregestül beszállott Marjába. Azonban estvé felé érkezének onodi katonák is az seregektől, kik is referálják már az onodi seregek, és az hátra levő szendreiek is az pocsaji hídhöz érkeztek várván tovább már mit parancsolok. Melyben én sem izenhetvén egyebet az időnek késő voltára nézve is, hanem hogy az egy éjjel csak szálljanak meg ott az réteken. Istennek hála ma is szép tavaszi időnk lőn, meleg is szolgált.

15. Píntek. Nem akarván addig kiindulnom míg az tisztekkel nem beszélhetek, kiküldtettem érettek az pocsaji hídhöz. Azonban beérkezvén az tisztek is elvégeztük mindenestül beszálljunk Diószegre. Kik is kimenvén, és én is utánnok nyomulván velek meg egyeztünk. Istennek hála reménységemen kívül való számmal vagyunk az végbeliek jó sereggel levén, azonkívül *Petneházi*, kállói *Nagy András* seregei, az *Hatházi* katonáiban is felesen levén. Közelítvén azért az városhoz beküldtük az szállásosztókat is. Azonban én megállítván az hadakat, eleikbe adtam bő declaratióval mihez tartsák magokat. Azután beszállottunk; *Teleki* uramnak is, és az kiknek illett bőven írván az jelenvaló dolgokról, ez napot itt töltettük. Az idő is meleg, és tavaszi módon szolgálván.

16. Szombat. Ez napot is egészen itt töltettük. Csak már is az sok panasz meg lévén az katonákra, az korcsmát betétettem, meghagyván senkinek pénzért se adjanak. Azonban *Pap István* uram is bejövén az eperjesi hadával azokat is elszállíttatván nagyobb részt kapuk őrzésére rendeltettem, úgy hogy senki czédula vagy pecsét nélkül ne mehessen, hanem hírről járjon. Ma Istennek hála szép idő volt, és éjszaka is.

17. Vasárnap. Reggeli praedikációt hallgatván beszélgettem aztán az tisztekkel, és *Halasi Hatházi* vicejét portára Kálló felé egynéhányad magával elküldettük, és *Kovács Pétert* is az merre az német tábornak hírét hallhatná semmit sem érthetvén felőle; magam pedig ez napot egyéb szükséges igazításokban is töltöttem várván az *Teleki* uram hacsak az *Szuha*i uram által írt leveleimre való válaszáts ennyi időre. De még semmi se jöhetne. Ma is szép idő lön.

18. Hétfő. Jó reggel vettem az *Teleki* uram levelét, kiben írja szombaton reggel úgymint 16 praesentis bizonyos dolgokkal expedial embert ő kegyelme hozzám, azért addig legyünk várakozásban; akkor Láposra ment francziai generalishoz. *Halasi* Kálló alól megtért 21 lovat nyervén, 16-ig való magyar, és egy truppan vagy hatvan német jöven utánna, kárt benne nem tehettek üzték másfél mélyföldig. Úgy látom nem szállottak még vissza az végekbe se az németek se az magyarok. Idő ma szép volt, és éjjel is, de szeles inkábbára.

19. Kedd. Megtère *Kovács Péter* is, de soha ki nem tanulhattam az németnek hollétét, Szathmár felé vagyon még? Ide be igen megszükülván az lovak eleség dolgából közönséges akarattól végezők holnap szálljunk mezőbe, az hajdúság pedig maradjon itt. Hírünk is jöven Körtvélyes táján volna az német az kapukat szorosabb őrizet alá vétettem, de estve meghozák semmi sincsen benne. *Teleki* uram tudósítása sem érkezik, kiért zsibonganak is az katonák. Idő Istennek hála mára is és szépen szolgáló nap volt.

20. Szerda. Újabban postát bocsátottam Kálló felé, ugyan *Hatházi* vicéje maga katonáival menvén

el mintegy ötven személy. Azonban ebédután az hadakkal magam is kiindulván 11 végbeli, és két mezei zászlóval az Aranyszeg mellé szállottunk mindnyájan az rétekre; gyenge fű van még. Ez éjet itt töltöttük. Idő is igen meleg, és jó lévén.

21. Csőtörtők. Az éjjel érkezék *Szuhai* ur ezédulája, kiben írja fáradt állapottal Diószegre érkezhetett. Azonban jó reggel újabban elindulánk, és szállottunk az kis-marjai rétekre ott érvén el bennünket *Szuhai* uram is nagy csomó levelekkel. Nagy eső is esett, jó darabig is tartott. Azonban megfordítván az leveleket értem, hogy mégis tovább halad az dolog s nem is egyébért, hanem az lengyel király és marchio *de Bethune* is már Lublinba érkeztek, és onnat derék új segítséget küldenek az hátramaradt derék pénzzel, mivel már az magok hadok fizetésére való pénzt megküldették. Kihez képest, írja az ur, az ajtajok előtt lévén többire már hogy hagyhassák? nemsokára elérkeznek, ki nélkül csak mindnyájan sem lehetünk; ha azért mi érettünk husvétig várakoztak ő kegyelmek, mi is ne nehezteljük az kevés időt megvárni, és interveniált dolog lévén ő kegyelmek előtt. Kire nézve is összehivatván az tiszteket, közönségesen is proponálám, és *Szuhaival* is proponáltattam ezen dolgokat neki(ek) és a mentül jobban lehetett mind szép szóval, mind fenyegetéssel. Melyben is nagy sok időre determinálánk, mindenik tiszt az maga alattvalóinak ez szerint világosítsa az dolgot, és az csendes várakozásra intse őket. Azonban hogy az katonaság is jobban várakozhassék az Berettyón innen való falukat, és városokat is zászló szám szerint közikbe kiosztottam, az hová minden zászló alól el is küldettek, hasonlóképpen az *Nagy András* és *Hatházi* uram se-

regeire is. Idő ma Istennek hála igen szép volt, igen meleg is volt napestig. De én tegnap megcsömörölvén napestig rosszúl voltam, és nem is ettem.

22. **Píntek.** Gondolván már szép időre fordúl, de igen neki esősedett. Nem jöve ma semmi egyéb hírem, hanem *Halasi* megtért, két rabot hozott; megtelepedett Kállóban is már az katona az mint mondja. Én ma is csak kornyadoztam, sem étel sem ital nem esik jóízón.

23. **Szombat.** Ez napot is itt az mezőben töltém, választ is írván az urnak és az kiknek illet. Ez éjjel is igen nagy eső volt; nappal is csak szeles, fergeteges idő volt. Én csakugyan rosszúl vagyok.

24. **Vasárnap.** Jó reggel praedikátiót hallgatván és azután az tisztekkal nem keveset beszélgetvén, hogy az had is ne heverjen, tetszett Böszörmény felé küldenünk vagy hatszáz lovast. De ezen beszéd még tegnap volt; az mint hogy ugyan tegnap estve felé az Aranysegtől általköltöződvén elindulának *Hatházi* is velek lévén, és *Petróczi* urfi is elmenvén. Azonban hozák hírül azt is bizonyosan az német az ki összegyülekezett volt eloszlott, és Kállóba s Böszörménybe is az odavalók visszaszállottak. Déleesti praedikátiót is hallgatánk. Én pedig mégis csak nem ehetem. Az éjjel is igen nagy eső volt.

25. **Hetfő.** Jó reggel megtérének az Böszörmény alá ment vitézek, de megvívén híreket, valami rossz pajzán lovakon kívül egyebet nem nyerhettek. Az múlt éjjel is nagy eső lőn. Én az étlenség miatt igen elerőtlenedtem, mord kedvűszeles idő is lévén csak hevertem inkább az sátorban.

26. **Kedd.** Én, úgy tetszik, naponként rosszabbúl

vagyok, csak kornyadozom. Nagy zápor, és napestig tartó esős s kedvetlen idő lőn ma.

27. Szerda. Félvén nagyobb betegségtől, és az hideg is tegnap estve borzogatván bementem az meleg ház kedvéért, és az csendesebb nyugalomért Félegyházára, szekereimet, az sátort, és az lovakat is kin hagyván, és csak néhányad magammal, és az mi szükségesebb volt avval menvén be. Ma is hives idő levén csak ben contineáltam inkább az meleg házban magamat. Tegnap *Zákány*, és *Horog* uraimékat is elküldettük az ur, és az francziai tábor eleibe, várhassa meg annál is jobb szívvvel megegyezésünknek idejét az katonaság. Én még sem ehetem többire semmit se. Idő az múlt éjjel is esős volt.

28. Csütörtök. Ez napot is csak itt Félegyházán töltöttem. Úgy tetszik mintha jobban volnék. Sohonn semmi hírt nem hallottam. Az idő is pedig ma fényesen, és csendesen szolgált mind nappal, éjjel.

29. Péntek. Ma is itt voltam. Jobban kezdek már Istennek hála naponként lenni. Az idő is szép tavaszi módon szolgálta. Az mai nap vettem *Zákány* uram levelét is Perecsenbül, kiben írja úgy értette csak máris az ur kiszállott volna, de az utak igen rozsak; az én seregem is már Somlyón innen vagyon.

30. Szombat. Ez napot is itt Félegyházán töltöttem. Feles elfogott levelek jövén kezemhez Bécsbül, és Magyarországbül, oda szólók is, az éjjel *Teleki* uramnak mind elküldtettem, magam is bőven írván ő kegyelmének. Estve meg rosszabbul kezdtem lenni. Ma napestig szép idő tartta. Parra(?) is bőven íratam az szükséghez képest.

M a j u s.

1. V(asárnap). Jó reggel praedikációt hallgatván, azután mindjárt elérkezett az seregem is lovaimmal, szekereimmal együtt. Istennek hála kár nélkül érkezhettek, de az nehéz útra nézve megcsappantak az lovak. Már én is Istennek hála annyira épülhetvén, megfelesedvén egyébiránt is holnap újabban kiszállhatok táborba mezőre. Az tábor bizonyos jövetelinek még sincsen semmi hire, az katonaság váltig zsibong nem hihetvén az dolgot. Ez mai napot Istenszolgálatban is töltöttük, az én szállásom udvarán tévén praedikációkat az itt való praedikátor. Az idő is szép tisztán szolgálván.

2. Hefő. Jó reggel felkelvén kiindultam az faluból, és szállottam az elébbeni helyemre az kis-marjai rétekre közel az városhoz sátoromat is kivonatván, az hadakat is előbbeni helyeken tanálván. Még sem jöve semmi hírem az tábor jöveteliről. Az nap ma is igen szép melegen, az éjszaka is pedig csendesen szolgálá.

3. Kedd. Ez napot is itt mezőben töltém várván *Teleki* ur tudósítását, de mégsem jöve; én nem tudom mivel kell biztatni az katonákat is, mert legutóbbi két levelekben is azt írták az elmúlt héten okvetetlen megegyezzenek velünk, mégis Debreczenből hajtattván vala vágóbarmot, és azt osztattván közikbe az tartóztatja őket. Ez éjjel nagy eső volt, de nappal szép tavaszi meleg napunk lön.

4. Szerda. Szinte hogy reggel az tiszteket bizonyos beszélgetésekért, és hogy portára is küldjek összegyűjtettem volt könyörgést is akarván tétetni,

érkezők *Kormos* ur *Teleki* uramtól ő kegyelmétül, ki is leveleit megadván, könyörgés után magával is bőven beszélvén referálja, és az ur írásából is látom szerdán, csötörtökön — és talán pnteken is eltartott — kellett ő kegyelmeknek az Szamoson költözödni; eddig való késéseknek nem egyéb okát írják, hanem hogy az utolszor kijött derék hadat, és pénzt kellett az két Bánya között várniok; elég kéréssel, és fenyegetéssel is van az végbeli hadak iránt ha kik nem várják patienter oszolni mernének. *Kormos* uram az végbelieket is az kit ma lehetett ezen ur izenetéhez disponálta volna eléggé, de csak nem hisznek. Én pedig holmi dolgaím igazításáért bementem lovon Diószegre is, onnét Kállóba (?); visszatérvén az lovaimat is megnézegettem Félegyházán, és éjszakára ugyancsak szállásomra érkeztem. Ma nagy eső esett míg Diószegen késtem, és még köeső is; egyébiránt meleg idő is szolgált, és az múlt éjjel is.

5. Csötörtök. Jó reggel felkelvén, és nemcsak az tiszteteket, de az főlegényeket is összehivatván nagy számmal az mint Isten tudnom adta bőv szóval kértem, reménykedtem nekik, és fenyegettem is már ha eddig váraakoztak az néhány napot ne sajnálják, és mivel számunknak mindenütt nagy az híre ahozképest igyekezzenek mentül többen állhassanak elől, az mint hogy mind az onodiak s mind az szendreiak az én patensemme, magam, és magok leveleivel katonákat az Sárréte és Hortobágy mellé elküldettek. Azonban az katonaság is minden jóra igiri magát. És így ez napot én csak heveréssel töltöttem *Teleki* uramnak hogy tettem leveleire választ. Estve felé érkezék *Szőcs János* uramtól is egy hadnagy kapitánya levelel, ki is írja az ur *Teleki* uram parancsolatjából

Tasnád felé kellett ma hadait indítani. Idő is Istennek hála ma napestig szép meleg és fénylő, és éjjel is csendes és lágy idő volt.

6. Píntek. Jó reggel felkelvén dolgaimhoz láttam várván óránként az tábor közelítéséről újabb tudósítást is az urnak. Azonban délután már estvefelé megérkezének *Zákány* uraimék is kiket is eleikbe küldvén még Nagy-Bánya táján hagyták az tábort, de okvetetlen kedden onnét helyekből megindulván szerdán, csötörtökön általköltözhetnek az Szamoson. Nekünk pedig azt parancsolják az mely nap *Zákány* uraimék hozzánk érkeznek más nap induljanak, és menjenek ő kegyelmek eleibe az hol feltanáljuk az tábort. Melyről is emberséges emberekkel sokat beszélgetvén, közönségesen is jobbnak tanálók holnapot s holnaputánt is itt töltjük Tasnád sem lévén messze az hol az conjunctiót reménylhetjük, és az katonákban élés után felesen széledvén el kiket is e héten bevárunk, az katonaságot sem indíthatván pedig ember — az mi legnagyobb — minden élés nélkül. És így csak hetfőre halasztatott indulásunk. Ma igen szép tavaszi idő volt.

7. Szombat. Ez napot is már csak várakozással töltöttük. Szép napunk is lévén. Postát sem bocsáték már sohová is. Hírem sem levelem nem is jöve ma. És az éjszaka is csendes éjszakánk lön.

8. Vasárnap. Ez napot Isteniszolgálatban és prae-dikációk hallgatásában, de az holnapi induláshoz való készülgetésben is töltém el. Nem jöve semmi olyas hírem valami katonákon kívül kik most jöttek által az Tiszán, kik is beszélnek még vagyon idő(?) négy- vagy ötszáz katona az végbeliekben. Istennek hála ez nap is szépen és tavaszi módon szolgálta.

9. Hétfő. Isten jóvoltából jóreggel felkelvén hogy lovaim Félegyházán voltak oda mentem elsőben, az honnét is elkészítvén lovaimat rendelt seregekkel elindulék, és szállottam az ottományi rétekre az végbeli hadakon kívül velem lévén még is az kál-lai, és hadházi seregek. Érkezett azonban az *Teleki* uram levele, kiben írja, hogy már az táborral Soos-hoz érkezett, mely is Tasnádhoz csak három mélföld lévén estünk egymáshoz. Én is választ tevén az urnak *Kormos* uramat expediálám egynihány lovassal, intimálván feléjük való menetelünket nekünk is. Ma is csak kornyadozva voltam, alig ülhettem az lovon is, hánytam is. Az idő igen melegen szolgált nap-estig, és az éjjel is csendes idő volt.

10. Kedd. Az székelyhidi hídnál hagyván strázsául az *Forrai* uram seregét azután várakozván, és *Szűk György* serege is velünk megegyezvén igen reggel nem indulhattam meg. Érkezik jó reggel *Csernel Zsigmond* uram is az urtúl levelekkel, ki is ugyan Soosnál hagyta, tegnap valami Lengyelországból jövő had után várakoztak kik ugyan el is érkeztek; reményli holnap Daróczhoz való érkezéseket. Én azonban az hadakkal hogy immár bágyadt is voltam szállottam meg az hadakkal az puszta körösi erdő mellett, jó fű is lévén ott. Az hol vettem *Kende Gábor* uram levelét, egy mélföldnyire lévén tőlünk az *Szőcs János* uram és *Pataki* ur hadaival, kér azon holnap melyfelé megyek izenjem meg, egyezhessenek meg velem. Azután jó idővel érkezett újabb levelek ő kegyelmeknek *Ketzer*, és *Fajgel* uramék is együtt lévén, kiben írják az ur *Teleki* uram az táborral Daróczhoz érkezett, parancsolja ő kegyelmeknek mindjárt menjenek oda, az mint hogy oda is indultak. Kihez ké-

pest is úgy látom holnap én is megegyezhetem. Ma is csak rosztól bágyadt állapottal voltam. Igen meleg volt; az múlt éjjel pedig igen nagy szél volt.

11. Szerda. Jó reggel megindultam az hajdúságot megindítván elő mihent az holdvilág feljött. Azonban Daróczfelé közelítvén látom nyomul az tábor elei, és megállítván az út mellett az seregeket Isten jóvoltából kevés idő múlva az urral *Teleki* urammal, és az francziai tisztekkel is megegyezvén; szemben lévén, már az hadak sem kételkedhetnek. És így Darócz s Tasnád között volt az conjunctio, kit is Isten Szent Fiáért boldogítson. Úgy látom reménységen kívül szaporodtak az francziai hadak. Végre szállott meg az tábor nagy időn Vasand „(Vasad?)“ nevű falu mellett, és ez napot nyugovással heveréssel itt töltöttük felettébb való meleg lévén. Én szerencsétlenül is jártam, mert sietvén az reggeli megindulással egy turba pénzemet, circiter f. 1000, az háló helyemen felejtették, kiért is még az conjunctio előtt visszaküldtettem ha szerencsére feltanálnák. Ez múlt éjjel pedig hives idő volt.

12. Csütörtök. Ez napot helyben töltöttük sok tanácskozással, és beszélgetéssel is forgatván dolgainkat; az ur *Teleki* uram már az jó rend csináláshoz is fogván velünk együtt az mely zászlóknak hadnagyok nincsen azoknak hadnagyokat akarván rendelni, és az edictumokat is kiadni arról való beszélgetésben munkálódtunk ma, alkalmaztatni akarván az mennyire lehetne az *Bocskai István* idejebeli edictumokhoz. Idő pedig Istennek hála ma valóban szép és meleg volt; és az múlt éjjel is csendes idő lön. De én ma is napestig csak kornyadoztam.

13. Péntek. Bizonyos és majd hatszáz lovasbúl

álló portát küldvén az ur ő kegyelme *Szőcs Jánossal* Kálló alá tegnap, és ma Böszörmény alá is vagy háromszáz lovast az végbeliekben, hogy mi hírt hallhassunk felőlek ez napot még helyben töltöttük, jó reggel újabban consiliumot tartván az közönséges dolgokról, és azután csakhamar az végbeli hajdúkat mustrálván meg ő kegyelme az francziai tisztekkel, és az mezei hajdúkat is. Ebédután újabban estve felé az magunk dolgairól tractálánk, közönséges meg egyezésből adván gratiát az ur neve és az nemzet pecsétje alatt egy *Szathmári Péter* nevű lovas hadnagynak, ki is ha gratiát adnak neki arra igiri magát másfélszázad magával compareál nemzetünk szolgálatjára, és egy régtől fogvást prédáló, falukat embereket saczoltató, közinkbe való, és felesed magával járó *Oláh Jakab* nevű gyalog hadnagynak is az közönséges jóért gratialevelet küldvén neki ha fogna rajta. Azonban én is elküldém Szathmár felé *Vas Mártont* az magam hadnagyát katonáival ha mi élést nekem s magoknak szerezhetnének. Idő csaknem déleesti három órakorig ma valóban meleg volt, de azután estve felé rettenetes szélvész és zápor s dörgés kezdett lenni s alkalmas ideig is tartá; az múlt éjjel csendes idő volt, és egyébiránt sem volt hideg. Magam pedig ma is rosszúl voltam.

14. Szombat. Jó reggel felkelvén kászolódánk tovább akarván szállani. Elsőbben *Teleki* uram megindítá az francia-, és magyar gyalogságot, munitiós- és egyéb szekereket, azután mi is szép rendelt seregekkel megindulánk három-három sereg járván egy-széltében. Csakhamar ebéd tája előtt megszállánk szinte Szántó az falu mellett, nem is sokkal jöven ma többet egy jó ágyulövésénél. *Barkóczy György* uram

is, ki is az urhoz azért jött, hogy elfogván az mi hajduink ezer forintban saczoltatták annak elengedéséről parancsoljon *Teleki* uram, tegnap visszabocsáttott cum bonis modis et formis assecurálván bennünket hozzánk tartja az hűséget, és mennél hamarébb közinkbe jöni igyekezik. Ma semmi olyas dolog nem volt, hanem délután mustrálták az *Pataki* uram ezerét, és az kállai sereget is; oda levén az *Szőcs János* katonái és az végbeliekben is, azokat mármár az mustrára elvárják. Az idő pedig Istennek hála ma napestig szépen szolgált; és az múlt éjjel sem volt alkalmatlan idő.

15. Vasárnap. Ez mai napot Isteniszolgálatban töltöttük. Estve felé újabban mustrálták az hadakat az ki még az *Pataki* uram hadában elmaradt vala. Jöve hírünk is az mostani német generalis *Virn* „(Würben), az rakomazi sánczba szállott volna az hozzátartozókkal, azonban *Barkóczi* is vele, de az ő hada ki Szathmártt ki Kállóban és Böszőrményben van, és talán csak három zászlójával szállott oda. Az francziák is hozzá fogtak az fizetéshez. Azonban én Erdélybe, és egyebüvé szóló levelek expeditiójában is munkálódtam el (nehány szó hiányzik).

16. Hetfő“.

Névmutató.

- Abauj vm. 150. 157. 170.
 Abauji lovas nemesség 71.
 Abony 134—135. 139.
 Absolon Dániel 9—10. 13. 21.
     25—27. 59—61. 63. 72. 161.
 Afra Péter 105. 107.
 Alvinczi István 56.
 Apafi Mihály (erdélyi fejedelem) 2.
     15—16. 22. 26—27. 33. 40. 42.
     44—45. 48—49. 53. 56—58.
     60—61. 67—72. 73—86. 88.
     90—91. 93—97. 99. 102. 104.
     107. 117. 119. 136. 140—141.
     143. 148. 153. 155. 157—160.
     176.
 Apafi Mihályné (Bornemisza Anna)
     53. 81. 83.
 Apafi kisasszony (A. Zsuzsánna ?)
     81—83. 88.
 Apafi Miklósné (Teleki Anna) 48.
 Apagyi Sámuel 62. 75—76. 142.
 Apold (Nagy-) 20. 32.
 Apór Lázár 141.
 Arany 43—44. 46.
 Aranykút 77.
 Aranyzeg 180—181.
 Argyes 24.
 Arnót 90.
 Ákosfalva 14.
 Árokszállás 132—133.
 Bábolna 35—36. 40. 45—46.
 Bagamér 112.
 Bagos 149.
 Bakos Mihály 168. 171—172. 176.
 Balásháza 149.
 Bálint János 141.
 Balkány 138. 177.
 Balkó 112.
 Balla 101.
 Baló 85.
 Balomir 44.
 Balpataki 46.
 Bánffi Boldizsár 13.
     „ Farkas 59.
     „ Gábor 77. 86.
     „ Gáborné (Dolhai Mária) 86.
     „ Zsigmond 33. 47. 79. 81—83.
 Bánya (Felső-) 167. 184.
     „ (Nagy-) 111. 167. 184—185.
 Baranovski 28. 40. 52. 54. 64. 81.
     98—100.
 Baranyai György 164. 171. 173. 175.
 Baresai Ábrahám 51.
     „ István 28—29.
     „ Mihály 17. 19—21. 28. 50.
     57. 86.
     „ Pál 20—21. 50. (?)
     „ Péter 50. (?) 52.
 Barezanfalva 11.
 Barkóczi György 188.
     „ István 85. 111. 189.
     „ Sándor 8—11.
     „ Sándorné (Perényi Mária)
     9—10. 28.
 Báród (Kis-) 119—149.
 Bás Mihály 7—8. 11.
 Baskai 7.
 Bátos 13.
 Bécs 182.
 Beldi Pál 25—27. 138. 141. 153.
     155.

- Bendorf 24.
 Beresztelke 13.
 Berettyó 102. 175—177. 180.
 Bergh 7.
 Berkes 34.
 Berkesz 5.
 Bessenyei Mihály 16. 96—97.
 Besztercze (Erdély) 12. 64.
 Beszterczeszék 54.
 Bethlen Elek 46.
     " Farkas 18. 25—26. 45—46.
         70. 81—83.
     " Farkasné (Osztrósics Bor-
         bára) 45.
     " János 70.
     " Miklós 25—27. 55. 153.
 Bethune (marquis de — lengyelor-
     szági francia résidens) 25—26.
     44. 59—61. 63. 72. 127. 129.
     180.
 Bige György 7—8. 10. 100—102.
     108. 112. 119. 122.
 Bihar 103—104. 120—123. 127.
     130.
 Bihar vm. 118. 128.
 Bir 10.
 Bocskai István 187.
 Bodola 138. 141.
 Bogát 80.
 Boham (francia tábornok) 139. 142.
     147—148. 152—156. 158. 160.
 Bojt 109.
 Bolya 17.
 Borbély György 168—172.
 Borberek 34. 46—47.
 Bornemisza 129.
 Boros 1. 53.
 Borostyán (?) 24.
 Borsa 86—87.
 Bőszörmény 92—93. 105—106. 108.
     110. 113—114. 116—117.
     119—120. 122. 130. 139. 145.
     181. 188—189.
 Boz 39—40. 51.
 Branyicska 37.
 Brassó 21.
 Brettye 18.
 Bucske (?) 126.
 Buda 104. 119. 122. 131. 134—135.
     145. 161. 163. 175.
 Budaeus 106.
 Budai Péter 20. 54.
 Budai vezér 92. 104. 119. 135. 175.
 Budak (Szász-) 13.
 Bukarest 155.
 Bükkalja 3.
 Bún (Kis-) 71.
     " (Nagy) 56. 71.
 Csáki László 141.
     " familia 106.
 Csanádi István 72. 112. 132. 171.
     173.
     " János 101.
 Csatár 103.
 Csege 102. 173.
 Cseh (Szilágy-) 3—5. 7. 9. 57.
     61—62. 64. 68. 73. 76—77.
     80. 89. 91—92. 98—99. 121.
     123—124. 150. 152. 164.
 Cseherin 81. 84. 95.
 Cseke Lukács 176.
 Csernek 77.
 Csernel Pál 10. 46.
     " Zsigmond 129. 186.
 Csesztve 45.
 Csökmő 139.
 Csóra 17—18. 31. 50. 52.
 Csulai Gáspár 57.
 Csuti 3. 11. 54. 86. 161.
 Czegléd 133.
 Czikó 5. 76. 150. 153. 164.
 Czikud 77.
 Dajka István 147. 150. 152.
 Dániel István 141.
 Daróc (Király-) 112. 186—187.
 Daróczi 108.
 Deák Ferencz 132. 168.
 Debreczen 102. 105—106. 108.
     110—111. 113—118. 120. 171.
     183.

- Demeter (Szász-) 12.
 Derecske 109—110.
 Derna (Alsó-) 165—166.
 Ders 33.
 Derse 69.
 Dézs 55—56. 97. 150.
 Diósod 100—101.
 Diószeg 88. 92. 111. 166. 178. 180.
 184.
 Dobai Gábor 8.
 Dolhai völgy 72.
 Domahida 63.
 Domokos Tamás 141.
 Dorog 117.
 Drassó 18. 28.
 Duna 67. 90.
 Ecsed 121.
 Eger 161. 163. 167. 170—171.
 Egregy (Fel-) 149—150.
 Egri pasa 95. 104. 170—171.
 Enyiczke 103.
 Eperjesi had 178.
 Ér 75. 84.
 Erdély 4. 7—9. 56—57. 62. 65. 104.
 112. 115. 117. 119—120.
 122—123. 128—129. 134.
 136—137. 140—142. 158—
 159. 161. 163—164. 168.
 174. 176. 189.
 Erdélyi austriacuskok 155. 158.
 „ had 61.
 „ rendek 25.
 „ udvar 10. 20—22. 25—27.
 40—42. 44. 48. 52—53.
 56. 58—60. 65. 69—70.
 74—77. 82—85. 88. 90.
 97. 140. 153. 155. 164.
 Erked 32—33.
 Eszlár 114—117.
 Fái István 60. 112. 134—137. 140.
 156. 158. 161.
 Fajgel Péter 2—4. 6. 22. 24. 27. 44.
 48. 62—63. 73. 79. 87. 90. 92.
 96—97. 121. 124. 126. 128—
 130. 147. 151. 161. 186.
 Farkas Fábián 10. 27. 44. 48. 71.
 100—101. 104. 106. 117.
 119. 121—122. 131. 134—
 135. 139. 144—145. 159.
 161.
 „ László 93—94. 160—161.
 „ Péter 171.
 Fegyvernek 131.
 Fejérvár (Gyula-) 1—2. 39—42. 44.
 Fekete János 58. 134.
 Félegyháza 182. 184. 186.
 Felmer 15.
 Fogaras 15—16. 20—21. 24—25.
 155.
 Folt 40.
 Forrai 186.
 Forró 52.
 Forval (francia ügynök Erdélyben)
 58. 72—77. 116—117. 120.
 122. 128. 130. 139. 142—145.
 151. 156. 160.
 Fővezér 56. 94—95. 104. 140. 157.
 „ tilhája 66. 95.
 Francziák 21. 134. 138. 144. 151.
 174.
 Francia generalis (Boham) 115—
 116. 122. 125—126. 128. 130.
 146. 155—156. 164. 179.
 Francia had 85. 98. 113. 137—141.
 243. 145—148. 156.
 163. 167. 182. 187—
 189.
 „ kavallér (Guenegard ?) 155.
 „ király 84. 127. 161—162.
 „ követ 26. 48—49. 65—67.
 95. 97.
 „ követek 25—27. 52—53.
 57—58.
 „ residens Erdélyben 41—44.
 Francisco (Olasz Ferencz) 4.
 Fráter István 8. 11.
 Füged (Nagy-) 132.
 Füleek 132.
 Furta 166.
 Gálfi János 161.

- Gaura 155.
 Gellérd 9. 13. 65.
 Genegár (Guenegard ?) 122.
 Geszt 125.
 Gilányi Jakab 13. 24. 87.
 Gilányiné (G. Gergelyné, Apafi Anna ?) 81. 151.
 Gombos Ferencz 105.
 Gorbó (Csáki-) 87.
 Göresön 3.
 Goroszló (Nagy-) 3.
 Gulyás 75—76.
 Gyalmar 35.
 Gyarmat 130—131. 166—167. 177.
 Gyékényes (Felső-) 91.
 Gyéres 54.
 Gyógyi fürdő 34—35. 42.
 Gyöngyös 129. 131—133. 135.
 Györkei 111.
 Gyula 168.
 Gyulai bég 168.
     „ szandzsákság 95.
 Gyulaffi László 56.
     „ Mihály 5. 7—8.
 Gyurikovies György 150. 152.
 Gyurkács 41.

 Haczok (Hátszeg) 18. 43. 51.
 Hadad 3. 62. 73—75. 87. 90. 92.
     100. 147. 154.
 Hadház 113.
 Hajdú János 139—140. 175.
 Hajdúk 93. 109—111. 114. 132—
     133. 170—171. 176. 187—189.
 Hajdú városok 93. 106.
 Halasi 179. 181.
 Halász 132.
 Hallerek 26.
 Haller János 70. 81. 83.
     „ Péterné (Bethlen Judit) 18.
 Hammersdorf 28.
 Hamvai Péter 161.
 Haraszi 100. 108.
 Harsány 106. 108. 123. 125—127.
     139—140. 142. 145—146.
 Harsányi György 123. 132. 138.
     169—170. 173—174. 176—
     177.
 Hassag 17.
 Hatházi 178—181.
 Hatházi had 186.
 Havasalfölde 91—92. 141.
 Hégen 14.
 Herberstein (szathmári német pa-
     rancsnok) 85.
 Heves-Ivány 132.
 Hieronymus András 43.
 Holczmány 28.
 Holdvilág 14.
 Horog 110. 182.
 Hortobágy 184.
 Horváth András 16.
     „ Márton 105.
 Horváti 149.
 Horvátok 85. 87.
 Hosdát 19. 31. 43.
 Hosdát Ferencz 19. 30. 31.
 Hosszúaszó 34.
 Hosszúfalva 151. 156.
 Hunyad (Vajda-) 11. 18—19. 31.
     42—43. 45. 50—51. 86.
 Huszarín aga 2.
 Huszt 7—9. 23.

 Illye 19. 28—31. 36—39. 41. 50.
 Ilosvai Péter 8. 160—161.
 Inakfalva 54.
 Ispán Ferencz 2. 160—161.

 Jankovies György 161. 164—165.
     167. 171. 173.
 Jász-Berény 133.
 Jászvásár 1.
 Jeder 68. 151.
 Jelenik 164.
 Jenő 137. 145. 175.
 Jenei pasa 104. 144. 175.
 Jófü (?) 38.
 Jordaki 1.
 Józsika Gábor 29. 37. 51.

 Kálló 111. 121—122. 179. 181.
     184 (?) 186. 188—189.

- Kállói sereg 189.
 Kálnoki Sámuel 141.
 Kalyán 86.
 Kameniczi pasa 104.
 Kapi György 10. 49. 51. 70. 82—83.
     86. 140. 153. 155.
 Kaplyon 55—56. 70.
 Kapnik 5.
 Kápolna 70.
 Kapucsi pasa 138. 140.
 Karácsonfalva 34.
 Kardos Pál 109. 133.
 Kardszagújszállás 106—107.
 Karkó (Krakó) 17. 19—20. 22—23.
     34. 41. 44. 47. 50—52. 54. 101.
 Károly (Nagy) 111. 138.
 Kassa 108—109. 121—123.
 Kecskéház 87.
 Kecskemét 133—135. 140.
 Keczeli 153.
 Kellemesi 123—124.
 Kéméndi savanyúvíz 36.
 Kemény Boldizsár 46.
 Kómer 99—101.
 Kende Gábor 1—3. 27. 66. 73. 90—
     91. 94. 150. 156. 160—161.
     165. 186.
     „ Márton 1.
 Kendeffi László 52.
     „ Pál 97.
 Kengyel 137.
 Kenyér (Al-) 34. 42.
 Kőr 121.
 Kereki 119.
 Keresztes 104—105.
 Kereszténysziget 20. 32.
 Keresztesi Sámuel 18. 28.
 Keresztszeg 106.
 Keresztúr (Szász-) 32.
 Kérges 31.
 Kesznyéten 107.
 Ketzer János 25.
     „ Menyhárt 1—4. 6. 11. 22.
         24. 27. 73. 90—91. 94.
         97—98. 150. 152. 160—
         161. 164. 186.
 Ketzerné (K. Menyhártné Máriási
     Erzse) 61. 63. 89.
 Kevi (Túr-) 131.
 Kézd (Szász-) 33.
 Kis Balázs 3. 63.
     „ Gábor 7. 19.
     „ László 153.
 Klajlen (Clajn Len, Klislen, Clim
     Leo francia tábornok) 58. 61.
     122. 155. 159.
 Klobusiczki Pál 16. 22. 24. 63. 72—
     74. 76. 126—127. 129. 139.
     159—161.
 Kocsárd 54.
 Kolozs 55.
 Kolozsvár 55. 65. 86. 88—89.
 Komádi 139.
 Konyár 118.
 Konyha 12.
 Konstanczinápoly 67. 94.
 Kopp (német tábornok) 111. 114—
     118. 120—123. 167.
 Kormos 184. 186.
 Kőrös folyó 103. 121. 142. 145. 168.
 Kőrös (Nagy-) 133—134.
     „ (Pusztá-) 186.
 Körtvélyes 112. 179.
 Kőszegi István 23.
 Köteland 69.
 Kovács Péter 179.
 Kővár 1. 56. 59. 61—65. 68. 70—71.
     73. 75. 77—80. 88. 100. 105.
     128. 136—137. 141—146.
     148—151. 154—156. 163.
     167—168. 174. 176.
 Kővár-vidéke 1. 61. 128. 153. 155.
     163.
 Kövend 54.
 Kozákok 81. 95.
 Kraszna 150.
 Kraus (dragonos ezredes) 125.
 Krím 82.
 Kubínyi László 20. 27. 96.
 Kürpöd 21.
 Kutyalva 49.

- Ladány (Körös-) 131.
 Lakatos 134.
 Lador 47.
 Lapád (Magyar-) 49. 52.
 Lapos (Magyar- (?) 179.
     " (Oláh-) 5. 163—164.
 Lapos-vidéke 155. 163.
 Lartnius 101.
 Lemény 65.
 Lengyel király 94. 162. 180.
     " ország 25. 27—28. 44. 59—
         60. 63. 66. 72. 126—127.
         129—130. 161—162. 176.
         186.
     " posta 20.
     " respublica 94.
     " segédhad 49. 60. 68—69.
         71—73. 75. 84. 87—88.
         95. 102. 143. 162. 180.
         186.
 Leses 16.
 Léta (Nagy-) 112—113.
 Lovas had 109.
 Lublin 180.
 Lúcz 107.

 Macskási Boldizsár 27. 44. 49.
 Magyar had 57—61. 64—65. 67.
     71—75. 83—89. 111. 113. 137.
     140. 143. 151—152. 156—158.
     183. 185. 187—188.
 Magyarországi menekültek 16—17.
     21. 25—28. 39. 44. 48. 97. 100—
     101. 126. 134. 148.
 Majos Ferencz 10. 32. 71. 75. 85.
 Majthény 62.
 Máramaros 5. 34—35. 38. 123.
 Marczy 61. 164.
 Margita 99. 101.
 Marja (Kis-) 102. 119. 140. 177—
     178. 180. 183.
 Maros 23. 31. 35—36. 46.
 Martonfalva 17.
 Mártonhegye 28.
 Medgyes (Szász-) 33. 153.
 Medgyesi (Szász-) notarius 153.

 Medi 75—76.
 Méhes 70.
 Micske 102.
 Mihálkafalva 8.
 Mihályfalva (Erdély) 24.
     " (Kraszna-) 112—113.
 Mikes Kelemen 153.
 Mikó István 146.
 Mikolai Boldizsár 74. 108. 112. 161.
     165. 167.
 Mindszent 20. 54.
 Mócs 70.
 Moldva 1.
 Moldvai boérok 9.
 Monai Gáspár 111. 128.
 Monoki 58.
 Monostor (Kápolnok-) 5.
 Munkács 85. 143.
 Muszkák 81—82. 84.

 Nádpatak 24
 Nagy András 177—178. 180.
 Nagyfalva (Szilágy-) 163. 165.
 Nagyszegi Gábor 114.
 Nalácz István 35. 40. 45. 82—83.
     89. 91. 153.
     " András 44.
 Nemes János 81. 169.
 Nemessányi Bálint 4. 59—60. 62.
     63. 71—72. 128.
 Nemesség 58. 60. 71—73. 143. 147—
     152. 156—157. 163.
 Németek 62—64. 85. 87. 103. 105.
     110. 115—117. 179. 181. 189.
 Németi (Maros-) 50—51.
 Nethus 32.
 Nyír 123—124.

 Oláh Jakab 188.
 Olasz Ferencz 100. 122.
 Omlás 28.
 Ónodi had 110—113. 134—135. 137.
     165—166. 169—174. 178.
 Orbó 54.
 Orlai Miklós 2. 34. 47. 49. 52. 77.
     79. 161.

Orlainé (?) 86.
 Ormány 55.
 Örmező 3. 64—65. 90.
 Országgyűlés (Erdélyben) 39—40.
 47. 123. 140. 148. 153.
 Ottomány 186.
 Ozd 81.
 Pad 52.
 Pánczélceh 69. 87.
 Pap Israel 56. 101—103. 109. 111.
 133—134. 154.
 „ István 178.
 Par (?) 182.
 Paskó Kristóf 123. 136. 138. 140—
 141.
 Pataki 159. 186. 189.
 Pécsi Lőrinc 126.
 „ Gáspár 121. 150. 161. 161.
 Pekri Lőrinc 49. 59. 81.
 Pércs (Mike-) 115.
 „ (Vámos-) 113.
 Perecsen 3. 165. 182.
 Perkász 31.
 Pestes (Al-) 50.
 Péterfalva 31. 45.
 Petneházi Dávid 169—171. 178.
 Petróczy István 62—64. 76. 130.
 142. 145. 148—149.
 164—165. 181. (?)
 „ Miklós 62—64. 145. 148—
 149. 152—153. 181. (?)
 Pián (Szász-) 28.
 Pikka 35.
 Piski 19. 28. 50.
 Pocsaj 111. 119. 178.
 Póctelke 33.
 Pókafalva 18. 22.
 Poroszló 169—170. 172.
 Porta 27. 49. 53. 56. 58. 60—61.
 65—66. 73. 79. 81. 83. 85.
 94—97. 104. 136. 140—141.
 143—144. 1 3. 155. 161.
 Portai követek 40. 53. 55—56. 60.
 66. 84. 91. 93—96. 155.
 Pos (?) 161.

Puzi Gáspár 62.
 Püspöki 104. 106. 120—122. 126.
 130. 134. 136—137. 140. 146.
 Rabóczi 124.
 Radics András 65 67. 86. 103—106.
 110. 161.
 Radnót 41. 52. 54—55. 68—69. 78.
 81.
 Rákóczi Ferencz 1. 4. 8—9.
 „ Ferenczné (Zrinyi Ilona)
 9—11.
 Rakomaz 189.
 Régen (Szász-) 13.
 Révérend (francia ügynök Erdély-
 ben) 58. 69—70. 78. 81. 86. 144.
 Réz 146. 149.
 Rhédei Ferencz 35. 54—55. 65. 70.
 78. 81—83. 89. 91. 153.
 Rimaszombat 129. 135.
 Rokszini 145.
 Rokuszi 56.
 Rosalya 12. 38.
 Rősz 24.
 Sajó (Nagy-) 13.
 Salamon 98.
 Sárpaták 13.
 Sárrett 107. 168. 184.
 Sáros 15. 33.
 Sas 108.
 Schmidt (német tábornok) 3. 85.
 Scotya 60.
 Segesd 14.
 Sej Gábor 31.
 Selyk (Nagy-) 17.
 Semsei 39.
 Serédi Benedek 3. 49. 160—161.
 Serobak 7. 30.
 Sink (Nagy-) 16. 21—22. 28.
 Sipos Istók 164.
 Solymos 28.
 Somkút 156. 164.
 Somkútpataka 151.
 Somlyó 4. 101. 149. 156. 182.
 Somlyai had 148.

Somlyai kapitány 4. 99.
 Soos 186.
 Sorostély 17. 24.
 Sósmező 56.
 Stry 21. 25. 61. 97. 127—128.
 Sulyok János 10. 117. 161.
 Szabatkai 8. 10. 14.
 Szacsal 12.
 Szalai Pál 8. 29. 31. 41. 52. 61—65.
     67—68. 71. 85. 117. 119—121.
     143. 151. 160—161.
 Szalárd 102—103. 166—167.
 Szalók 170. 172—173.
 Szalonta 125.
 Szamos 151. 153. 184—185.
 Szamosújvár 89—90.
 Szántó 188.
 Szarvaszó 11.
 Szászsebes 18. 20.
 Szászváros 50.
 Szathmár 3. 62. 156. 179. 188—189.
 Szathmári Péter 188.
 Szathmári talpasok 38.
 Szeben (Nagy-) 20. 28.
 Szegedi 6.
 Szék 55.
 Székely László 31—33. 56. 67. 90—
     91. 94. 141.
 Székelyek 123. 136.
 Szele 134.
 Szelindek 22.
 Szelistadt 14—15.
 Szelistye 20.
 Szenczi István 105.
 Szendrei had 110—112. 134—135.
     138. 154. 165—166. 169. 171.
     173. 177—178.
 Szent-Ágota 16. 32. 123.
 Szent-Gothárd (Erdély) 70.
 Szent-Ivány 13.
 Szentkirály 47.
 Szent-László 14.
 Szent-Margita 56.
 Szent-Márton 134.
 Szentmiklósi 6.
 Szent-Péter 49.

Szepes 172.
 Szepesi Pál 46. 86. 136—137. 140—
     141. 151. 158. 160—161.
 Szerdahely 45.
 Szerdár 104. 119.
 Szerfalva 5.
 Sziget 5—6. 9. 11. 28.
 Szilágy 52. 57—58. 60—61. 65. 81.
     88. 94.
 Szilvási 153.
 Szinye 97.
 Szivágy 3.
 Szőcs János 62—63. 73. 113. 119.
     129—130. 166. 172.
     175. 177. 184. 186.
     188—189.
     „ Tamás 100.
 Szolai András 105. 107.
 Szolnok 131. 137. 163. 168.
 Szolnoki bég 137. 168. 175.
     „ olajbég 137.
 Szőlős 85.
 Szöllősi 139.
 Szolyva 100.
 Szuhai Gáspár 12. 71. 98. 100.
     160—161.
     „ István 87—89. 92—93.
     101—102. 105—
     107. 167. 174. 179—
     180.
     „ Mátyás 38.
 Szűk György 75. 131. 186.
 Szükei 2.
 Szunyi Gábor 150.
 Szurdok 59. 68—69.
 Süly 132.
 Tábori edictum 187.
 Tályai György 72. 109—110. 134.
     154. 166.
 Taraczköz 8—9.
 Tasnád 57. 185—187.
 Tatárok 82. 84. 95. 119—120. 148—
     149. 153—154.
 Tecső 8.
 Téglás 113—114.

Telecs 12.

Telegd 121. 124. 126. 146—148.

Teleki Mihály 1—1. 9—10. 15. 17—
21. 23. 30. 35—38. 40—
41. 44—49. 52—53. 57—
59. 61—63. 65. 67—68.
71—73. 75—80. 83—
84. 88—89. 91—92. 94.
97. 99. 107. 124. 128.
130. 136—137. 140—
145. 147—163. 166—
167. 170—171. 173—174.
176. 178—179. 181—
184. 186—189.

Teleki Mihály (ifj.) 151.

Telekiné (T. Mihályné Vér Judit)
44—45.

Tihó 154.

Tisza 102. 106—107. 110—111. 114.
126. 131—132. 134. 137. 141.
167—168. 170—171. 173.
175—176. 185.

Tóhát (A-Fehér vm.) 22.

„ (Torda vm.) 86.

Toldalagi János 93.

Toldi 17. 58. (?)

Tophaeus 80.

Tömösvári török kincstartó 144.

„ pasa 95. 104.

„ szandzsákság 95.

Torda 54—55.

Toroczkai István 46.

Török János 168.

„ Mátyás 39.

Törökök 82—84. 95. 177.

Török tolmács 95.

„ véghegyek 94. 161.

Túr 72. 119. 124. 135—137. 163.
167. 175.

Turzai 97.

Ubrizi Pál 72—73. 129. 134. 161.

Udvarhely 1. 3. 5. 9. 11—13. 30. 59.
61—62. 64. 68. 76. 86—
87. 90. 92. 94. 98. 150.
153—154. 163—164.

Udvarhelyi 78—80.

Újgyház 22.

Újfalu (Berettyó-) 92. 108—109. 118.
140. 173.

Újfalu (Erdély) 21.

Újkeresztények 18. 40.

Újlak 147—148.

Újvári András 175—176.

Ulpia Trajana 43.

Üngvár 28.

Uri István 17. 72. 105. 109. 166.

Ürögd (Nagy-) 126.

Vai Mihály 59.

Vajda László 56.

Vajde 19.

Válaszút 55.

Ványa 105. 119. 131. 138. 166—
167. 169—170. 177.

Váncsod 108—109. 177.

Várad 2. 102—104. 112. 115. 144.
147. 161—163. 167.

Várad i aga 92.

„ fürdő 121. 125—126. 147.

„ mutavelli 103. 105.

„ pasa 95. 100. 102—104.
106—107. 110. 112.
116—117. 119. 123.
144—145.

„ törökök 108. 139.

Váralja 3. 154.

Várca 87.

Varga János 126.

Vármegyék 144. 147—149. 157.

Vas Márton 124. 165. 188.

Vasad (?) 187.

Vásárhely (Maros-) 13.

„ (Biharban) 146—147.

Vassava (Varsó) 20.

Végh Mihály 177.

Végbeliek, s végbeli had 17. 48—49.
56—58. 71—72. 75—76. 85—
90. 92—94. 96—103. 105—
109. 117—118. 127. 129. 131—
132. 134. 136—137. 139—140—
143—144. 151—152. 154. 158.

162—163. 165. 167. 171. 184—	154. 156. 158. 160—
186. 188—189.	161.
Végbeli törökök 92—93.	Vessződ 22.
Vekerő 130.	Vincz (Al-) 18—19. 40. 42. 46—
Vér György 55.	47. 50.
Veres Bálint 60. 128.	Vinna 72.
Vesselényi László (gróf) 113. 115—	Vizakna 44—45.
116. 118. 121. 123.	Virn (Würben német tábornok) 189.
125—126. 139. 142.	Vurpöd 22.
145—151. 153. 160—	
161. 164.	Zákány 101—102. 182. 185.
Pál (tábornok) 57. 63.	Zágor 14.
67—68. 71—76. 83—	Zemplén vm. 150. 170.
84. 87. 92. 98. 112—	Zilah 3. 62—64. 67—69.
113. 115—120. 122—	Zsáka 108. 166. 177.
126. 128—130. 139—	Zsuk 77.
147. 149. 151—152.	

